

Muusikaleht

Nr.12
Detsember
1996
Hind 6.-

Kuidas elavad Saksamaal RANDALUD?

(lk 12-13)

Piret, Kristjan, Liisi ja Kalle

Veel numbris

Jõulukuul on ka Lucia- ja Steffani-päev

Uolevi Lassander muusika-sündmustest Soomes

Mehistunud **Paavo Järvi**

Ando Kiviberg ja Hendrik Vestmann — lootustandvad noormuusikud

Laine Mets on juubilar

Heino Pedusaar Eesti Raadio ja ERSO sünnist

Tiit Kuusik ja Valdur Roots kui pärnakad

Aino Tamme surm ja matused

Leelo Kõlar klaverkonkursist

Igor Tõnurist rahvamuusikutest kui naljameestest

Eesti orelite remontimise probleemid

RAM Ameerikas, **ERSO** Saksamaal, taidluskoorid Ungaris

Tippmuusikud rahvariietesse?!

Lõõtspill ja vokk restoranis

Kuhu läheb Hiina ooper?

K. a. **Grammophone**'i auhinnad

28. novembril sündis Inglismaal uus Guinnessi rekord

JÕULUKUUS ON KA LUCIA- JA STEFFANIPÄEV

Juba teist aastat tähistatakse Tallinnas Uue tänava Muusikamajas ning Vanalinna Koolis nn. Lucia-päeva, eestvedajaks Sofia Joons. Palusime tal kommenteerida nii seda tava ja ka laulutraditsioone Rootsis.

Sofia, Sa oled Eesti päritolu, kõneled heas eesti keeles, oled aga üles kasvanud ja hariduse saanud Rootsis. Lucia-päeva tähistamine ongi Rootsis pärit. Mis on selle sisu?

Rootsis on rahvalik traditsioon tähistada 13. detsembril püha Lucia päeva küünalde ja laulumänguga. Valitakse "Lucia", üks ilus ja hea südamega tüdruk, kes, küünaldega kaunistatud kroon peas, juhivad kogu laulumängu. See on väga-väga ilus, kõik lapsed teavad seda.

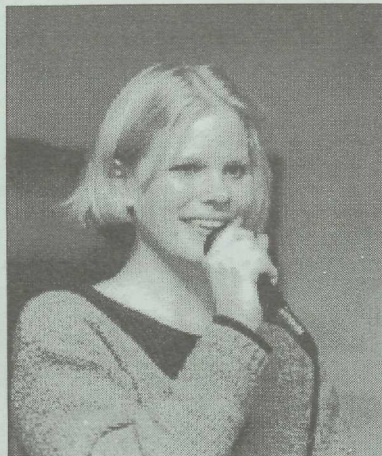
Legendi järgi olnud Lucia Sitsiilia tüdruk, kelle silmadesse armus üks Rooma sõdur. Tüdruk aga oli pühendanud end Kristusele. Et pealetükkivast austajast lahti saada, saatnud ta sõdurile taldrikul oma silmad... On teada, et püha Lucia suri 303. a. märtrisurma; legend räägib, et enne surma olla ta saanud ime läbi gemise tagasi.

Igatahes sai püha Luciast keskajal pimedate, silmahaigete kaitsja ning hiljem jõulude-eele valguse kuulutaja.

Rootsi traditsioon ulatab samuti keskaega. Siis käidi jõulude ootamise, s. o. advendiajal legende mängides ja lauldes ühest majast teise.

Rootsikeelsed Lucia-laulud on pärit 18.–19. sajandist. Siis serverisid valges riides küünlakrooniga teenijatüdrukud Lucia-päeva hommikul pererahvale kohvi.

1927. a. valiti Stockholmi ühe päevalehe eestvedamisel esimene meedia-Lucia ning tava sai uue hoo. Lucia külastab haigeid haiglates, laulab ringmängus linna keskel väljakul. See on jõulude ootamise ja valguse püha. Kui võrrelda aga eesti rahvatraditsioonidega, siis on Rootsis Lucia-päev vähemalt sama tuntud kui kadripäev siin, ainult pidulikum.

Sofia Joons

Sa oled nüüd Eestis elanud mitu aastat. Kuidas Sulle tundub: kas Eestis lauldakse rohkem kui Rootsis?

Kooritraditsioon on siin kangem. Rootsis saadakse kokku tihti lihtsalt selleks, et laulda. Siin tahetakse rohkem esinemisi, ringreise, sõita maailma lauludega.

Aga mulle tundub, et nii siin kui seal on vana rahvalaulude traditsioon katkenud. Vanad laulud küll peas, otsesest vanast traditsioonist ollakse lahku läinud. Mida siis teha? Oleks mõnus, kui viuldajad-muusikud aeg-ajalt kokku tuleksid, teed jooks, lihtsalt mängiks.

Tallinnas Kloostri-aidas oleme me püüdnud midagi sellist teha – tantsuklubi, kus iga kord on täiesti erinev olukord sõltuvalt publikust ja muusikutest, kes parasjagu kohal.

Kuidas Sulle eelmisel aastal Lucia-lood eestlaste suus meeldisid?

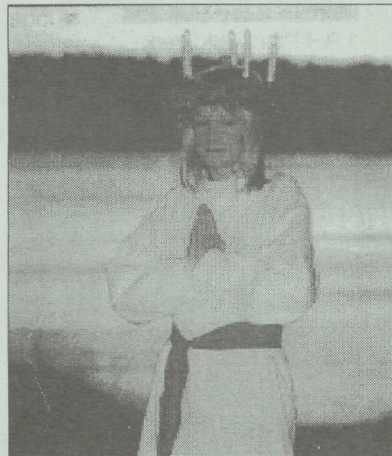
Rootslased vaatasid, et küll nad laulavad korralikult. Neid laule peaks laulma mõnuga, mitte kartma ennast näidata! See ei peaks olema "korralik" kontsert.

Koos Luciaga liigub ka Steffan! Kes ta on?

Steffan on üks keskaegne pühak. Ta püüdis Jeruusalemmas Jeesuse sõnumit edasi anda ja loobiti kividega surnuks. Muuseas, selle tunnistajaks oli Saulus, kellest sai hiljem pöördunu — Paulus. Legendi järgi oli Steffan tallimees. Tema päev oli 26. detsember ja sel päeval tegid tallipoisid hobustega sõitu. Sõideti metsa püha allika juurde. Kuna oli juba pühade aeg, siis peeti pidu ja asi läks tihti ägedaks. Seepärast pandi Steffan Luciale kaaslaseks. Tavapärase kostüüm on selline, et Lucia on küünlakrooni ja punase vööga valges kleidis, Steffan pika toreda torumütsiga.

Ja kust Eestis nende laulude tekste-noote võib saada?

Tallinnas Muusikamajas, tulge ja küsige!

Lucia

Kirja pani
Ülle Heinsalu

Uolevi Lassander

November Soomes

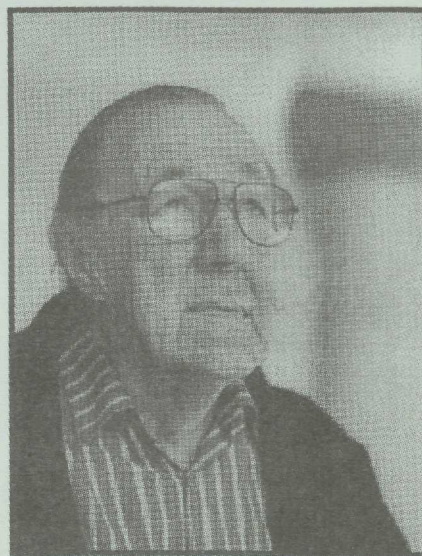
HELILOOJA JOONAS KOKKONEN SURNUD

2. novembril suri oma kodus Järvenpääll pisut enne 75-aastaseks saamist Soome helilooja, muusikapedagoog ja kriitik akadeemik Joonas Kokkonen. 13. novembril 1921 sündinud, oli ta aastatel 1948–63 mitmetes ainetes Sibeliuse Akadeemia õppejõud ja ühtlasi aktiivne muusikakriitik. Heliloojana ei kuulunud ta ühtegi koolkonda, olles vaimselt lähedane B. Bartókile.

Tema sümfooniline mõtlemisviis avaldub ta peateoses operis "Viimased kiusatused", mis rajaneb ta nõbu Lauri Kokkoneni Rootsi-ainelisele näidendile. Seda on edukalt mängitud mitmetes Euroopa riikides, *Metropolitan Operas* ja see on olnud ka Savonlinna Ooperifestivalil menutükiks. Kokkonen on kirjutanud 4 sümfooniat, reekviemi ja teisi vaimulikke teoseid, rohkesti instrumentaalkammer- ja vokaalmuusikat, saanud mitmeid kõrgeid auhindu.

FESTIVAL "ERIK BERGMAN 85"

16.–24. novembrini peeti Soomes festivali "Erik Berman 85", mille raames toimunud kontsertidel kanti ette

Joonas Kokkonen

MURE EESTI ORELITE PÄRAST

Vana mõte taas esile.

Seekord kainemalt

Kõige esimeses Muusikalehes, mis ilmus ligi kuus aastat tagasi (jaanuar 1991), teatasime oma kaunistest plaanidest. Kolmest programmist seadsime esikohale kirikuorelite korrastamise. See oli mõistetav. Meie pneumaatilised orelid, mõned neist täiesti unikaalsed ja väga kvaliteetsed, on üks Eesti rahvuslikest rikkustest. Teistes maades on enamik selletaolisi orelid suures moderniseerimise tuhinas ümber ehitatud. Pärast on aru saadud, et see oli barbaarsus ja kibedasti kahetsetud. Samal ajal olid Eesti orelid olnud kaua aega korrastamata ning et neist tõepoolest ilusaid helisid välja meelitada, vajasis nad põhjalikku remonti. Ja selleks raha.

Nüüd on selge, et meie plaan, nagu paljudki tolleaegsetest mõtetest, oli utopia. Raha kulus ära mujale, näiteks uusriikastele losside ehitamiseks. Midagi suutsid kokku kraapida kogudused, meie fondi ei laekunud midagi. Isegi ülevaadet Eesti orelitest ja nende olukorrast, mida taotlesime asjatundjatelt, ei suutnud me oma lehte hankida. Kaks aastat hiljem, jaanuaris 1993, avaldasime jutuajamise pillimeistritega (ka orelimeistriga), kes olid olnud Teatri ja Muusika Muuseumi teenistuses ja sealt rahapuuduse tõttu lahti lastud.

Nüüd ajendasid signaalid tõsistest probleemidest Eesti orelite korrastamisel meid selle teema juurde tagasi pöörduma. Juba tänapäevasema, kainema pilguga. Vestlesime mitmete inimestega. Mõnedega jõudsim kergesti ühisele lainele, mõnedega mitte. Mõnel pool meile otse pakuti dokumente, mõnel pool anti kätte valikuliselt, viidates ärisaladustele jne. Igaüks valgustas sündmusi oma vaatenurgast ja sageli olid need vastuolulised. Räägiti asjadest, mille lähemal uurimisel oleks saanud nähtavasti kokku kirjutada

sensatsioonilise kriminaalse loo. Aga võib-olla ka mitte - tegemist võis olla äpardustega, mida töö käigus tuleb ette isegi meistritel. Me ei hakanud neisse üksikasjadesse süüvima mitte ainult sellepärast, et meil pole selleks ei piisavalt aega ega ka teadmisi - orelite ehitamine ja remontimine on niivõrd suure spetsiifikaga ala, milles orienteeruvad ainult vähesed pühendatud ning mitteasjatundjale võib musta valgeks ja valget mustaks rääkida.

Põhiliselt ei läinud me seda teed sellepärast, et me ei tahtnud uppuda detailidesse, vaid teha endale selgeks üldpilt suures plaanis. Arvame, et tulime sellega toime. Ja anname siinkohal edasi meie lehe lugejale. Et asi ei kujuneks musta pesu pesemiseks, millest võiks olla rohkem kahju kui kasu, ning esile kutsuda kirgede mõllu, mis pigem segab kui soodustab küsimuse lahendamist, püüame, nii palju kui võimalik, vältida konkreetsete nimede ja arvude nimetamist.

Peaks ikka olema mingi kord

Läheme turuühiskonda ja laialt propageeritakse vaatenurka, et nähtamatu käsi paneb kõik iseenesest paika. Tundub, et vähemalt Eesti orelitest rääkides oleks sellest lähtumine kurjast. Objektid on unikaalsed ja turul tegutseb alati inimene, kes kasumit taga ajades võivad need lihtsalt hävitada või teha sellist kahju, mille heastamine hiljem läheks väga kalliks, nagu ongi mitmes Lääne-Euroopa riigis juhtunud. Teiseks on kogudustel raha orelite remontimiseks mitu korda vähem, kui oleks vajadus. Siit tulenevalt ongi juba avaldunud tendents anda orelite remont nende kätte, kes lubavad selle ära teha odavamalt, kuid kellel puudub selleks vajalik kvalifikatsioon. Ning soss-seppade vusserduste kõrvaldamisega läheb kogu asi ainult kallimaks. Mõnikord võib seda teha osutada lihtsalt võimatuks.

Teisalt aga, kui kõik oleks kiriku või

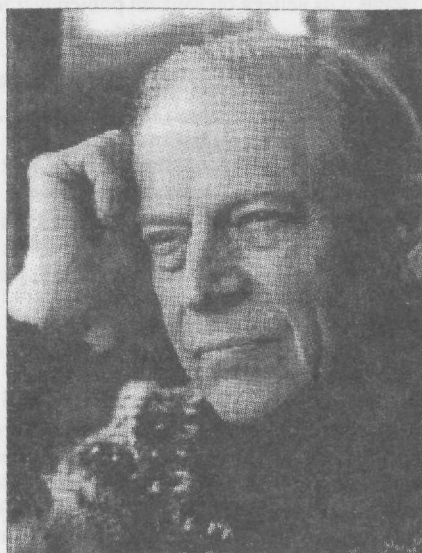
koguni riigi poolt järgalt reguleeritud, võib meie väikesel maal väike grupp oma monopoolset seisundit kurjasti ära kasutada.

Mõlemad on äärmused ja ohtlikud. Tuleb leida kuldne kesktee ja seejuures kindlaks määrata, kummal pool sellest teest parajasti ollakse. Praegu on vanker ilmselt viltu anarhia küljele. Riikliku muinsuskaitse nimekirja on kantud vähesed orelid. Siseministeeriumi usuaasjade talitus seda küsimust oma valdkonda ei arva, Kultuurkapitali orelifondi nõukogu funktsiooniks on laekunud avalduste läbivaatamine (kes rohkem kisa teeb, see saab) ja Kultuuriministeeriumi vastava ala uus nõunik alles elab oma tööülesannetes sisse.

Lugu pole parem kiriku poole pealt. Koguduste ja pastorite aktiivsus ja asjatundlikkus on erinev. EELK konsistooriumi juures asuva Eesti Orelikomisjoni (kuhu ainsana kuuluvad ka kõik Eesti tuntumad orelimeistrid) töö on peatunud, Kirikumuusika Liidul on küll huvi, aga puudub võim ja raha.

Nähtavasti on vaja kõige kiiremas korras, aga seejuures hoolikalt, läbimõeldult viia sisse orelite korrastamise osas mingi kord. Mitte ainult kiriklikul, vaid ka riiklikul tasemel, sest tegemist on ju rahvuslike väärtustega ja ainult riigil on õigus kehtestada kogu oma territooriumil kehtivad seadused ja karistada nende mittetäitjaid. Meie arvates peaks see tegevus seisnema seadustes ja ettekirjutustes, kaitsealuste orelite nimekirjade laiendamises orelimeistrite litsenseerimises üldriiklikul, aga mitte kohalikul tasemel ja nähtavasti veel ka milleski muus. See peaks haarama eelpoolloetletud ja võib-olla ka veel teisi organisatsioone ja asutusi. Eestvedajaks on meie arvates sobivaim EV Kultuuriministeerium.

Järg lk 4

Erik Bergman

ta loominguga peateoseid orkestrite, kooride ja solistide esituses.

24. XI 1911 sündinud Erik Bergman on õppinud muusikat Helsingis, Berliinis, Viinis, Vatikanis ja Asconas. Soomes on ta tegutsenud koorijuhina, Sibeliuse Akadeemia õppejõuna (professor 1963, akadeemik 1982), saanud rohkesti kodu- ja välismaiseid au-tasusid.

Esmajoones on Erik Bergman tuntud heliloojana. Kuulumata mingisse rühma, on ta olnud põhiline uue muusika helikeele looja Soomes, kasutades seejuures mitmesuguseid muusikavahendeid. Püüdes vältida väljakujunenud tavasid, pole ta kirjutanud ühtki sümfooniat ja on loonud Soome Rahvusoperi tellimusel vaid ühe operi ("Laulev puu"). E. Bergman

jätkab komponeerimist. Juubeli eel valmis tal Rootsist tellitud oboekontsert ning mitmed tellimused on ootamas järke.

Alates 1988. aastast antakse välja Erik Bergmani preemiaid. Pidulikult kontserdil Sibeliuse Akadeemia kontserdisaalis A. Bergmani sünnipäeval tehti teatavaks seekordse preemia (100000 FIM) saaja. Selleks osutus 1948. a. sündinud helilooja-avangardist Jukka Tiensuu, Soome Nüüdismuusika seltsi esimees. Ta on esitanud klaveril ja tšembalol Soomes palju senini tundmatut muusikat – nii uut kui vana, aga ka muude kultuuride muusikat. J. Tiensuu on andnud rohkesti kontserte Euroopas, Aasias ja USA-s, saanud mitmeid rahvusvahelisi preemiaid.

Eesti Kirikumuusika Liidu juhtidel (vasakult) Aivi Otsnik, Jaanus Torrimil ja Piret Aidul on tahtmist, kuid puudub võim ja raha.

Georg Hallingu foto

Kas Eesti orelite korrastamisega on sama lugu kui põllumajandusega?

Paljude pretendente hulgast Eesti ühe väärtuslikuma ja kallima, Tallinna Toomkiriku orelite remontimiseks valiti välja Christian Scheffleri orelitöökoda Saksamaal. Teiste hüljatute hulgas olid ka Eesti firma Kriisa Oreliehitus kaks pakkumist, teine koos Soome firmadega, kuigi olulist hinnavahet polnud. Kriisa üksikpakkumine oli isegi odavam. Kas neid ja teisigi välismaiseid üldse arutati, see meile näidatud dokumentidest ei selgu. Vastava komisjoni otsuse protokollis 30. maist k. a. on juttu ainult Scheffleri firma pakkumise vastuvõtmisest. Asjaosalised põhjendavad niisugust otsust mitmeti. Scheffler lubas töö teostada kiiremini ja viia selleks osa detaile remondiks Saksamaale ja sellega seoses väheneks Toomkiriku orelite vaikumise aeg. Scheffler on lubanud ka eelkõigusele hinda

mitte muuta. Kriisa Oreliehitus on seda seoses inflatsiooniga teiste kirikute, näiteks Pühavaimu puhul teinud ning ei või kindel olla, millise arve ta lõpuks esitab. Scheffleri firma on kogu Euroopa ulatuses spetsialiseerunud just Saueri ettevõtte orelite korrastamisele, aga nende hulka kuulub ka Toomkiriku oma. Ja lõpuks - see ju ainult stimuleerib Eesti orelite korrastajaid paremini töötama, kui neil ka siin tuleb konkureerida välismaalastega. Aja- kirjanduse andmeil kavatab Scheffler hakata remontima teisigi Eesti oreleid.

Tõepoolest, argumendid kõlavad küllaltki veenvalt, kui... see kõik mingil määral ei meenutaks Eesti põllumajanduse ja tööstuse praegust väljasuretamist välismaiste konkurentide poolt, kes sageli

tegutsevad riigipoolse subsideerimisega, millest Eesti ettevõtted on põhiliselt ilma jäetud. Kui poleks, tõsi küll, kontrollimata informatsiooni selle kohta, et Scheffleri firma tegevus Lätis on osutunud mitte eriti kvaliteetseks. Kui poleks kellegi poolt kellegi huvides ajakirjanduses õhutavat kampaaniat, et Kriisa ettevõtte on liiga kallis ja sosistades edasi antavaid teateid, et ta teeb halba tööd. Kõik see on otsaga jõudnud EV Kultuuriministeeriumi juhtideni.

Mittespetsialistil, kellele tuleb väga vastuolulisi kuuldusi, on muidugi raske otsustada, kas neis väidetes on ka tõepõhja. Kuid samal ajal on ka teada, et välismaa spetsialistid, k. a. Scheffleri firma esindajad, pole Kriisa töös leidnud olulisi puudusi. Ning samasuguseid kuuldusi levib ka välismaa firmade kohta. Milleks olla nii ühepoolne?

Igal juhul tähendab Toomkiriku orelite remondi välismaisele firmale andmine seda, et Eesti orelite korrastajate töövõimalused

kodumaal ressursside piiratud tingimustes ahenevad edasi. Harry Ilves ongi juba sellest tööst olnud sunnitud põhiliselt loobuma. See aga tähendab ühtlasi, et nende omavaheline konkurents teravneb veelgi, suurenevad vastastikused süüdistused ja kaob ausa võistluse teine pool: konkurentide-partnerite omavaheline sõbralik suhtlemine, ka nõu küsimine ja andmine, millest oleks kasu nende siiski ühisele suurele rahvuslikule üritusele - Eesti orelite kordaseadmisele. Nähtavasti oli see ka üks põhjus Eesti Orelikomisjonitöö seiskumisele. Vaatamata ebasoodsatele tingimustele tuleks püüda oreliremondi üldise riikliku korrastamise tingimustes seda tendentsi pidurdada ja koguni tagasi pöörata. Sõbralikumana õhkkonna puhul võiks vast isegi mõnest soss-sepasta kasvatada oreliremontija, kui talle anda jõukohane ülesanne ja nõu sinna juurde. Muidugi eeldab see ka, et tööd jaguks kõigile.

Mis puudutab Scheffleri firmat, siis pole nähtavasti ei juriidilistel ega diplomaatilistel kaalutlustel mõttekas temaga sõlmitud lepingut tühistada. Kuid põhjalikumalt informatsiooni hankida selle firma tegelike töötulemuste kohta küll. Kui ilmneb, et kuuldustel tema mitte alati kvaliteetse töö kohta on ka tõepõhja, sellest ka teda ennast informeerida. Me teame ju nüüd, kas või seoses Estonia hukuga, et kõik, mis on Läänes tehtud, pole alati hästi tehtud. Ning kehtestada tema tegevuse üle Toomkiriku orelite remontimisel korralik Eesti-poolne ekspertkontroll. Muide, ka osa detailide viimisel remondiks Saksamaale on oma kahtlased küljed. Pole vist vaja otse välja öelda, millised. Mitteeekspertki taipab seda ise.

Ja veel üks asi. Toomkiriku orelifondi rahadest pilli remondiks ei piisa. Põhiosa loodetakse hankida Eesti riigilt ja Tallinna linnalt. Miks mitte aga ka Saksa riigilt, sest Saksamaa ettevõttele tööd andes ju mingil määral ka seda riiki majanduslikult toetatakse? Saksamaal on ju ka tööpuudus. Läbirääkimised Saksa-poolsest finantstoest saksa meistrite poolt Tallinnas ehitatud orelite remondiks käisid juba enne, kui see remont otsustati anda Saksa firmale. Praegu on need katkenud. Loodame, et Eesti poolel jätkub sihikindlust ja tahet seda edukalt lõpule viia nüüd, kus selleks on rohkem põhjendusi ja eeldusi.

Herbert Vainu

Tulevikulootus 1996

Selline oli üks ettepanekutest nimetada nelja muusikakooli - Tallinna G. Otsa nimelise, Tartu H. Elleri nimelise, Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi ja Tallinna Muusikakeskkooli - pianistide igasugist klaveriõpilaste konkurssi selle aasta "Tulevikulootuseks". Nime otsimine jätkub, sest soovitakse vabaneda koolide tüütult pikast nimedereast. Aeg annab arutust - kuulutati välja nimekonkurss.

Selle võistumängimise juured ulatuvad mitmekümne aasta taha, kui võistlesid vaid Tartu ja Tallinna Muusikakool. Sellest sündis kena kontakteloo traditsioon - mängiti vaheldumisi Tartus ja Tallinnas. Seoses Muusikakeskkooli asutamisega Tallinna Konservatooriumi juurde kasvas üritus kolmepoolseks. Nüüd aga on see paisunud neljapoolseks - möödunud sügisel esines kogu seltskond juba Pärnus.

Seekordne konkurss toimus kahel päeval - 15. ja 16. novembril nn. Otsa koolis. Osales 45 noort pianisti.

Kavad olid teataval määral kohustuslikud, sealjuures nõudlikud ja

huvitavad, arvestades ühtlasi ka läheduses olevaid muusikalisi tähtpäevi.

I kursus - Prokofjevi, Šostakoviči või Bartóki muusika ja lisaks etüüd või virtuosone pala.

II kursus - 2 Scarlatti sonaati ja romantiline teos.

III kursus - Haydni või Clementi sonaat ja hispaania muusika (Albeniz, Granados, de Falla).

IV kursus - nüüdisaegne polüfoonia ja vabalt valitud suurvorm.

Kontrastsed ülesanded esitasid õpilastele kõrgeid pianistlikke nõudmisi, eriti hispaania muusika ja kuidagi meie pedagoogilises praktikas vähem mängitav Scarlatti. Sellegipoolest saadi Scarlattile iseloomuliku kõlatekitamis- ja rütmikoega, k. a. tehnilised karid (hüpped, kaunistused!) kenasti hakkama. Hispaania muusika asetab meie põhjamaise temperamentitüübi aga omamoodi probleemide ette. Võib ju mängida värvikalt ja aktiivselt, aga kui puudub see

REGIONALIA

NOVEMBER

Toimusid Eesti Kontserdi organisatsioonid kontserdid (vt. ML nr. 10, lk. 23).

HARJUMAALT

* 22.–23. novembril tähistas Jüri muusikaselts mitme üritusega, milles osalesid ka külalised Lätist, oma 130. aastapäeva.

JÕGEVAMAALT

* 22.–24. novembrini tähistati Jõgeval luulefestivaliga poetessi Betti Alveri 90. sünniaastapäeva. Selle lõpul andis Jõgeva kultuurimajas kontserdi Silvi Vrait.

* Jõgeval loodi kohaliku segakoori Laulik baasil lauluklubi eesmärgiga koos käia ja laulda lihtsalt oma lõbuks.

JÄRVAMAALT

* 2. novembril esinesid Paide Vallikaarvis hingedepäeva kontserdil Paide Kammerkoor ja Thea Kristal

* 7. novembri Järva Teatajas kirjutas Ambla kirikuõpetaja Tõnu Linnasmäe, et kolmandik Ambla kiriku orelil remondist on nüüdseks valmis. Selleks on kulutatud 67 000 krooni.

* Järva Teataja andmeil külastas 4 raemuusikakontserti Järvamaal tippmuusikute osalusel oktoobri lõpul ligi 400 inimest ja maksma läks see ettevõtmine 50 000 krooni.

* 15. novembril oli Paide kultuurikeskuses seltskonnaõhtu, kus laulis Tallinna Tehnikaülikooli kammerkoor.

LÄÄNEMAALT

* 16. novembril toimus Läänemaa kultuurikeskuses väikelastekodu avamise puhul Eesti-Rootsi ühis-kontsert, kus esinesid lõhmuliti puhkpilliorkester, Rootsi lõviklubi topeltkvartett, Haapsalu erinevad koorid jt. kollektiivid.

* 12. novembril tähistab Lääne-Nigula koguduse noorte gospoigrupp Doxa oma 10. sünnipäeva esinemisega kontsert-jumalateenistusel kohalikus kirikus.

* 22. novembril esinesid Palivere mõisas Erich Krieger ja Aare Jaama.

* 30. novembril astusid Kõmsi kultuurimajas perekulubi avapool üles Lihula muusikakooli õpilased.

PÕLVAMAALT

* 22.–23. novembrini toimus Põlva kultuurikeskuses rockfestival "Rock non stop Põlva '96" paljude noortebändide osavõtul kogu Eestist.

* 25. novembril esinesid Põlva kultuurikeskuses Sirje ja Väino Puura ning Katrin Karisma ja Tõnu Kilgas kavaga R. Valgre lauludest.

PÄRNUMAALT

* 14. novembril esinesid Tervise keskkuses naiskoor Leelo ja R. Nurmingeri akordionistid. 18. novembril toimus samas segakoori Kungla kontsert.

* 15. novembril laulis Vanalinna koolis segakoor Noorus Raul Talmari juhtimisel.

* Rannasalongis kõlasid 16. novembril prantsuse šanssoonid ja vene romansid Erki Otsmani esituses. 17. novembril astusid samas mustlasromanssidest koosnenud kavaga üles Marina ja Nataša Roždestvenskaja, 19. novembril EMA professori L. Semperi klaveriõpilased Irina Zahharenkova ja Marek Vilba.

* 20. novembril toimunud salongmuusika kontserdil laulis Malle Raid.

* 30. novembril esines Rannasalongis harfimängija Tatjana Lepnurm.

SAAREMAALT

* 8. novembril toimus Kuressaare muusikakoolis pop-jazz osakonna kontsert. Päev varem esinesid sealse kooli õpilased vabariigi üldhariduslike koolide muusikaõpetajatele. 14.–16. novembril aga käidi kontserditurneel Virumaal.

* 13. novembril tähistas kontserdiga Kuressaare Haigla saalis oma 10. sünnipäeva sealne naisansambel.

* 14. novembril toimus Kuressaare kultuurikeskuses HBWL Muusika Väiketeeatru Stúdio etendus "Nõiu-tud veski ehk trollide mäng" ja Laurentiuse kirikus laulis Saaremaa Poistekoor.

* 23. novembril tähistati Lümanda kultuurimaja 10. aastapäeva. Esinesid Ivo Linna ja kohalikud taitlejad.

* 27. novembril esines Kuressaare muusikakoolis sealne saksofonikvartett, tähistamaks oma 3. tegevusaastat.

TARTUMAALT

* 1. novembril oli TÜ aulas Kammerfilharmoonia 96/97 avakontsert. Eesti Filharmoonia kammerkoor ja Tallinna Kammerorkester esitasid

Pärdi, Mendelssohn-Bartholdy ja Beethoveni heliteoseid.

* 2. novembril esinesid Vanemuise kontserdisaalis organist Urmas Tanilo ja kitarrist Kuldar Kudu.

* 2. novembril oli Tartu Karlova Gümnaasiumis VII R. Valgre nim. laulufestival. Peaauhinna sai Th. Paluoja juhitud Rapla noorteesambel Segased, parim meeslaulja oli selle ansambli liige Vaiko Epner.

* 14. novembril esitati Vanemuise kontserdisaalis G. Verdi loomingut. Dirigeeris itaallane Carlo Felice Cillario.

* Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor (dirigent Vaike Uibopuu) naasis Viinist 13. rahvusvaheliselt Schuberti konkursilt II kohaga. Võidust jäi puudu üks punkt.

* 17. novembril oli Inseneride Majas Läti Vabariigi aastapäevale pühendatud kontsert.

* 21. novembril toimus TÜ Ajaloomuuseumis 2. Muusikakooli 20. aastapäeva kontsert.

* 30. novembril esitas Vanemuise teatri ovaalsaalis Schuberti laule Villu Valdmaa, klaveril saatis Martti Raide, kommenteeris Kristel Pappel.

VALGAMAALT

* 10. novembril oli Valga muusikakoolis üritus nimega "Saksamaa ja selle muusika".

* 15. novembril peeti Tõrva kultuurimajas Eesti iseseisvuse taastamise päeva kontsert. Samal päeval oli Tsooru rahvamajas üritus nimega "Hea muusika küünalvalgus", kus esines Valga muusikakooli salongi-ansambel Priim.

VILJANDIMAALT

* 6. novembril esinesid Viljandi kultuurimajas toimunud salongiõhtul Eerik Ohtla ja Olav Salu.

* Novembri keskel külastas Viljandit Austraalias asuva Viljandi sõprusseltsi muusikatundega Nick Pellow. Ta musitseeris huvilistele kauplusalongis Ristik oma kodumaa haruldastel rahvamuusikainstrumentidel.

* Viljandimaa muusikaõpetajatel on sellest õppeaastast oma väljaanne Viljandimaa Koolimuusika Ajaleht, millest on seni ilmunud 2 numbrit.

* 27. novembril Viljandi kultuurimajas toimunud salongiõhtul musitseerisid Toomas ja Üleri Sarri ning Evald Raidma.

* 28. novembril andsid Viljandis kontserdi Ulrika Kristian (viulil) ja Marje Lohuaru (klaver).

* 30. novembril esines Abja kultuurimajas äsja kontsertturneel Skandi-

naaviamaades naasnud tsirkuseviuldaja Juhan Schütz.

IDA-VIRUMAALT

* 2. novembril andsid Tallinna ja Narva muusikud (V. Orumets, T. Izotova, B. Paršini ansambel Vanalinn jt.) kontserdi Mustpeade Majas Narva päeval Tallinnas.

* Novembri trahvis Ida-Viru politsei kolme Jõhvi ja Kohtla-Järve kauplust selle eest, et nad mängisid oma müügisalades muusikat, omamata selleks luba.

* 9. novembril toimus Sillamäel muusikalis-kirjanduslik õhtu nimega all "Kus on pilv, seal on ka päike", tähistamaks F. Dostojevski 175. sünniaastapäeva.

* Kontsertidega 10. novembril Sillamäel ja 16. novembril Narvas avas uue hooaja Narva sümfooniaorkester.

* Viieaastane Ida-Virumaa tüdruk Maša Zerjulina võitis esmakordselt osa üle-eestilisel lauluvõistlusest. Debüüt oli edukas – Maša sai teise koha.

* 22. novembril etendus Jõhvis Vanemuise balletiõhtu "Konserv", mille üheks osaks oli Margo Kõlari ballet "Kassid õlis".

* Novembri lõpul tähistas Ahtme kunstide kool piduliku kontserdiga oma 2. sünnipäeva.

LÄÄNE-VIRUMAALT

* 12. novembril esines Rakvere kirikus Rakvere brass Jüri Leiteni juhtimisel.

* 16. novembril tähistas piduliku kontserdiga oma 120. sünnipäeva Uhtna puhkpilliorkester.

* 26. novembril tähistati Rakveres tuntud kohaliku muusikaõpetaja ja koorijuhhi Jaan Paku 95. sünniaastapäeva. Selleks puhuks korraldati noorte laulukonkurs.

Novembris käis Rakvere saksofonikvartett külalisesinemistel Soomes.

* 30. novembril andis Rakvere Linnaorkester Rakvere teatris kontserdi, tähistades sellega 60 aasta möödumist esimesest džässkontserdist Eestis.

VÕRUMAALT

* 5. novembril kinnitas kultuuriminister Jaak Allik Võru maavanemale Tiit Soosaarele, et Võru Katarina kiriku orelil remondiks eraldatase puuduolev 60 000 krooni. Kokku läheb projekt maksma 240 tuhat krooni.

lõunamaine hõng, see tabamatu "miski"... Kuid ometi Jane Susi mängitud Albeniz'e "Cordoba" avaldas muljet salapära ja sisemise tulega (mingil määral oli hispaaniaaliku kirge ka Kristina Goliku ja Eva Maripuu mängus). Konkursi naelaks kujuneski JANE SUSI Tartust (õpet. R. Ernstson). Võlus tema rikas muusikaline fantaasia, peen huumorimeel (viimane eriti Haydni Sonaadis C-duur), erk ning paindlik meeleolude vaheldumine. Helde ja harvaesinev looduse kingitus nõuab visa tööd oma pianismi ja mastaapsuse arendamisel ning rütmiprobleemide lahendamisel.

Kujundlik ja ilusate omapoolsete soovidega oli MARTINA VÕRGU (õpet. dots. A. Kuuseoks) esinemine, sügav ja heakõlaline VLADIMIRA LEBEDEV (õpet. L. Orge) Prokofjev, erksalt kapiisne ja värvikas NAILY SARIPOVA (õpet. M. Põld) Bartók. Nii sisuliselt kui pianistlikult nõudlik Liszti "Obermanni org" AVE KRUUBI (õpet. M. Pakri) esituses kujunes muusikaliseks sündmuseks, seda eriti konkursi lõppkontserdil. Ave tunnetab hästi selle teose dramatismi ja valdab vabalt ka selle kõlalist diapasooni. Tahaks väga andestada talle teatud pedalaalpardused.

MARI-LIIS SILD (õpet. M. Pakri) mõjus oma esinemisega optimistlikult. Nii Scarlatti sonaatides kui Weberi palas "Kutse

tantsule" oli sihipäraselt rõõmsat rütmikust ja artistlikku loovust. Kahju väikestest vääratustest! "Tulevikulootuste" hulgast saab esile tõsta veel ERIK LÄÄNE (õpet. K. Sumera), TRIN AIJA (õpet. R. Goznaja) ja JULIA AGEJEVA (õpet. M. Põld) tõsiselt kuulamapanevaid, professionaalselt heal tasemel esitatud kavu.

Konkursi žürii (esimees - EMA dots. L. Väinmaa, liikmed - EMA dots. A. Kuuseoks, õpet. R. Ernstson Tartust, õpet. A. Rajaste Pärnust ja õpet. L. Orge Tallinnast) otsustas välja anda I preemia õpilastele V. LEBEDEV, N. SARIPOVA, J. SUSI ja M. VÕRK. Läheks siinkohal pikale üles lugeda veel kõiki II ja III preemia ning üksikute teoste õnnestumise eest esiletõstmist väärinute nimesid. Küll aga võib konkursil kuuldu põhjal julgusti väita, et meie keskastme klaverimäng tundub olevat päris heal tasemel, mis ühtlasi viitab koolituse asjakohasusele. Ometi ei maksaks unustada, et konkursile pääsesid esinema läbi eelvooru sõela ainult primad!

Lillederohe pidulik lõppkontsert toimus Mustpeade Maja Valges saalis pühapäeval, 17. nov. Hea kontsert oli!

Järgmise aasta konkursi korraldajaks ja kavade koostajaks on Tallinna Muusikakeskkool.

Leelo Kõlar

EESTIST

LUUAKSE EESTI FESTIVALIDE INFOKESKUS

19. novembril EV Kultuuriministeriumis toimunud nõupidamisel otsustati luua ministeriumi juurde Eesti Festivalide Infokeskus, ülesandeks Info kogumine ja vahendamine, kontaktide loomine, s.h rahvusvaheliste organisatsioonidega, samuti ürituste ajalise kattumise ja kuhjumise vältimine. Kõigil festivalide korraldavalte organisatsioonidel palutakse 20. jaanuariks 1997 ministeriumi saata eeloleval kolmel aastal korraldatavate festivalide kalenderplaani. Selle põhjal koostatakse kogumik, mis saadetakse ka huvitatud organisatsioonidele välismaal ning sisendatakse Internetti.

NOOTE JA KASSETTE LASTELAULUDEST

Kirjastus Muusika on lasknud välja ETV Lasteakraani laulukogumikud ja kassetid. Alustatakse uut sarja **Koolikoor** R. Kõrgmäe, T. Kõrvitsa, H. Hindpere ja E. Sterni jõululaulude nootide väljaandmisega.

MUUSIKAÕPETAJAD KOOS SAAREMAAL

7.-8. novembril toimusid Saaremaal üldhariduskoolide muusikaõpetajate IV sügispäevad. Osalejad kuulasid mitmetes Saaremaa koolides muusikatunde, neile andsid kontserte Saaremaa koolide lapsed.

Traditsioonile pandi alus 1993. a. Tartus. 1994. a. olid üldhariduskoolide muusikaõpetajate sügispäevad Viljandis, 1995. a. Pärnus, 1997. a. tulevad Võrumaal.

EESTI LAPSED HAKKAVAD ESITAMA NÜÜDISMUUSIKAT

Projekti pakkus välja *Royal Festival Hall* Londonis, kus on kõlanud lähiminevikus palju eesti muusikat: A. Pärt, U. Sisask, E.-S. Tüür Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja ansambli NYJD esituses. Viimane dirigendi Olari Eltsi juhatusel on ka projekti kaasatud. Osalevad 4 kooli õpilased: Tallinna 13. keskkool, Kehra Muusikakool, TMKK, Tallinna 21. keskkool. Esitamisele tuleb 2 teost, autoriteks E.-S. Tüür ja inglanc B. Mason.

Vebruaris kohtuvad koolide õpilased ning ansambli NYJD liikmed, et tutvustada kogu projekti, mis käivitub aprillis. 6. aprillil tutvustatakse õpetajatele partituure. 7.-8. aprillil viibivad ansambli NYJD liikmed koolides, kus koos lastega õpitakse teoseid. 8. aprillil kohtutakse koosmusitseerimiseks ning sama päeva õhtul toimub kontsert.

Inge Raudsepp

UED KITARRITEOSED

26. novembril 1996. a. toimus Eesti Kitarriseltsi, Heliloojate Liidu ja Eesti Muusikafondi korraldusel uute kitarriteoste konkurs. Solistid kandsid ette kõik esitatud Eesti heliloojate 15 uudistest. Žürii (esimees Raimo Kangro) hindas täid järgmiselt:

Suuremate palade kategoorias sai I preemia René, Eespere "Evocatio", II preemia Peeter Vähi "Kuujumalanna tants" ja III preemia Tõnu Kõrvitsa "Fantaasia soolokitarrile". Eripreemia kitarripärase helitöö eest sai kitarrist-helilooja Lauri Jõelet.

Väikevormide kategoorias läks I preemia Robert Jürjendalile (Weekend Guitar Trio liige) loo eest "Sügispelüüd", II preemia Sergei Martšenkole (Kohtla-Järve MK kitarrõpetaja) loo eest "Nokturn" ja III preemia Ester Mägile ("Kolm miniatuuri").

Konkurssi võib lugeda kordaläinuks nii osavõtu kui ka premeeritud teoste taseme poolest. H. Berlioz'i väide, et kitarrile on raske muusikat

kirjutada Eesti heliloojaid ei morjenda. Nii arvab žürii liige, Eesti Kitarriseltsi esimees

Heiki Mätlik

ANTS ÜLEOJA JUUBEL

30. novembril pidas Tallinna Sakala Kultuurikeskuses oma 60. sünnipäeva tunnustatud koorijuht ja pedagoog prof. Ants Üleoja. Kontserdil esinesid juubilar koduküla Oonurme Segakoor, Tallinna Kammerkoor, RAM, Tehnikaülikooli Akadeemiline Meeskoor, EKE Inseneride Meeskoor. Neid juhatas juubilar.

Õhtul toimus samas saalis meeleolukas ball, millega tähistati samaaegselt EKE Inseneride Meeskoori IX aastapäeva.

RAKVERES HAKATAKSE ANDMA TŠELLOÕPETUST

11. novembril toimus Rakvere kiriku noortemajas tšellokooli esimene tund, kus 14 huvilisele – noorimal aastaid 4, vanimal 19 – tutvustas tšellot professor Peeter Paemurru. Esialgu on kõigil õppetöö tasuta. "Eks näis, kuidas edasi kujuneb, kas tšellokool liitub muusikakooliga või jääb omaette üksuseks," ütles maakonna kultuurijuht Valdur Liiv ajalehele Virumaa Teataja. Maavalitsuse kultuuriosakonna initsiatiivil otsustati hakata andma Rakveres tšelloõpetust pärast seda, kui aasta eest kinkisid rootslased Stefan Lundquisti eestvedamisel Pärdi fondile 16 uut keelpilli. Valdur Liiv sõnas, et kaugemas perspektiivis on idee panna mängima kõik need pillid, luues Virumaale keelpilliorkestri.

KANDLEMÄNGU ÕPPEPÄEVAD TALLINNAS

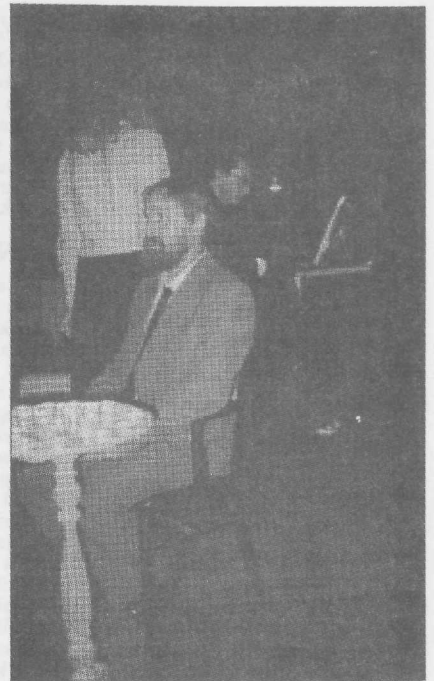
Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskuse algatusel toimusid 30. novembril ja 1. detsembril Tallinnas kandlemängu õppepäevad. Üritus oli suunatud algkusega kandlemängijatele eesmärgiga õpetada sõrmedega noppetehnikas mängimist. Oma teadmisi jagasid Igor Tõnurist, Tuule Kann ja Pille Karras.

Viimased kaks uudist koostasime me maakonnalehtedes avaldatud informatsiooni põhjal. Teatud pingutusega võiks siis rubriiki pisut pikemaks serveerimiseks üle tuua mõne Regionaalia lühiuudise. Niisiis – hall kuu, nagu november ikka.

Kui... ainult sealt, kus kohalik ajakirjandus oma maakonna muusikasündmusi, eriti taidluse osas, ei tavatse valgustada, s. o. Tartust, poleks Malle Elvet saanud meile mitu kirjatüki, mis sisaldavad uudseid momente. Avaldame need mõnevõrra kärbitult siin ja osalt 14 lk-l. Nähtavasti sõltub palju ka kirjutaja tahtest ja võimest uurida pealtnäha tavalise sündmuse puhul välja meelikõitvaid detaile, serveerida omapärane vaatenurga all ja teha lood seega lugejaile huvitavaiks. Niisuguseid kaastöid ootab toimetus ka mujalt Eestist.

URMAS SISASKI "LÕUNATAEVA" ETTEKANDMISEKS TARTUS LEITI ÜLISOBIV KOHT

Eesti Kontserdi Tartu esindaja Taimi Sild valis Urmas Sisaski "Lõunataeva" esitamiskohaks 21. novembril Püssirohukeldri-nimelise kelderrestorani. Raske oleks teha paremat valikut. Kelder asub Tartu vana tähetorni all, vilkuvad küünlatuled ilma ühegi aknata ruumis meenusid tähistaevast. Lauri Väinmaa mäng lähedalolevast Elleri koolist toodud klaveril vaheldus helilooja jutuga sellest, kuidas ta teose loomiseks inspiratsiooni hankis lõunataevast vaadates Austraalias Sidney ja Canberra observatooriumis ja otse looduses ning lõunataeva kohta kogus ka müüte, mis ta samuti edasi andis.

Esiplaanil helilooja, tagaplaanil pianist.

Rohkearvuline kuulajaskond sai ka teada, et teose kirjutamiseks kulus umbes aasta ning helilooja loodab, et seda õnnestub ette kanda ka lõunapoolkeral. Ise on ta põhjateavast heledamast lõunataevast nii sisse võetud, et tahab seda veel kord vaadelda teise rakursi alt, näiteks Hongkongis.

LÕÖTSALOOD, VOKK JA KOORILAUL MAHTUSID RESTORANI KADRILAADALE

Eesti Ettevõtlike Naiste Assotsiatsiooni Tartu klubi korraldas 24. novembril kadri-laada Emajõe kaldapealsel Atlantise restorani saalis, osalemas 30 firmat, mida enamasti juhivad naised. Esinejana astusid üles külg-külje kõrval taidluskollektiivid, mida enamasti juhivad naised. Üliõpilaskoor Valli Ilviku juhatusel veenis, et koorimuusika sobib ka restoranisaali. Esinesid ka tantsijad ja võimlejad, mängis lõõtspill, vurises vakk. Laste ja noorterühmad olid kadriskid.

Laadapidamise ja rahvaliku esine- misprogrammi paigutamine restorani oli uudne nii tegijaile kui ka tuhatkonnale külastajale, saal oli pilgeni inimesi täis. Enamasti tuldi kogu perega. Sissepääs oli tasuta, kuid keegi ei keelanud ka sööki-jooki osta. Laada peakorraldajaid Silvia Pütseppa ja Aune Pastit veenis arvukas osavõtt, et mitmekülset rahvuslikku esinemisprogrammi on vaja tartlastele enam pakkuda.

KORPORANTIDE SEGA- KOORILAUL TÕI ELEVUST RAAMATUKOGUVAIKUSESSE

Tartu tudengisügisel 21. novembril rivistus TÜ Raamatukogu trepile fuajees paarkümmend noort lauljat – akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide segakoor, mis tegutseb Mari Toominga, Otepää Muusikakooli muusikaõpetaja juhatusel. Tudengipäevade kontsert algab "Gaudemus"ga, jätkus rõõmus-helisevas tempos. Laule esitati ladina, inglise ja eesti keeles. Fuajee akustika andis nauditava elumuse koori kaugemalt kuulates. Arvukat publikut täiendasid lugejad-töötajad, kes tõttasid muusikat kuuldes kohale.

VÄLISMAALT

Uudiseid Hiinast

ŠANGHAISE EHIATAKSE AASIA SUURIMAT OOPERIHOONET

Hiina suurimas ärikeskuses, 14 miljoni elanikuga Šanghais avati möödunud kuul antiigimuseum, mis läks maksma 400 miljonit jüaani (48,2 mln. USD) ning järgmisel kuul avatakse Aasia suuruselt kolmas (Pekingi ja Tokio järele) raamatukogu maksumusega 600 miljonit jüaani. Raamatukogus, mis on mõeldud kasutamiseks nii tavakodanikule kui uurijale, on ka helikassetide kollektsioon – 140000 tükki.

Raamatukogu vastu Rahvaväljaku äärde tuleb aga kõige suurem ja kallim prestiižne ehitus – Aasia suurim, 2000-kohaline ooperihoone nimega Suur Teater, mis läheb maksma 130 mln. USD. Selle ehitamine algas 1. septembril 1994 ning pidulik avamine on planeeritud 1. oktoobril 1998. Peaprojektööri Le Shengli sõnul, kes eelnevalt külastas pea maailma kõiki suuremaid ooperihooneid, tuleb see moodsam kui Sydney Ooperihoone ja Lincoln Centre New Yorgis. Lavavalgustuse süsteem imporditakse Belgiast, helisüsteem USA-st, saali istmed Itaaliast ja lavaseadmed tulevad Mitsubishi firmalt Jaapanist. Senini on välisesinejad Šanghais kontserte andnud 1930. a. ehitatud vanas 1000-kohalises ooperihoones, korvpallihallis või linna peadministraviivhoone konverentsisaalis.

Šanghai oli üsna haletsusväärse olukorras 1990. aastani, kui pea kõik maksud läksid keskvalitsuse käsutusse. Siis aga jäeti suurem protsent linnale ja lisaks sellele said linnavõimud õiguse maad müüa. Suur korrustuskampaania algas seejärel tänavate remondist.

Peagi hakati ehitama eelnimetatud suuri kultuurirajatisi ja seda kõike linna oma rahadega. "Me ei või neid projekte hinnata vaid kommertslikult vaatepunktist," ütles üks Hiina pankur. "Neid ehitatakse prestiiži ja staatuse pärast."

Reuter-ETA

VE NE DIRIGENT HIINA ORKESTRI EES

Kaks õhtut järjest nautisid Pekingi klassikalise muusika austajad Hiina Rahvusliku Sümfooniaorkestri esinemist tuntud vene dirigendi Gennade Roždestvenski juhtimisel. Kavas olid uvertüür M. Glinka ooperile "Ruslan ja Ludmilla", P. Tšaikovski Viies sümfoonia ja D. Šostakoviči Kontsert viiulile orkestriga. Selles soleseris dirigendi poeg Aleksandr Roždestvenski.

ITAR/TASS-ETA

PEKINGI OOPER OTSIB UUSI ARENGUTEID

Mõni aasta tagasi sattusid Pekingi ooperiteatrid väga raskesse olukorda, kui riik vähendas subsidiidume ning noored kaotasid huvi traditsioonilise Hiina ooperi vastu. Saalid olid peaaegu tühjad.

1994. a. leidis riik, et Hiina ooper võib hoopis hävida. Subsidiidume suurendati poole võrra, loodi Pekingi Ooperi Fond, alandati piletihindu tavakodanikele vastuvõetavaks, hakati korraldama festivale ning ooperietendusi, neid laialdaselt demonstreerima televisioonis. Huvi ja külastatavus mõnevõrra tõusis. Kuid riiklike toetuste arvel saadakse katta vaid palgad ja lavastuskulud, teatrite moderniseerimiseks sellest ei jätku.

Teist teed läksid kaks avuäärse minevikuga ooperiteatrit – Huguang ja Zhengyili. Nad hakkasid etendama katkendeid Lääne moodsatest muusikalavastustest, meelitades ligi nii välismaalasi kui jõukaid Hiina noori. Piletihinnad on seal kõrged – 80–200 jüaani (10–25 USD), kuid vaatajaid jätkub. Nii tuli ka raha teatrite moodsateks ümberehitamiseks ning elatakse võrdlemisi jõukalt.

Hiljuti mõeldi välja uus moodus traditsioonilise Hiina teatri ülemaailmse populaarsuse tõstmiseks – kavatseti esialgu üks ooperietendus viia Internetti. Kuid sellest tuli loobuda tehniliste ja autorikaitsega seotud probleemide tõttu.

Traditsiooniline Hiina teater paneb siiski lootusi tulevikule peale. On tähele pandud, et Hiina uustrikkad on hakanud oksjonitl kokku ostma Hiina antiikseid kunstiesemeid. Arvatakse, et see huvi kandub pikapeale üle ka traditsioonilisele teatritele.

Reuter-ETA

KAS ÖNNESTUB LONDONIS KORRATA "JEEUSE – SUPERSTAARI" EDU?

1971. a. esietendus New Yorgis ja aasta hiljem Londonis Andrew Webberi ja Tim Rice'i rokkooper "Jesus Kristus – superstaar". Menu oli enneolematu – ainuüks Londonis toimus 8 aasta jooksul 3358 etendust.

Nüüd, 25 aastat hiljem, tuuakse see ooper Londonis jällegi lavale – West Endi ühes vanimas etenduspaigas Lyceum Theatre'is, mille Saksa pommid muutsid Teise maailmasõja ajal rusudeks ja avatakse nüüd, 56 aastat hiljem, jällegi taastatult.

Etenduse ettevalmistamiseks on kulutatud 3,5 miljonit naelsterlingit (5 miljonit dollarit). On aga tõsiseid kahtlusi, kas see tasub end ära. Kuus aastat tagasi kukkus läbi teise 1970-ndate aastate menutüki, rokkmuusikali "Juuksed" lavastus.

Reuter-ETA

PETERBURI SÜMFOONIAORKESTER JA RAHA

D. Šostakoviči nimeline St. Peterburi Filharmoonia sümfooniaorkester, üks parimaid maailmas, on tõsistes rahalistes raskustes – selleks aastaks ettenähtud riiklikust toetusest on ta kätte saanud vaid kolmandiku. Orkester otsib olukorrast

väljapääsu välisturneedega. Novembri algul esines ta edukalt mitmel pool Jaapanis. Teel lennujaama pidasid 5. novembril aga muusikute bussi kinni 6 Kalašnikovi automaatidega relvastatud bandiitid ning sundisid sõitjaid ära andma raha ja väärtesemeid 30000 USD dollari suuruses summas.

15. novembril andis sama orkester kontserdi Moskvas Konservatooriumi suures saalis juhtivate vene muusikute, sh V. Rostropoviči ja G. Višnevsjaka osavõtul. Esitamisel oli D. Šostakoviči ooperi "Leedi Macbeth Msttsinskist" kontsertvariant. Tulud on ette nähtud suunata Kristuse–Päästja kiriku taastamiseks samal kohal, kus see 1934. a. Stalini käsul lõhati ja selle asemel ehitati suur ujumisbassein. (Aasta hiljem keelas Stalin pärast külastust ja muusikat kaootiliseks nimetades ka nüüd ettekantud Šostakoviči ooperi. See tuli taas redigeeritud kujul 1966. a. ettekandmisele "Katarina Izmailova" nime all.) Moskva võimud on lubanud pühakoja taastada 2000. aastaks.

Piletid maksid 500 USD, üksikuid neist jagati hinnaalandusega muusikuile. Reuteri korrespondent vestles pärast etendust saalisviibinutega, kes kinnitasid, et nii heas esituses muusikat pole nad ammu kuulnud. 18-aastane tudeng Arseni Kobli keeldus vastamast küsimusele, kust hankis ta pileti, 30-aastane Tatjana Timokšina ütles, et ta sai pileti oma töökohast – Moskvas asuva Šveitsi panga filiaalilt. Pank on andnud summasid pühakoja restaureerimise fondi ning vastutasuks tuli fondilt mõned piletid sellele kontserdile. Ühe neist õnnestus Tatjana Timokšina saada endale.

Reuter-ETA

PARIISI TOODI XIII SAJANDI PÜHA MUUSIKARIIST AAFRIKAST

UNESCO ettevõtmisel suudeti tuua Pariisi publikule näitamiseks XIII sajandist pärinev Aafrika püha küsülofonitaoline pill sosso-bala. See kujutab endast 20 väheneva suurusega puulauda, mis on kinnitatud bambusraamile. Iga lauajuurde kuulub heli tugevdamiseks pudelkõrvits.

Seni on seda muusikariista hoolikalt hoitud Niagassola külas Guineas. Temal mängimise õigus on olnud ainult vanimal šamaanil.

AFP-ETA

BERIO JA BOULEZ TEEVAD KOOSTÖÖD

Luciano Berio, P. Boulez ja Gabriele Gassone.

Aprillis Šveitsis Gabriele Cassone poolt ette kantud Luciana Berio teos "Kal Od" ja mais Californias Thomas Stevensi esituses maailmaettekandes kõlanud sama autori X Sequenza on silmnähtavalt lähendanud teineteisele heliloojat Luciano Beriot ja tema ühtlasi dirigendina töötavat kolleegi Pierre Boulezi. Nad ei varja ka oma imetlust nende kahe virtuoosist interpreedi vastu, kes olid itaalia maestro uute teoste esmaesitajateks.

Brass-Bulletin III 1996

KIIEVI FILHARMOONIA TAASAVATUD ÜLIMOOSANA

Pärast 7-aastast restaureerimist avas uuesti ukseid Kiievi filharmoonia tunduvalt moodsamana kui varem. Majas on stuudio, kus pärast kontserti võib saada kohe selle helisalvestuse kassetile või kompaktdiskile. On muretsetud 3 uut Steinway klaverit ning Šveitsi meistrid on üles monteerinud oreli.

1882 ehitasid selle maja oma koosolekute ja klubihooneks Ukraina kaupmehed. 1927. aastast on see hea akustikaga kontsertide korraldamise paik.

ITAR/TASS-ETA

VAIDLUSED VIINI POISTEKOORI ÜLE

Austria muusikakriitikud on hakanud kritiseerima Viini poistekoori, mis, 1498. a. asutatud, on sajandeid loetud poistekooreid musternäiteks. Koori süüdistatakse muusikalise taseme halvenemises. Räägitakse ka sellest, et kooris, kus poisid õpivad, on nad liiga ülekoormatud.

Koori direktor, endine poistekoori laulja Walter Tansching leiab kriitika ebaõige olevat, kuid süüdistab lapsevanemaid, kes lasevad poisse liiga palju vaadata televiisorit, ning ühiskonda, kus huvi klassikalise muusika vastu on vähenenud, mis kandub üle ka noorpõlve. Ta märgib, et poiste ettevalmistamine koorilauluks peaks algama, kui nad on viieaastased. Kuid praegu on seda raske saavutada.

AFP-ETA

VASKPILLIDE HINNAD SAKSAMAALE ALANEVAD

Uurimus 1995. aastal müüdü vaskpillide ja nende osade kohta Saksamaal näitab, et 28,3% puhul hinnad tõusid, 17% puhul jäid samaks ja 64,7%–l juhtudest alandasiid sealsed ärimehed oma müügil olevate instrumentide hindu.

BRASS-BULLETIN III 1996

TALLINNA KONTSERDIELU – november

Novembri esimene päev jäi meelde ühe kauni ja peenemaitsega muusikaelamusega. Noorte prantslaste – Vicent Coq, Raphael Pidoux' ja Jean Marc Phillips – poolt moodustatud "Trio Wandereri" kavas olid L. van Beethoveni "Geistertrio", E. Chaussoni Trio G-moll ja F. Schuberti Trio B-duur – üks lugu aina ilusam kui teine! Jättes kõrvale Beethoveni kontrastiderohke ja sisutiheda, Chaussoni meloodiarikka ja kirgliku ning Schuberti romantiliselt lüürilise muusika ootuspäraselt adekvaatse edastamise, väärib erilist esiletõstmist ansambli äärmiselt tasakaalustatus, faktuuri läbipaistev selgus ja tekstiline täpsus. Raekoja akustikat tundjat veidi ehmatas täiesti avatud klaverikaas – ometi ei läinud kaosi ka keelpillide vähemolulised repliigid, kõik "tähtis" oli alati esiplaanil ja üldine kooskõla kompaktna.

Ansamblistid täiendasid toredasti üksteise kunstnikunatuure: tšellistilt saadi emotsionaalne, pianistilt aktiivne ja viiuldajalt ratsionaalne impuls. Nii pandi hinge-mõistuse vahelkord kenasti paika isegi Schuberti tundelisuse kõrgnivool. Selle-taoline kargus oli meile, põhjamaalastele õige sümpaatne. Ent Chaussonis voogas trio mehelik tahtejõud ühest kulminatsioonist teise äärmise markantsusega. Olgu veel öeldud, et "Trio Wandereri" avas tsükli "Franz Schubert 200".

Abonement "Tippolistite" teine kontsert algas E. Mägi "Bukoolikaga". Nappide väljendusvahendite lakoonilise arendusega on siin kõik nii täpsustatud, et muusikalist pilti lõhkumata ei saaks ühtki nooti ära võtta. Teadmine, et ülilm viimistletus on omane igale E. Mägi helitööle, ei keela seda ikka ja jälle imetlemast.

Arvo Volmer juhatas "Bukoolikat" maitsekalt ja kammerlikult, andis puupillidele nende soolode-duettide aegu piisavalt väljendusvabadust ja kaasas orkestri mehisesse kulminatsiooni.

J. Sibeliuse II sümfooniast peetakse õigustatult üheks väljapaistvaimaks suurvormiks üldse, mille ainult autori loomingus. A. Volmer tõestas jälle kord oma dirigentlike võimete järjekindlat täiustumist – juba üksi sümfoonia sihipärane viimine hümnilikku finaali väärib lugupidamist. Aga seal oli ka hästi raames hoitud "Vivacissimo", suurepäraselt teostatud II osa ja veenev Allegro. A. Volmer püüdlustega läksid paremini kaasa keelpillid, vaskpillidelt kuuldus ka äraarvatuid enese-avaldusi.

Mark Lubotskilt – Hollandisse emigreerunud nõukogude viiuldajalt oodanuks annotatsiooni "vägevusele" vastavat esinemist, ent tippolisti tiitlit Lubotski oma seekordse viperuste, kõladefektide ja asjatu rabelemise tõttu häiritud interpretatsiooni eest küll ei väärinud. Muidugi ei tähenda öeldu, et midagi meeldivat polnudki – sugugi mitte! P. Tšaikovski kontserdi kunagistest "nõukogulikest" esitustavade läks Lubotski kaarega mööda, oli hoopis lüürilisem, vaoshoitum ja tempoliselt

vabam, pani kohatise värskusega end hoolega kuulama. Ent "vabadus" sai komistuskiviks koosmängule. Kuidas ka A. Volmer ei pingutanud, ei suutnud ta orkestrit ootamatute kiirendustega kokku viia. Kõige enam õnnestus ansambliiselt muidugi Andante.

Nagu selle aasta jaanuaris, toodi 8. novembrilgi Estonia lavale 4 klaverit ja nagu siis, kõlas nüüdki C. Czerny muusika, aga esitajaks meie noorte ägedate pianistide asemel kaks soliide staažiga klaveriduot – Tallinna ja Venemaa oma.

Üle paarikümne aasta koos musitseerinud N.–L. Sakkos ja T. Peäske on vist kõige usinamad sidemetehoidjad idanaabrite muusikutega – mullu käisid nad seitsmendat korda klaveriduode (nüüd rahvusvahelisteks muutunud) festivalil, sedapuhku Jekaterinburgis.

Venemaa ansambel on juba veerandsajandi vanune ja üks esimesi, kes – vältides teadlikult arranžeringuid – asus propageerima klaveriduode originaal-repertuaari.

Puhtmuusikalises mõttes tõusis kavast esile J. S. Bachi Kontsert neljale klaverile a moll (autori transkriptsioon neljale viiulile kirjutatud kontserdist), mida väga kenasti ja täpselt saatis Muusikakeskkooli kammerorkester.

Prantsusmaa pealinna tuntud paikadele pühendatud südis "Pariis" ühendas D. Milhaud silmapaistva meisterlikkusega nelja klaveri hääled põnevateks loodus- ja arhitektuuripiltideks. Millise uhkusega "kerkis" "La Tour Eiffel" süüdi lõpuosas!

C. Czerny oskust varieerida Bellini, Donizetti, Paganini jt. meloodiaid, kaunistada neid pärlendavate passaažide ja faktuuriliste imedega oli lihtsalt lõbustav jälgida, eriti efektse ja bravuursena näis hilisem kvartett.

Kui meie duos on esipartii N.–L. Sakkose kätes, siis Venemaa duot juhib pikka ja hiilgavat pianistikarjääri omav A. Bahtšijev; J. Sorokina, kes tuntud ka muusika-ajaloolasena, pakkus talle võrdse raskusega partiidiski väärilist partnerlust.

Asendist tulenev kaugus kahe paari vahel seab kahtlemata probleeme sünkroonsuse taotlemisel. 100–protsendilist täpsust ei saavutatud, kuid 99%–linegi oli mõistematu – palju siis ikkagi proove tehti! Nähtavasti seob muusikuid mingi salapärase orienteerumine ajas ja väljendussoovides.

Koosmängulist riskantsust peitus vist enim Czernys, kuid faktuur voolas siin kaheksa kae vahel sundimatult ja muretult – ega see muusika nõudnudki tõsiselt võtmist. Milhaud' Süit ootas muidugi hoopis teistsugust suhet ja saigi – pianistid avasid autori idee kasutada nelja klaverit täie vastutustundega ja kordalainult.

Soome Suursaatkonna eestvõttel toimus 12. novembril Valges saalis Eino Leinole pühendatud õhtu – "E. Leinot lauldes ja lugedes", kus astus üles rahvusvaheliselt hästi tuntud Jorma Hynninen, pianist Ilkka Paavanen, kitarrist Peter Lerche ja näitleja–

muusik Vesä–Matti Loiri. Muusikalises pooles kõlasid P. Hietaneni, Y. Kilpineni, T. Kuula jt. Eino Leino sõnadele loodud laulud.

G. Mahleri Sümfoonia nr. 6 "Traagiline" – Paavo Järvi – ERSO – niisugusest kolmikliidust sündis 14. novembri õhtul üks tõsine muusikaline kehastus, mis, sümfoonia emotsionaalseid ja intonatsioonilisi kontraste viimseni teravdades, puudutas tugevasti inimtunnete süvakihete.

Dirigendi areng–küpsemine on lõputu protsess, seepärast ei saa P. Järvi kohta öelda, et ta on valmis, kuid kvalitatiivne erinevus 2,5 aasta taguse kogemuse ja seekordse vahel tundus olevat õige suur. Ega teisiti saakski P. Järvi olla nõutud külalisdirigent nii Skandinaavia ja muu Euroopa kui ka Iisraeli ja USA orkestrite jaoks, rääkimata rohketest lepingutest plaadifirmadega – muuseas ka A. Pärdi loominguga jäädvustamiseks.

G. Mahler kirjutas oma 6. sümfoonia suhteliselt õnnelikul eluperioodil, kuid lahendas teda ka 5. ja 7. sümfoonia kirjutamise ajal erutanud probleemi – inimese võitlust ahistavate raskustega – siin niiöelda negatiivselt, peategelase traagilise hukkumise läbi. Ekspressiivsele, energiliselt liikuvale esimesele osale järgneb kummaliselt tujukas Scherzo, kuidagi kurjakuulutatavaste vastupeegeldustega Andante ja lõpuks vapustav, süngne finaali. Muidugi võib dirigent tahta mida iganes, ellu viib selle ikkagi orkester. Ju suutis P. Järvi ERSO't tegudele kutsuda, sest nii nõtkelt reageerivana ja hästi kõlavana kuuleb meie orkestrit küllalt harva!

Mahleri Kuuenda kavavõtt on – muide ka P. Järvi enda sõnutsi – riskantne ettevõtmine, sest poolteist tundi kestev grandioosne kunstilise aluspõhjaga suurvorm võiks saada väiksema konsentratsioonivõime ja enesekindlusega dirigendile rängaks komistuskiviks. P. Järvi juures kütkestas aga eeskätt jõulisus, millega ta hoidis käes muusika arenguliine ja ülesehitust ning vallutatavalt loogiliste lahenduste leidmine igale osale ja kogu tervikule.

A. Mustoneni Suur Muusikaakadeemia jätkub sellelgi hooajal L. van Beethoveni Kammermuusikaga – tulekul on veel mängimata sonaadid ning klaverikvartetid ja –kvintetid. Seekord täitis kava teise poole Septett Es–duur, suutes kompenseerida pea täielikult esimesest poolest jäänud pettumuse.

Septett esindab oma elegantsete Allegrode, siira Adagio, meeoleluka Scherzo ja Menueti ning meisterlike variatsioonidega rahvalaulu "Kalur, armas kalur" teemale Viini aristokraatia maitsele allunud helilooja meelelahutuslikku muusikat kõige paremal viisil. A. Mustonenil oli siin vastasmängijaks Toomas Vavilov, kelle osalemine viis kogu ansambli (R. Erikson, K. Kungla, J. Kerem, J. Reinaste, I. Eenmaa) ehtsa, loomingulise muusitseerimise teele. Keel- ja puhkpillide akustilis–dünaamiline tasakaal, oluliste teemade ladus "ülekanne" ja nende

adekvaatne esitus ning üldine emotsionaalne hoiak aitasid vormida septetist vaimustava terviku.

Seevastu Seksteti esitus ebaõnnestus – ja mitte ainult metsasarvede kohati ebamääraste ja kõlaliseelt prevaleerivate partiide, vaid ka koosmängu haakumatusel tõttu.

Hoopis problemaatiliseks mängis A. Mustonen F–duur Romansi. Seda oli end tavapäraest tõlgendustest kammitseda laskmatagi raske rahumeeli kuulata. Ilmsed agoogilised liialdused kaldusid aeg–ajalt üle hea maitse piiride ega taltunud isegi klaveri 1/16–dike seatud raamides. Ivo Sillamaa käes tõmbusid pikad vahemängud küll korrektsuse piiresse, jäädes samal ajal loomupäraselt liikuvaks, ent seda suuremaks paisus ansambliiline ebakõla.

17. novembril jõudis lõppkontserdini noorte interpretide võistlus **Con brio '96**. 21 valikvoorus esinenu hulgast oli žürii välja valinud 6 paremat ja andis kontserdi lõpul kõik võimalikud preemiad – k. a. publikupremia – saksofonist Virgo Veldile. Tegemist on kahtlemata väga musikaalse ja võimeka pillimehega, kes end täiendamas nii EMA magistratuuris kui Sibeliuse Akadeemias. Solistina ja erinevate ansambliite koosseisus on V. Veldi kontsertreerinud kuues Euroopa riigis ja saanud laureaditiitli üle–eestilisel puupuhkpillimängijate konkursil. Kuigi F. Schmitt'i ja A. Desenclos' teosed ei oma kuulajat eriti kõita sutvaid kunstilisi väärtusi, mängis V. Veldi need koos Mati Mikaliga äärmiselt põnevaiks.

Esiletõstmist väärisid veel pianist Reinis Kampe ja tšellist Kristjan Saar – nemad esinesid ka ETV erisaates.

R. Kampe on alles II kursuse tudeng ja paistab silma peamiselt tehnilise kindluse ja hakkajalikkusega. Huvitavalt kõlas tema õpingukaaslase T. Steineri "Eksitee", sihikindlust õhkus J. Brahmsi Variatsioonidest Paganini teemal.

Sama noor K. Saar õpib praegu Sibeliuse Akadeemias; tal on ilus, nõrke toonikujundus, tubli tehnika ja oskus mõista Šostakoviči muusika filosoofilisi tagamaid.

Akordionimuusikast vähearvatav kuulajat hämmastas Külli Mölsi sugestiivsus ja anderikkus, eriti aga T. Hosokawa "Meloodia" sisepingeline esitus. K. Möls on jõudnud Tartu Lastemuusikakoolist läbi H. Elleri nim. Muusikakooli Sibeliuse Akadeemiani, mille solistide osakonnas õpetatakse ka akordioni! K. Möls on osalenud paaril meistrikursusel ja rahvusvahelistel festivalidel, esinenud kontsertidega Rootsis, Saksamaal, Leedus.

Lõppkontserdil mängisid veel Inge Arro (Chopini 12 prelüüdi), Olga Voronova (Raveli "Mustlane") ja Brass–Academie.

Ütlemlata vahvalt toimis M. Mikalai, kelle meisterlikud saatepartiid V. Veldile ja O. Voronovale kujunesid selle õhtu meelismälestusteks.

Tsükli "Franz Schubert 200" teise kontserdi andis 19. novembril praegu Soomes elav Ukraina pianist **Vjačeslav Novikov**. S. Heikinheimo arvates kuulub Novikov "klaverit mängivate mõtlejate eliiti", kellele eriti hästi sobib Schuberti õrnus ja poeetilisus.

Dmitri Šostakoviči 90. sünni–aastapäeva tähistas kontsert, kus Taru Valjakka ja Erkki Rautio Soomest, Igor Bezrodnõi Venemaalt ja Mari Tampere ning Peep Lassmann Eestist andsid läbilõike suure helimeistri kammerloomingust.

Noore Šostakoviči enda poolt hiljem hukka mõistetud Aforisme mängis P. Lassmann erksalt ja kontrastetaotlevalt. Neile kümnele traditsioone taunivale ja originaalsust taotlevale miniatuurile, kus kenade pealkirjade taha on peidetud kummalisi muusikalisi mõtteid, andis piansit toredaid, parajalt groteskseid lahendusi.

24. prelüüdi klaverile op. 34 on pärit 30–ndate algusest ja meelitasid oma meeolude ja väljendusvahendite rikkusega prof. D. Tsõganovi seadma neid viiulile ja klaverile. Siingi on otsinguid ja eksperimenteerimist piisavalt, kuid Aforismidega võrreldes on need kunstiliste taotluste poolt kindlamalt piiritletud.

10 prelüüdi esitasid Mari Tampere ja Peep Lassmann hea materjalitundmisega, markantselt ja dünaamiliselt. Eriti tulid need näitajad esile hoogsamates prelüüdid (2., 8., 10.). Vastaspoolusel jättis parima mulje 5. prelüüdi mõttik alatoon.

Taru Valjakka on üks tuntumaid Soome lauljaid, kes seotud Eestiga nii korduvalt esinemiste kui EMA külalisprofessori staatuse läbi. T. Valjakka pole spetsialiseerunud kitsale repertuaarile, ta valdab nii *lied*'i kui oratooriumide partiisid, on tuntud nii ooperi– kui uut muusikat hindavale publikule.

Seitsmes laulus A. Bloki tekstidele op. 127 saadab solisti klassikaline triokooosis, kes vastavalt laulu karakterile ühineb temaga üksi, paariti või tervikuna. Väga koloriitselt ja tundelisel kulges "duett" M. Tamperega laulus "Me olime koos" ja E. Rautioga "Ophelia laulus". Ülimat dramatismi edastas T. Valjakka lauludes "Gamajun, prohvetlik lind" ja "Torm".

Kontserdi tippesituseks kujunes Trio nr. 2 op. 67, see Šostakoviči kõige vastandlikum, traagilisem ja leinalikum oopus.

I. Bezrodnõid tunneme juba vähemalt 40 aastat kui väljapaistvat viiuldajat, üle 20 aasta kui väga head dirigenti ja mõnda aega kui meigi viiulitudengite oskusi lihviivat pedagoogi. Rautiotki teatakse varasematest külüstustest, tema süvenenud ja laitmatu mäng äratas poolehoidu seegi kord. Nendega koos musitseeris P. Lassmann.

Kuna hiljuti kuulsime sama Triot Männi–Karini–Joametsa esituses, on võrdlus mõõdapäasematu. Loodan, et noored, tublid muusikud ei solvu allajäämise pärast, sest on võimalik mängida väga hästi ja veel palju paremini... ja kindlasti polnud viimatikuuldugi see ülimalt ülim.

Igatahes pakkus eelgiline rahu ja elurõõmsus, mis kõlas esimestest osadest, vapustava kontrasti Largo valusa dialoogiga viiuli ja tšello vahel ning finaali süngete meecheitlike intonatsioonidega. Trio ei ole nõudlik üksnes puhttehniliselt, vaid just tempode–dünaamika–tämbrite ja paljude muude ettekandeliste näitajate poolest, mida kunstnikud rakendasid suurepärase tulemustega.

Novembi lõpul oli Saksamaa–sõidust väsinud ERSO ees naisdirigent–Sian Edwards Inglismaalt.

Abonemendi "Klassika pärlid" seekordne pärl ilmus **L. van Beethoveni 6. sümfoonia** näol kuulajate ette küll üsna tuhmina. Orkester oli Saksamaa–reisist ilmselt väsinud ja inglise naisdirigent Sian Edwards suutis neist välja meelitada õige napp energiapuhanguid – peamiselt 4. osa "Äikese ja tormi" aegu. Pealegi nõuab see leebelt romantilise talupoegliku muusika haaravaks mängimine vist hulga sisendusjõulisemat dirigenti, kui oli seda S. Edwards.

Kui mullusel kontserdil võitis külaline publiku poolehoidu kohe esimese looga, siis M. Tippetti "Kontsert dopeltkeelpilli–orkestrile" seda küll ei võimaldanud. Omanäoliselt peetud Tippett on olnud – vähemalt kontserdi põhjal – küllalt mõjutustealdis. Hea tahtmisega võinuks seal kuulda isegi räätsalikkust, händelikkusest (annotatsiooni kohaselt) rääkimata; aga ühtekokku sai sellest igavavõitu teos, mille "rosinaks" oli vaid ERSO keelpillimängijate peegelpilti seadmine – sellest tulenesid mõned kõrvapüüdvad akustilised finessid.

I. Stravinski viiulikontserdi D–duur mängis Leho Ugandi, praegune Soome Rahvusoorpi orkestrant ja EMA magistrant. Kahtlemata pole teos just parim vahend puhtviilipäraste oskuste demonstreerimiseks. Stravinski hea sõber, viiuldaja S. Dushkin pidas näiteks kõiki osi alustavat laia ulatusega akordi algul koguni mängimatamaks! Siiski pole see kontserdi kõikvõimalikest võtetest kõige hullem. Üldiselt on aga teada, et L. Ugandi on võimekas pillimees, kontserdi ebatavalisustest sai ta kergesti üle, jäi aga paraku mõnikord alla orkestrile, kelle osa teoses on vaat et solistist tähtsamgi. Värvide pillerkaare, ootamatute "sündmuste" ja intonatsioonide valitsemine oli S. Edwardsile üsnagi raske ülesanne.

Ines Rannap

RAM Ameerikas

27. oktoobrist kuni 20. novembrini, s. o. peaaegu kuu aega viibis Eesti Rahvusmeeskoor RAM kontserditurneel USA läänerrannikul California ja Oregoni osariigis. See turnee oli RAMi viimaste aastate reidistest pikim nii sõidukilomeetritelt kui ka ajaliselt. Andsime 14 kontserti ja umbkaudsete arvestuste kohaselt kuulas meid 25 000 inimest. See suur ettevõtmine sai alguse tänu maestro Eri Klasile, kelle vahendusel kutsuti RAM osalema kaheksa kontserdiga Los Angelesi Sümfooniaorkestri sügishooaja programmis.

Kõigepealt esitasime 4 kontserdil Jean Sibeliusi "Kullervo" sümfooniat ja dirigendipuldus oli Los Angelese Sümfooniaorkestri noor ja juba väga nimekas peadirigent **Esä-Pekka Salonen**. Seejärel **Eri Klasi** taktikepi all taas neli kontserti, kavas D. Šostakoviči 13. sümfoonia (solistina kaastegev Saksamaal elav bass Mihhail Kit) ja eesti heliloojate loomingut. Märkimisväärne on, et neist kaheksast kontserdist seitse toimusid Los Angelesi suurimas 34 000-kohalises saalis ja piletid olid praktiliselt välja müüdnud. RAMi esinemised võeti nii publiku kui ka pressi poolt ülisoodsalt vastu ja korduvalt kuulsime epiteete "enneolematu", "suurepärase". Tundub, et Ameerika kooride üldine tase ei ole mitte väga kõrge ja et professionaalne meeskoor kui nähtus on seal maal uus ja huvitav.

Reis jätkus ... capella kontsertidega Los Angelesis, Fresno, San Francisco lähedal Dublinis ja kahe kontserdiga Portlandis. Seal juhatasid koori oma dirigendid Ants Soots ja Ants Üleoja, kes ühtlasi pidas Ameerikas oma 60. sünnipäeva. Vastuvõtt oli taas soe ja see oli ka ilm – Los Angelesis tõusis temperatuur kohati ligi 39°C. Fresno laulsime Fresno Riikliku Ülikooli kontserdisaalis, Dublinis esinesime suures koduses kirikus ja Portlandis andsime kahasse kaks kontserti Portlandi Sümfooniilise Segakooriga. See kõrgetasemeline 120-liikmeline amatöörkoor kandis oma programmis valdavalt ette Veljo Tormise ja Arvo Pärdi loomingut. Üldse sai eesti koorimuusika kõikjal väga hea vastuvõtu osaliseks ja tundus, et kohalikes kooriringkondades on sellel lausa kultuslikult hea maine.

Seoses Eestiga teati ja tunti meie laulupidude traditsiooni ja tihti

Vasakult Mihhail Kit, Eri Klas, Ants Üleoja, Erki Meister.

kuulsime räägitavat eestlastest kui laulurahvast ja laulva revolutsiooni rahvast. Vägisi sigines mõte, et RAM oma kontserdite seeriaga täitis omamoodi kultuurisaadiku missiooni. Meie vastu tunti pidevat huvi ja sõlmitud kontaktide ja uute sidemete põhjal on alust loota, et seekordne reis ei jää viimaseks, vaid saab mõne aasta pärast oma loogilise jätku.

Kogu RAMi kollektiivi nimel tahaksime tänada neid firmasid ja organisatsioone, kes meie reisi õnnestumisele kaasa aitasid.

Tahan kinnitada, et RAM ei kavatse jääda lõigatud loorberitele puhkama, vaid ees ootab väga tihe tööperiood. Uuel aastal seisavad ees uued välisturneed Rootsi ja Austriasse, samas tahaksime rohkem tähelepanu pöörata ka Eesti maakondadele ning anda rohkem kontserte väljaspool Tallinna.

Erki Meister,

Eesti Rahvusmeeskoori direktor

Mullu märtsis ilmus Muusikalehes meie vestlus teiega, milles te ütlesite, et ERSO läheb kontserdireisile Euroopasse ainult rahalistel ja muudel n.-ö. normaalingimustel. Kas hiljutine turnee oli selline?

VK: Normaalne Lääne orkester sõidab lennukiga. Väga pikka aega on ette planeeritud, millises klassis ta sõidab, millise tärniga hotellis ööbib. Meil pole see kõik nii täpselt paika pandud. Meil on seadused ja eeskirjad, mis näevad ette rahade suurust, mingis ulatuses sõidutingimusi. Aga tagantjärele leian, et meie reis on organisatsiooniliselt hästi – mitte väga hästi – õnnestunud.

Nüüsi mingi kompromiss plussmürgiga. Ja kas tuleb ka jätku?

VK: Jaa, plussmürgiga. Tuleviku suhtes ei ütle ma enne midagi ei meediale ega oma orkestri liikmetele, kui leping on alla kirjutatud. Nagunii liigub ringi igasuguseid kuulujutte.

Samal ajal kui teie olite Saksamaal, oli Euroopa-turneel ka Leedu Riiklik Sümfooniaorkester, USA-s käis RAM. Igal pool oli kaasatud vene nimega soliste. Millest see teie arvates on tingitud? On see mingi Idast Läände mineku vaheetapp?

VK: Meie arvates oleksid sama hästi toime tulnud ka Eesti oma valitud solistid, "Joonase" Skandinaavia-reisil ju tulime. Aga orkester on siiski väga suur organism. Mäenedžer peab minema välja kindla peale, ka oma südametunnistusega kompromisse

ERSO Saksamaal

Jutuajamine ERSO direktori **VILLE-MARKUS KELLA** ja orkestrandist ametühingu-liidri **ANDRES SIITANIGA**

tehes, et publiku osavõttu kindlustada. Nägime ka afišse leedulaste esinemise kohta, kaks kolmandikku haaras sellest Rostropoviči nime. Ta on praegu Läänes väga hinnatud. Väikeses kirjas oli ära märgitud ka Leedu orkester ja tema dirigent. Meie afišeerimisel olid dirigendi Arvo Volmeri ja solisti nimi ühesuuruses kirjas.

Ka Leedu sümfooniaorkester Euroopa-turneel

Leedu Rahvuslik Sümfooniaorkester oma peadirigendi Juozas Domarkase juhatamisel oli 27. novembrist 8. detsembrini turneel Lääne-Euroopas. Esimesed kontserdid anti Hispaanias – Barcelonas ja Madridis. Seejärel mängiti Šveitsis, Prantsusmaal ja Saksamaal. Koos orkestriga esinesid maailmakuulsused – tšellist Mstislav Rostropovič, pianist Dmitri Baškurov ja ooperisolist Irene Milkevičiute.

Esitati Joseph Haydni, Antonin Dvoraki, Dmitri Šostakoviči ja leedu helilooja Vytautas Barskanskase loomingut.

ELTA-ETA

Kas teie kokkuvümine viiulisolisti Viktor Tretjakoviga oli teile eksrompt?

VK: Jaa, oli küll. Meie pakkusime välja hoopis teise kandidaadi. Aga nähtavasti oli nüüd Saksamaal elav Viktor Tretjakov firmale Helmut Paul Musik management vastu võetavam. Ka siin läksime kompromissile.

Kas saite temaga kokku mängida enne publiku ette astumist?

AS: Meil oli üks üle kahe tunni kestnud proov.

Kuidas kontserditurnee läks?

AS: Meil oli 5 õnnestunud kontserti. Alustasime Düsseldorfis, siis Essen, München, Mannheim ja viimane Frankfurdis. Eriti hästi tuli kõik välja just viimasel kontserdil. Seal oli ka kogu turnee suurim saal – sealne vana ooperimaja. Oli palju rahvast ja väga soe vastuvõtt. See oli ERSO suursaavutus.

Kas nüisugune crescendo sõltus teie arvates sellest, et kohanedes hakkasite paremini mängima, kuuldused teie tasemest levisid või mingitest muudest faktoritest?

AS: Ma arvan, et üks ERSO probleem on selles, et me iga kord mängime erinevat kava – 4 päeva proovi ja siis esinemine. Seejärel unustame esitatu. Seekord mängisime aga igal pool sama kava. Ning kordamisega läks see aina paremaks. See oli vajalik kogemus, mida tuleks edaspidigi võimaluse piires arvestada.

Mida mängisite?

AS: Alustasime Ester Mägi "Bukoolikaga", järgnes Tšaikovski Viulikontsert,

kus soleeris Tretjakov. Kava teises pooles esitasime Sibelius II sümfoonia.

Sama kava esitasite te ju Tallinnas enne ürasõitu.

AS: Jah, ainult solist oli teine. Niisiis 6 esitamist – üks Tallinnas, 5 Saksamaal.

Kuidas Ester Mägi lugu nende kuulsate kõrvast vastu võeti?

AS: See oli kontserdi avalugu. Minu arvates sobis ta selleks nii pikkuselt kui ka meeleolult. Hästi võeti vastu. Mul on praegu raske öelda, kas vastuvõtt oli leigem või soojem kui teiste teoste puhul.

Kas teil on ülevaade ka sellest, kuidas teie esinemisele reageeris kohalik kriitika?

VK: Täielikku ülevaadet veel pole. Meil on käes 3 artiklit. Nagu retsensioonidega tihti juhtub, pole nad ühesugused. Üks leidis, et ei orkester, dirigent ega solist kõlba üldse kuhugi. Teine, vastupidi, kirjutas, et kõik oli väga hea.

AS: Oli näiteks etteheiteid Sibelius sümfoonia tempode kohta. Aga see on ju maitseasi. Ja maitse üle ei sobi vaielda.

VK: Ma loodan, et kui on saanud retsensioonid kõigi meie 5 kontserdi kohta, siis ma tutvustame neid ka ajakirjandusele.

Aga kui dirigent, solist ja orkester on kontserdiga rahul...

AS: ...ning sama meelt on publik, väljendades seda aplausiga...

VK: ...siis ei ole minu meelest kuigi tähtis, kas kriitika on negatiivne või positiivne.

Nii et senini Teie kätte sattunud retsensioonides pole midagi, mida Te oma tulevases töös peate kasulikuks arvestada?

VK: Kriitikat tuleks alati arvestada. Siiski pole ma veel kohanud dirigenti, kes kriitika mõjul muudaks oma konkreetse teose juhatamise kontseptsiooni.

Aga mul oleks mõningaid mõtteid Eesti oma ajakirjanduse reageeringutest. Meie sõit ja selle marsruut oli üldiselt teada. Kuid meie nelja kontserdi vastu ei tundnud keegi huvi peale Eesti Kontserdi direktori Enno Mattiseni. Aga kui Münchenis oli kohal ka president Meri ja pidas seal kõne, oli mulle seejärel 3 tunni jooksul umbes 15 telefonikõnet erinevatelt Eesti väljaannetelt.

Jääb mulje, et ajakirjandusele on tähtis vaid poliitiline külg, mitte kunstiline.

Päevalehtede puhul võib see ju ka olla arusaadav ja andestatav, aga...

VK: Ma ei leia, et see on mõistetav ja andestatav.

Ilusaks lõpetuseks: ma tahaksin isiklikult avaldada tänu kõigile headele kolleegidele – ERSO pillimeestele, dirigendile, solistile, samuti Kultuuriministeeriumile, ilma kellepoolse toetuseta poleks see sõit teoks saanud, ka lennukompaniile Estonian Air ja Eesti Raudtee juures tegutsevale aktsiaseltsile Ageba.

Ma arvan, et tulevikus peaks Eesti riik, kui ta austab oma professionaalseid kunstilisi kollektiive, ka hoolt kandma selle eest, et iga hooaja jooksul saaks teoks vähemalt üks niisugune turnee. See on neile inimestele väga vajalik ja värskendav.

Küsitles
Herbert Vainu

Tallinn, 28. XI 96

17.–22. novembrini toimus Ungaris üle kahe aasta tagasi organiseerima hakatud soome–ugri muusikafestival, pühendatud ungarlaste praegusele kodumaale asumise 1100 aastapäevale. Festivali, kuhu oli kutsutud hõimurahvaste isetegevus-kollektiive, organiseeris *Concert Mastere International* koostöös *Sulasoli* ja *Suomen Kodaly Seuraga* Soomes ning *Eesti Kooriühinguga*. Soomet esindasid 14 koori ja 2 orkestrit, Eestit lastekoor Ellerhein (T.–E. Loitme), segakoor Sõprus (L. Aav), Kaubamaja naiskoor (G. Põldma), Eesti orkestrijuhtide Rahvamuusika orkester (A. Nurk, U. Veenre) ning Kooriühingu Segakoor, kuhu kuulus lauljaid mitmest tugevast taidluskoorist üle Eesti. Ungari poolt oli enam kui 40 koori, rahvamuusika ansambel-orkester, tantsurühmi kogu riigist ning Debreceni sümfooniaorkester. Festival hõlmas kogu Ungari. Kontserdid toimusid 19 linnas, vastuvõtjateks–võõrustajateks kohalikud koorid–orkestrid–tantsurühmad. Vestlustest osalenutega jäid kõlama järgmised mõtted: oodatust parem vastuvõtt, suur huvi kontsertide vastu, meeldivate kontaktide teke.

Isiklikult oli mul võimalus kuulata avakontserti ning galakontserte Debreceni Bartóki nim. saalis 21. ja Budapesti Liszti nim. Muusikaakadeemia saalis 22. novembril.

Avakontserdil 17. novembril Budapesti Kontserdisaalis esitasid hõimurahvaste muusikat Budapesti Monteverdi koor, Kammerkoor Cantinovum Jyväskyläst, Onkilahti Muusikakooli lastekoor, Helsingin Juniorijouset ning lastekoor Ellerhein.

Kütkestav oli Z. Kodaly "Õhtulaul" Ungari ja Soome kooride ühises esituses. Kolmandiku kavast hõlmas V. Tormise 15 soome–ugri rahvalaulust koosnev tsükkel "Suomalais-ugrilaisia maisemia" Ellerheina ja Vaasa lastekoori ettekandes T.–E. Loitme (7 laulu) ja G. Kadari (8 laulu) juhatusel. Oli veel tunda traagelniite, saadi ju vaid päev varem esimest korda kokku, kuid üldkokkuvõttes oli see igati soome–ugri festivali vääriiv teos avakontserdil ettekandmiseks.

Taidluskoorid Ungaris

Kava teises pooles tulid lavale Helsingin Juniorijouset ungarlastest vendade Geza ja Csaba Szilvay juhatusel. Esitati Eino–Juhani Rautavaara "Finnisch Myths" (Soome müüt) ning esiettekandes Sandori Szokzolay Ungari Concerto Grosso keelpillidele ja tšembalole. Noorte esinemine oli kaasahaarav ja nooruslikult sädelev. Vaimustunud kuulajate soovil kanti ette veel lühipala Sibeliuselt.

Galakontserdil esitati Z. Kodaly "Psalmus Ungaricus", J. Sibelius Kullervo sümfoonia V osa ja "Vabastatud kuningatar" ning C. Kreegi "Reekviem".

Kodaly teos ungarlaste ettekandes kõlas igati korrektselt, viimistletult. Koor esines nooruslikult säravalt ja jõuliselt.

Soome kava valikut ei pea ma Ungaris viibiva Soome suursaadiku Jaakko Kaurinkoski arvamust toetades kõige õnnestunumaks. Esiteks jätab kuulajale pooliku mulje vaid ühe osa esitamine Kullervo sümfooniast. Sümfoonia on mõjuv tervikuna. Teiseks jäi kuulajani veenvalt esitamata osa, mis kirjeldab tragöödia viimaseid vapustavaid stsene, millele järgneb surmavaikus. Sümfoonia osa juhatas Raul Talmar. Koostöö orkestriga oli dirigendil esmakogemus: ettekandes osalenud meeskoor oli tasemel, orkestri osa jäi tagasihoidlikuks. Oli tunda dirigendi kogematuses tulenevat suutmatust ühitada teost läbivat dramaturgiat terviku vormimisega.

Kuigi Sibelius "Vabastatud kuningatari" on kõrvutatud kunstiliste väljendusvahendite poolest kuulsaks "Finlandiaga", ei veennud ettekandele kuulajat. Süü võib siin veeretada laval viibinud segakoorile. Teost juhatas Hendrik Lamberg.

C. Kreegi "Reekviemi" ettekannet võiks lugeda õnnestunuks, vaatamata vähestele proovidele. Esitusest kiirguv soojus ja hingestatus olid komponendid, mis võlusid kuulaja. Koor kõlas ühtlaselt, kompaktselt. Head olid naishääled, meeshäältelt oleksin soovinud mehisemat ja kütkestavamalt vokaali. Tahaksin esile tõsta noore dirigendi Olari Eltsi osa. Olles kaasa teinud kogu noodimaterjali (koorpartiide, orkestripartiide) ettevalmistamise perioodi,

tundsin, millise põhjalikkuse ja süvenemisega lähenes dirigent teosele. (Dirigendi näpunäiteil korrigeeris M. Kuulberg kogu orkestripartituuri.) Täpsed, veenvalt esitatud konkreetset nõudmised aitasid tal kiiresti saavutada suurepärase kontakti koori ja orkestriga.

Kontsertide õnnestumine viis dirigendi ja paljud lauljad mõtisklustele tuleviku üle: kas ei võiks siit arendada ideed ühe omanäolise oratooriumikoori moodustamiseks? Maailma praktikast kogetuna on need kuulnud–nähtud suured 100–200 lauljaga oratooriumide ettekannetel esinevad koorid moodustunud just sellisel moel. Koor võimaldaks laiendada oratoriaalsete teoste ettekannete skaalat, lauljaile aga annaks õnnestunud esitus suure muusikalise elamuse. Sellel teemal on Kooriühing Olari Eltsiga juttu olnud. Söed hõõguvad. Loodan, et need lõövad mõne teise suurvormi ettekandel jälle lõkkele nagu Ungaris.

Lõpetan Ester Lepa kui ühe galakontserdi kuulaja arvamusena: "Üldmuldelt jäi galakontsert korrektele tasemele.

Ungari koorid (ka teised peale galakontserdil esinenute) laulsid stabiilselt, korrektselt. Kooride kõla oli meeldiv, täishääil ilus. Häiris üldiselt raske atakk ja kohati vokaali liikuvuse, nõtkuse puudus. Esinemiste emotsionaalne tasand jäi seetõttu üheplaaniliseks.

Soome meeskoorid kõlasid ilusalt, ühtlaselt. Kahjuks ei osanud dirigent Sibelius "Kullervo"–sümfoonia orkestriga midagi peale hakata. Sibelius "Vabastatud kuningatari" puhul lisandunud naishääled ei rahuldanud mind ülse, eriti soprani kõla. Torkas silma häälte sulamatus ja kõlatus. Võrreldes meeshäälega oli neid ka vähe. Soomlaste esinemine jättis kõige tagasihoidlikuma mulje.

Eestlaste Kreegi "Reekviem" oli ettekandele kultuurilt kõige meeldivam – muusika liikus, fraas oli nõtkes, hästi kõlasid naishääled. Üldmuldelt ei jäänud me teistele ugrilastele alla ega teinud oma esinemisega eesti rahvale häbi."

Olev Oja

“TUNNETAME OMA JUURI

Intervjuu

ML soov saada intervjuu Kalle Randalult ei täitunud, ent abikaasast mõned päevad kauem sünnimaal viibinud Piret Randalu oli nõus rääkima kõigest, mis võiks lugejat huvitada. Loomulikult alustasime Pireti enda tööde-
tegemistega.

PR: Töötan Karlsruhe Muusikaülikoolis täiskohaga kontsertmeistrina, saates klarneti-, fagoti-, oboe- ja flöödiõpilasi. Meil ei kinnistata klaverisaatjat ühe õpetaja juurde, ettenähtud 20 tundi nädalas rakenduvad vajaduse kohaselt: eksamisessiooni aegu tuleb töötada vahel kaks kuud vaba päeva saamata. Mõnel perioodil on aga jälle kergem. Töö pakub mulle suurt rahuldust nii põneva repertuaari kui ka kokkupuute tõttu väljapaistvate pedagoogide ja võimekate üliõpilastega. Oma kolleegidega saan ka aeg-ajalt koos esineda.

Nii et Teie interpeeritegevus ei jää pelgalt klassiseinte vahele.

Oh ei, pealegi mängin Kallega koos klaveriduos. Viimati esinesime Frankfurdis *Alte Operi* Mozarti saalis Stravinski "Petruška süidiga" kahe klaveri seades. Oma ühistööd peame planeerima väga hoolikalt, et jääks enne avalikku esinemist ikka piisavalt aega koosharjutamiseks. Kalle on ju väga harva kodus.

Oleme esitanud Mozarti, Schuberti, Schumanni, Brahmsi, Bartóki, Sumera ja Kangro teoseid.

Teil peaks kodus olema vähemalt kolm klaverit.

Tõepoolest, harjutamisgraafik on meie peres pööraselt pingeline. Majas, kuhu kolisime aasta tagasi, on küll suur ruum mahutamaks kaks tiibklaverit, kuid meie tööprobleeme see ei lahenda. Mina kui kõige kodusem pean ranget arvet, kes millalgi harjutab ja püüan oma vajadusi ka vahel teistele meelde tuletada. Me kõik harjutame palju ka muusikaülikoolis.

Mis marki klaverid need on?

Üks on Jaapani firmalt Kawai, teine on Bruno Luki poolt Kallele pärandatud Steinway.

Korraldame sageli kodukontserte, kus ühendame kasuliku meeldivaga. Näiteks teeb Kalle sooloõhtu "peaproovi" kutsutud külalistele või tulevad õpilased õhtusel ajal oma kavu ette mängima. Aga vahel musitseerime lihtsalt niisama.

Kas Kristjan on Kallest andekam?

Vaat see küsimus mulle ei meeldi — kõik minus tõrgub paigutamast muusikuid kastidesse, loomast mingit pingerida. Olen siiralt rõõmus, et Kristjan on muusikast sisuliselt huvitatud, oskab ülesandeid püstitades end suunata nende täitmisele. Muidugi on ta mitmekülgsem kui meie omal ajal MKK-s. Leides, et interpretatsioonikunst pole piisavalt loominguine, tegeleb ta ka kompositsiooniga, aga kaks aastat tagasi huvitus džässist nii tõsiselt, et otsis ise endale

õpetajaid. Iga uue etapi läbinuna leidis, et see pole ikka veel see ja läks järgmise juurde. Käesoleval ajal käib Kristjan regulaarselt Stuttgardis džässil alal eratunde võtmas ja on nüüd väga rahul.

Miks Kristjan ei õpi oma isa juures?

Kristjan alustas oma klaveriõpinguid Tiina Kuriku juures, kes oli ka Kalle õpetajaks. Meie jaoks oli loomulik, et vanemate ja õpetaja autoriteet on kaks ise asja, mida me ei püüdnudki oma kodu ühendada. Kristjanil on ka Saksamaal elades alati olnud oma õpetaja. Praegu õpib ta meie kolleegi prof. S. Speideli klassis Karlsruhe Muusikaülikoolis n.-ö. eelüliõpilasena, kuna tal tuleb veel 2 aastat gümnaasiumis käia. Viimasel kolmel aastal on küll Kalle olnud talle teiseks õpetajaks.

Ja mida teeb väike Liisa?

Ta polegi enam nii väike, käib juba gümnaasiumi V klassis ja õpib viiulit ühes erakoolis.

Kui palju maksab selles erakoolis käimine?

Üldiselt võttes on lapsed luksus, nende haridus nõuab suuri kulutusi.

Nagu aru saan, jääb Teil mitmekülgse koormuse kõrval vaevalt aega majapidamis-töödeks. Kas need teeb ära teenija?

Olen nii kasvatatud, et ei ole seni tahtnud oma korterisse võõrast inimest askeldama. Mul käib kord nädalas küll abiline põhjalikuma koristustöö tarvis, kuna korter on suur. Muuga tulen ise toime.

Sööte vist peamiselt mikrolaineahjus soojendatud poolfabrikaate?

Hoopiski mitte, keedan-küpsetan enamasti ise, vaid laste tarvis on n.-ö. vältimatu abina paar pizzata sügavkülmas. Meie peres keegi külmkapi kõrvale nalga ei sure, vajaduse korral saab igaüks sooja söögi valmistamisega hakkama. Pealegi armastab Kalle käia toidupoodides ja otsida sealt välja igasuguseid hõrgutisi.

Jutt läks sujuvalt Kalle peale. Palun rääkige nüüd tema tööst.

Kalle on põhikohaga Freiburgi Muusikaülikooli professor, Karlsruhes on tal vaid 4 üliõpilast. Freiburg on küll väiksem linn, aga ülikooli traditsioonid on seal palju vanemad kui viimase 25 aasta jooksul end n.-ö. ülestõotanud Karlsruhes.

Freiburgini on tund rongisõitu ja seal ootavad pikad tööpäevad. Kalle väidab, et talle meeldib selline intensiivne rütmiline töö. Iga õpilase lahkudes "hingavat ta välja", tegevast tiiru koridoris ja lülituvat sel moel ümber järgmise õpilase probleemidele ja repertuaarile. Kallel on tihedat kontserditegevust arvesse võttes tunniplaan terveks semestriks täpselt paberile pandud.

Missugune liin on Kalle Randalu sisimas

olulisim — pedagoogiline tegevus, sooleerimine või ansamblimäng?

Arvan, et prioriteetne on ikkagi "mängiv inimene", eelkõige solist. Aga kammermuusikast ei ütle Kalle kunagi ära. Sealjuures pole kahtlustki, et õpetamine on saanud talle südamelähedaseks tööks, mis arendab ettekujutust muusikast ja inimestest.

Hiljaaegu esines Kalle Randalu siin koos Ensemble Villa Musica'ga.

Villa Musica koondab endasse Saksamaal tegutsevaid väljapaistvaid muusikuid. Ansambli tuumik kohtub regulaarselt ja vastavalt projektile moodustatakse erinevaid koosseise. Antakse kontserte ja tegeldakse

Piret Randalu pärast edukat tööd: pianistina koos

palju plaadistamisega. Villa Musica üks eesmärk on noorte muusikute koolitamine. Selleks on valitud niisugune kursuste vorm, kus üliõpilased-stipendiaadid valmistavad õpetajatega koos mängides ette kontserdi kavad. Sellele järgneb turnee.

Möödunud suvel osalesid Villa Musica töös esimest korda kolm eesti üliõpilast: Jaanika Lentsius (flööt), Kerstin Tomson (alt) ja Tarmo Velmet (fagott). Nendega koos esineti Saksamaal ja Eestis.

Mulle tundus, et Tallinna-programmis oli Kalle juhtpositsioonil.

Võimalik, et seekord oligi. Reegleid siit tuletada ei saa.

Kui tihe on Kalle Randalu kontserdiplaan?

Mul on peast raske öelda, arvan, et umbes 4–5 kontserti kuus — need on siis nn. täisõhtud, kas soolokontserdid, orkestriga mängimised või kammerkontserdid. Lisaks veel plaadistused.

Kes talle neid korraldab?

Liine on mitmesuguseid: agenduurid,

JA JÄÄME EESTLASEKS"

Piret Randalult

plaadifirmad, isiklikud kontaktid dirigentidega, ülikooli sidemed, linnade kohalikud kultuurikandjad jne.

Eks ise peab olema aktiivne, vastama kõikidele pakkumistele, saatma oma kavu, kooskõlastama kuupäevi — see on küllaltki aeganõudev töö...

...aga igatahes tasuv!

Ma ei ütleks, et honorari suurus seisab määravaimal kohal, muusikule on esmatähtis võimetus mängida. Aga selleks, et nii pingelises elukutses vastu pidada, on muidugi vaja olla materiaalselt kindlustatud.

Kas honorar on kõikjal ühesugune, noh nii nagu vene ajal: tarifitseeritud solisti-

Beethoveni kontsertide mängimisega ühel õhtul.

Kõik viis! — kaua see kestis?

Kella 19.00–st 23.10–ni, kahe vaheajaga. Olen oma mehe kõrval elanud 20 aastat ja jälgin teda kunstnikuna peamiselt väljaspool lava, kontsertideks ettevalmistuse vaevades. Saalis elan kaasa igale taktile, eriti kriitilisemates kohtades. Tol korral kuidagi eemaldusin sellest "professionaalsest murest" ja olin lihtsalt üks kontserdikuulaja. See oli lausa fenomenaalne nii mälu, kontsentratsiooni kui teostuse poolest. Nautisin muusitseerimise pikaldast kulgu ajas, kuidas kõik järjepanu õnnestus, arenes, kulmineerus...

Omamata sellist kogemust ei teadnud Kalle kontserdi eel isegi, kuidas asi laabub — mis

kujunenud abonemendid õigustavad end igati, sest siis on minek kaugele ette planeeritud. Kõrvalt enam ligi ei pääse, kuigi mõni vaba koht leiduks. Näiteks tahtsime minna kuulama A.–S. Mutterit, aga saime vaid ühe pileti... ja otsustasime hoopis kino kasuks. Kuuldavasti oli viuldajanna alles matnud oma abikaasa, kuid leidnud endas jõudu teha läbi planeeritud turnee. Lugesin hiljem, et kontsert oli olnud imetlemisväärselt emotsionaalne.

Mainisite kriitika regulaarsust. Milline on aga sisuline külg?

Päevalehe muusikatoimetuse hoolitseb selle eest, et teavitada lugejat toimunud 2–3 päeva pärast kas lühema või süvenenuma artikliga. Sarkastilist hoiakut ja halvasti ütlemit neist ei leia. Osatakse ka kritiseerida kunstnikku solvamata; samas ei kummardata automaatselt maailmanime ees. Näiteks Barenboimi esinemist Viini Filharmoonikutega peeti rutiinseks reakontserdik! Tunnustatult sisuka Leonskaja klaveriõhtut aga nimetati ebakontsentreerituks, halvatujuliseks. Muidugi ei kujune iga kontsert parimaks, elu on pingeline ja võimete languse hetk etteaimamatu. Muusiku elukutse on lausa tervistkahjustav. Pärast kontserti ei suuda ta uinuda, sööb ebakorrapäraselt, peamiselt hilisõhtul, on aina ratastel — aga publik nõuab igal õhtul maksimumi!

Palju maksavad piletid?

15–150 DEMi, hästi korraldatud kontsertidel on saalid täis. Paljude elukutsete esindajaile on muusika ilmseks lõõgastusvahendiks. Muide, ka teatrisse on raske pääseda, kui hommikul tekib idee veeta õhtu ooperis. Sakslased armastavad väga üksteisel külas käia, seegi on lõõgastuseks.

Mida arvate elust Eestimaal?

Olen sellega küllalt kursis — käime siin aastas kord-paar, lapsed veel tihedamalt. Ka ajalehed toovad informatsiooni. Eks väliselt lähe kõik edasi — videokaameraga käes on väga meeldiv ringi jalutada. Aga tajusime, et paljudele eestlastele, eriti väljaspool Tallinna, on olukord raske ja pealesunnitud, sellest on sageli võimatu välja rabelda.

Kas tuleksite tagasi, kui see samm ei tähendaks materiaalselt kaotust?

Hm — kas mõtlete seda nii, et oleme juba aasta või kuu paika pannud? Meie minek polnud seotud materiaalsete kaalutlustega ega oleks seda ka tagasitulek. Otsustus oli tookord sisuline ja oleks nüüdki — kas Kallele jääks alles sama intensiivne hoiavus? Saate isegi aru, et see poleks mõeldav. Takistuseks on ka laste koolitus, see ei saa pooleli jääda. Ja hindamatu väärtusega on meie töökohad, kolleegid.

Muusiku elukutse on juba kord liikuv, aga rahvuse ja identiteedi küsimus on meile oluline. Tunneme oma juuri ja jääme eestlasteks, hoiame alles eesti keele, mille oleme edasi andnud ka oma lastele.

Mis siis muud, kui soovin teile jõudu ja jaksu, õnne ja edu!

Intervjueris
Ines Rannap

abikaasa Kallega (vasakul) ja pedakoogina koos üliõpilastega.

punkt + za masterstvo?

Mingi keskmine on välja kujunenud, aga see kõigub siia–sinna vastavalt esinemiskohale, korraldajale, kontserdisarjale jne. Prestiizikates saalides, nagu näiteks Viini Filharmoonia saal, on see tunduvalt kõrgem kui mõne väikelinna saalis, aga seegi pole reegel.

Nimetage Kalle kaugemaid–eksootilisemaid esinemispaiku.

Jälle raske küsimus, millele ilma statistilise märkmikuta ei oskagi vastata. Noh — Island, Brasiilia, Portugal, Kanada, Jaapan... esimesed, mis pähe tulid. Portugali sõitis Kalle muide järgmisel hommikul pärast Villa Musica Tallinna–kontserti, et õhtul seal juba esineda.

Kas meist ida poole on tal nüüd veel asja olnud?

Jaa, selle sama ansambliga käidi Moskvas, Peterburgis ja Pihkvas. Palju on tulnud soleerida Lätis ja Leedus, aga selliseid hiigelturneesid nagu vanasti mööda NLiidu avarusi, pole tal enam ette tulnud.

Kas Te käite sageli abikaasa kontsertidel?

Neil muidugi, mis toimuvad Karlsruhe või lähikonnas. Üks suurim elamus seostus

tunne on näiteks Kolmanda, kõige dramaatilisema aegu, mis teeb sel ajal tema päikesepõimik; kas jätkub tal veel jõudu kõige enam energiat nõudva Viienda tarvis? Ometi läksid kontserdid suurepäraselt korda! Pisar tuli silma kuulates neid jumalikke teisi osi, kogu tsükli täiuslikkust, kus iga teos on nagu maailm omaette, ja hoomates, et üks inimene on võimeline kõike sellisel tasemel läbi viima!

See kontsert oli üks kuuest õhtust koosnevast turneest. Järgnevatel päevadel toimunud kontserdid olid traditsioonilise ülesehitusega, kus ühte õhtusse mahtus maksimaalselt 3 klaverikontserti.

Milline on kontserdielu Karlsruhe ja Saksamaal üldse?

Seal on see tihe ja toimub mitmel tasandil: on abonementidesse kuuluvaid ja agentuuride poolt korraldatavaid sümfonia- ja kammerkontserte; ülikooli kahes saalis kõlavad aga eriti põnevad kavad — esinejaiks nii omad professorid ja üliõpilased kui ka külalised. Eks nii kulgeb kontserdielu ka teistes Saksamaa linnades.

Publikut jätkub kõikjale, traditsiooniks

"Poiss" teatrilavalt juhatab ooperikoori

22. detsembril on Vanemuises taas pidulik muusikasündmus – esietendus. Publiku ette jõuab Ülo Vilimaa lavastuses "Faust", Charles Gounod' kirjutatud romantiline prantsuse ooper. Dirigendina debüteerib teatri peadirigendi Endel Nõgene kõrvalt Hendrik Vestmann. "Ma olin siiralt üllatunud, kui juuli lõpus, mil naasin kontserdireisilt Hollandist, tehti mulle Vanemuisest ettepanek tulla dirigeerima koos Endel Nõgenega ooperit "Faust", on noor dirigent Hendrik Vestmann talle tehtud ettepanekust enam kui meelitatud.

Hendrik Vestmanni kontserdireis Hollandi Rahvusliku Noorteorkestriga viis teda 1.–28. juulini läbi Hollandi–Belgia–Prantsusmaa, kus esineti Amsterdami, Amiensis, Montpellier's jm. Orkestrit dirigeeris Dennis Russell–Davies Ameerikast, dirigendi assistendina juhatas Hendrik muuhulgas ka G. Mahleri 5. sümfooniast.

Hendrik Vestmann on üks tänavusest kaheksast Muusikaakadeemia koorijuhitumise eriala lõpetanud. "Kogemused orkestridirigendina sain õpingute kõrvalt kahe aasta jooksul Tallinna Muusikakeskkooli sümfooniaorkestrit dirigeerides. Sellest ajast on mul palju kauneid mälestusi. Vanemuises algas töö "Faustiga" tõsisemalt novembris. Proovid toimuvad kaks korda päevas – seade- ja orkestriproovid. Tihedalt jätkub kuni ooperi lavaküpsuseks jõudmiseni. Sain orkestriga hoolimata noorusest hea kontakti juba esimesest proovist. On meeldiv, et orkester tuleb minu taotlustega kaasa, proovide õhkkond on tõine ja vahetu. Orkester on mulle alati olnud hinge lähedane. Väga hästi sujub töö ka solistide ja kooriga. On väga oluline, et dirigent mõistaks solistide taotlusi ja vastupidi. Vanemuises sai mulle selgeks tõsiasi – kui esimesed proovid üle elad, võid kaua elada."

Küllap sulas Hendrik Vestmann Vanemuise perre just seetõttu, et Hendrikule (22-aastane) pole teater võõras. Ruumid ja paljud artistid on tuttavad juba lasteaiaaast, mil Hendrik osales G. Puccini ooperis "Madame Butterfly" väikese poisina. Butterfly rollis esines ema Silvia Vestmann, kes oli Eesti vanima kutselise teatri solistina tuntud 20 aastat. Lasteetenduses "Jänes kehkenpüks" oli Hendrik jänese pois, G. Gershwini ooperis "Porgy ja Bess" üks neegripoistest. Huvitav fakt – "Madame Butterfly" ning "Porgy ja Bessi" lavastajaks oli Ülo Vilimaa, kes lavastab nüüd ka "Fausti".

"Faust" on Ülo Vilimaa lavastuses uudne, tegevus on toodud kaasaega, Tartu linna. "Vilimaa mõtted on huvitavad, lavastus põnev. 1883. aastal avati New Yorgi Metropolitan Opera just "Faustiga", tänini menuka ooperiga. Vanemuises on mul meeldiv tõdeda, et töötame ühise eesmärgi nimel koos orkestri, koori, solistide ja lavastajaga," nendib äsja proovi lõpetanud noor dirigent.

"Kui "Madame Butterfly" poisikesena laval olin, laulis Pinkertoni osa Ivo Kuusk. Nüüd viib saatus meid taas kokku – Ivo Kuusk laval, mina dirigendipuldis. Margaretet laulavad Eve Randkivi ja Katre Kõiva. Kui mina debüteerin ooperidirigendina, siis Katre Kõival (Rein Rannapi abikaasa) on see esimene suurem ooperiroll. Noore Fausti rollis on Eugen Antoni ja Mati Kõrts, Mefistofelest laulavad Taisto Noor ja Mati Palm," tutvustab dirigent lauljaid, keda võib publik näha peaosades ooperi "Faust". "Veel osalevad ooperis Tõnu Kattai, Ivo Kuusk ja Helend Peep Vana Faustina, Jassi Zahharov ja Jaan–Willem Sibul Valentinina jt.," loetleb dirigent osatäitjaid. "Põnevalt on Vilimaa

Hendrik Vestmanni debüüt Vanemuises.

lavastusse toodud F. Liszti "Mefisto Vals" klaverile, mille esitab Rein Rannap."

Veel enne, kui Hendrik võtab kätte taktikepi "Fausti" etendusel Vanemuises, on tal ees veel üks oluline dirigendiroll. 15. detsembril Tallinnas Kaarli kirikus dirigeerib Hendrik Vestmann Beethoveni missat C–duur, mille kannavad ette Tartu Üliõpilasselgakoor ja Tallinna Pedagoogikaukooli segakoor, Tallinna Kammerkoor ning Muusikaakadeemia solistid Heli Niitväli–Veskus, Karmen Puis, Juhan Tralla ja Peeter Perens junior.

"Faust" etendub detsembris kahel korral, esmakordselt on noor dirigent Hendrik Vestmann dirigendipuldis 27. detsembril, siis lõpeb Hendriku jaoks tööaasta Tartus – linnas, mis on tema kodu- ja muusikutee leidmise linn.

Malle Elveti
tekst ja foto

EESTIST

Algus lk 6

"Ideed luua oma koor akadeemiliste organisatsioonide sõpruskondadest tekkis Tartus peetud üliõpilaslaulupeo "Gaudeamus" ajal," räägib koorivanem Ants Tooming. "Koor alustas tegevust selle aasta veebruaris. Repertuaari valin ma ise põhimõttel, et oleks hästi lauldav, et oleksid voogavad–reipad viisid. Loomulikult laulame kõik noodist," lisab dirigent Mari Tooming, koorivanema Ants Toominga abikaasa.

Esimene esinemine oli 30. aprillil Emajõe kaldapealsel, nüüd siis teistkordselt.

"LAUL AVITAB IGAS OLUKORRAS"

Tartu Ülikooli aulas sai 30. novembril teoks II Lõuna–Eesti Meeste laulupäev. Osales ligi 400 meest 14 koorist – peale Tartu omade veel Elvast, Haaslavast, Jõgevalt, Karski–Nuiast, Põlvast, Rāpinast, Võrust ja üle–eestiline metsameeste koor Forestalia. Kontsert varemõpitud lauludest kestis 3 tundi ja sellega tähistati omamoodi ühtlasi laulupäeva mõtte algataja Alo Ritsingu 60. sünnipäeva.

Nii Alo Ritsingu kui ka Gaudeamuse kontsertmeister Tiit Usk kinnitavad, et nüüd, ajal,

kui meeskoorid vananevad ja nendes lauljate hulk kahaneb, on sellist ettevõtmist väga–väga vaja. Mehed said selga panna oma toredad koorimundrid ja paljudele oli see esmakordne esinemine nii heakõlalises ja auväärses saalis. Põnev oli ka laulda erinevate dirigentide käe all – need ju aina vaheldusid. Alo Ritsingul on isegi plaan arendada laulupäevast Tartus välja rahvusvaheline koorifestival.

Laulupäeva tegi kaasa ka Väägvere pasunakoore, kellele oli see esmakordne esinemine ülikooli aulas. Selle dirigent Sulev Uus ütles: "Raskuste puhul on ikka laulust abi. Tänu laulule tulime koos isaga tagasi ka Vorkuta vangilaagrist, kus isa rajas laulukoori. Laul avitab igas olukorras."

Pärast kontserti siirdusid mehed Tartu Õlletehase spondeeritud koosviibimisele Sõbra majas, kus vahetati mõtteid meestelaulu tulevikust ja muustki.

RAHVARÕIVAD HARMONEERUVAD KA TIPPMUUSIKAGA

2,5 kuud oli Tartu Ülikooli Ajaloomuuseumi nn. Morgensterni saalis avatud omapärane näitus, milles on püütud ühendada tippmuusikat rahvarõivastega. 18 komplekti rahvarõivaid on individuaaltellimustena valmistanud Mari Ird,

endine Tartu Elleri nim. muusikakooli õpilane, praegune vabakutseline kunstnik, tuntud Maaja Palmi nime all ka näitlejana Pärnu Endlas. Näituse Tartus, mida on varem edukalt eksponeeritud Rootsis ja Soomes, on Mari Ird pühendanud oma ema Epp Kaidu 80. sünniaastapäevale.

"Komplekti valmimisel pole lähtunud mitte tellija–muusiku päritolukohast, vaid tema isikust, sellest, mis talle sobib. Ekslik on arvamine, et rahvarie kuulub vaid taidlejaile, on nende privileeg. Mina julgesin oma töödes panna tippmuusika harmoneerima rahvarõivaga. Paljud rõivad on valmistatud eritellimusena kammerkoori lauljaille, kes võivad viia kõrget laulukultuuri väljaspoole Eestit. Ning nad on leidnud kõrge hinnangu ka kroonitud peadelt," seletab Mari Ird oma põhimõtteid. Ja lisab: "See Emmaste noorik on Anne–Liis Treiman. Et ta on ise hiidlane, on juhuslik kokkusattumus. Lähtusin ka isiksusest."

Näituse avamisel esitas (Karja) rahvarõivais Marju Riisikamp muusikat klavessiinil ja klavikordil. Viuldaja Ürjo Jaama oli ainus meeseksponaat. Etnograafiaprofessor Ella Vunder nõustus näituse korraldaja seisukohaga, et "rahva etnograafiline kultuur on tema kõrgkultuur". Näitus andis Jaan Toomingale idee teha väike dünaamiline liikumislavastus keset eksponaat.

Hilinemine võib olla ka rõõmustav

Novembri keskpaigas tähistas **Viljandi Kultuurikolledž** oma asutamise 5. aastapäeva. Tegelikult alustati selle nime all juba septembrist 1991, tähtpäeva pühitsemise venimise tõttu võidi aga seda pidada rõõmsamas meeleolus ja suurema kindlustundega tuleviku suhtes. Asja olid alanud renoveerimistööd kooli uutes ruumides Posti t. 1, kus varem asus Nõukogude sõjaväeosa – oma praeguse maja Laidoneri platsil 8 peab kool loovutama selle sõjaeelsele omanikule. Renoveerimistöödeks on planeeritud 23 miljonit krooni, need peaksid lõpule jõudma 1978. aasta suveks ning kolledž alustama tegutsemist uues kodus sama aasta sügisel.

Aastapäevapidustustele oli saabunud palju kõrgeid külalisi eesotsas kultuuriministri Jaak Allikuga. Tema eelkäija Peeter Olesk rääkis oma tervituskõnes ka sellest, kuidas ta maja sõjameestelt kättesaamiseks pidi välja tegema pudeli konjakit. Üldse piirdusid külalised mitte ainult tervituste ja õnnitluste edasiandmisega, vaid pidasid maha ka vaimuerksusest tunnustustandvaid omavahelisi sõnalahinguid. Üks ütles, et Viljandi on juba sisuliselt saanud ülikoolilinnaks – seda eesmärki silmas

pidades ju kool rakenduslikuks kõrgkooliks nimetatigi –, teine, et vaja veel pingutada, üks – et ülikool ja tavaline kool on kaks ise asja, teine – et ülikool on üks kooli liike. Ei jätnud nad ka kolledžile uusi suundi soovitamata: kujundada selle baasil välja maarahva kodukultuuri nõustamise keskus, luua spetsiaalne kultuurimäändzeride ettevalmistamise osakond (sellealaseid algteadmisi antakse seal tudengeile ka praegu).

Kogu jutt keerles muidugi kultuuri ümber, sest Viljandi kolledž on ainus praegusest Eesti 7-st rakenduslikust kõrgkoolist, kus tegeldakse ainult kultuuriga: on võimalust õppida raamatukogundust, teatrit, tantsu ja muusikat. Seejuures levimusika kõrval õpetatakse Viljandis ainsana rahva- ja kirikumuusikat, koolitatakse välja laste ja noorte huvijuhte, sh. tulevasest õppeaastast muukeelsete koolide tarbeks. Talukujundus ja rahvuslik käsitöö on samuti omalaadsed erialad.

Kool on oma suhteliselt lühikese eksisteerimise aja jooksul nii erialade kui programmide osas hästi kohanenud aja muutuvatele nõuetele. 1992–96. aastal lõpetanute oma või lähedasel kultuuri töö

töötajate protsent on kõrge – 78. Arvestades kultuuritöötajate praegusi suhteliselt madalaid palku, on see üpris hea näitaja, eriti silmapaistev muusikute puhul. 24 lõpetajat on selliseid 22, kusjuures üks töökoht on teadmata ja üks on kodune, lapsepuhkusel.

Juubel oli muidugi ainult Viljandi Kultuurikolledži nimelisel asutusel. Tegelikult on kooli iga palju vanem, ta on tegutsenud mitmesuguste nimetuste all alates 1952. aastast, algul Tallinnas, 1960. aastast peale Viljandis, ja andnud palju mulkide kultuurilembuse alalhoidmiseks, kuigi ta pole üldse lokaalne. Sinna tullakse õppima kogu Eestist ja sealt minnakse laiali ka üle Eesti. On mõni neist end ka Tallinnagagi sidunud ja üldtuntuks saanud, muusikuist näiteks Lydia Rahula.

Kool oleks võinud pidada üheaegselt teist juubelitki – 40 aastat, alates 1956. aastast, on tal olnud ka kaugõppeosakond. Valmistuvad seal praegu oma tulevaseks elukutseks raamatukogutöötajad ning laste ja noorte huvijuhid. Muusikuil see võimalus puudub.

T. Luunja

Üks selle kooli kasvandik

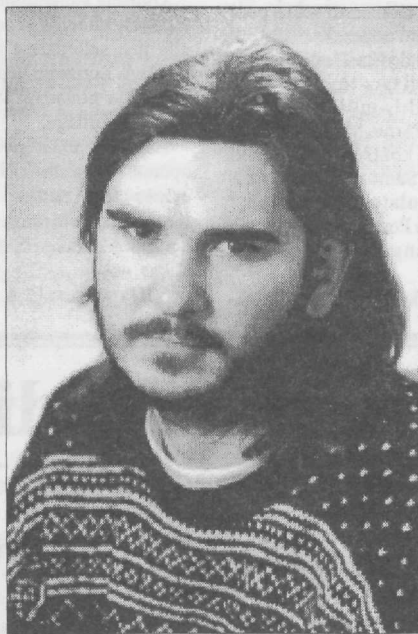
9–62-aastased noored folkmuusikud on koondunud ümber

Üks Eestimaa väikelinn on rikas lisaks oma kaunile loodusele ka suviste festivalide poolest – kunstipäevad, hansapäevad, vanamuusika ja pärimusmuusika festival, Rock Ramp... Selles loos tuleb juttu Viljandi Pärimusmuusika ehk Folk Music Festivalist ja tema korraldaja(te)st.

1992. aastal Rootsimaalt Falunist noorte rahvamuusika laagrist naasnud seltskond mõtles moodustada ka Eestis noori pillimehi ühendav ja rahvamuusikat tutvustav liit. Sama aasta 15. mail loodigi Viljandi Kultuurikolledži rahvamuusika kateedri üliõpilaste ja õppejõudude poolt Noorte Moosekantide Selts. Koheselt asuti ka asja juurde – samal päeval toimus esimene Viljandi Pärimusmuusika festival. See oli ühepäevane üritus ja osavõtjateks eesti rahvamuusikat viljelevad bändid (VLÜ, Untsakad, Alle-aa) ja üksikpillimehed. Teiseks tähtsamaks ürituseks samal aastal oli Noorte Pärimusmuusika Laager Häädemeelel – võimalus muusikakoolidele lastel oma pilli peal ka rahvamuusikat õppida ja mängida. Õpetamise meetoodika oli pealtnäha lihtne – mängi järele, mida õpetaja ees teeb! Küll oli pusimist ja ütlemisi: "Ma ei saa! Ma ei oska!" Lõpuks ikka suudeti ja mõnele hakkas meeldimagi.

Festivalidest ja laagritest on saamas traditsioon. Igal aastal juuliku viimasel nädalal toimub VFMF ja veebruaris–augustis pillilaagrid noortele moosekantidele. Eelkõige noortele suunatud festival ja laager on ikka õnnestunud. Nooruse all mõeldakse hingelt noori ja loovaid inimesi, kus bioloogiline vanus polegi nii väga oluline. Näiteks oli 1996. aasta suvelaagri noorim osavõtja 9-, vanim 61-aastane!

Festivali esinejate valikul on mängus suuresti korraldajate sõprade käsi. NMS-i eesvedajad on ansambli Alle-aa liikmed, kes tänu Faluni noortelaagritele on saanud häid kontakte teiste sellesarnase mõttelaadiga muusikutega mujalt maailmast. Niisugust teed pidi hakkavad Viljandisse jõudma ka maailma rahvamuusikatipud. Siin võib tekkida küsimus, kas peavad esinejad olema kindlasti kuulsused. Loomulikult mitte. See on vaid üks võimalus, kuidas samuti rahvamuusika alalhoidmisele kaasa aidata. Festivalil mängivate "hobipillimeeste"

ANDO KIVIBERGI

kõrval esinevad kuulsused annavad festivalile juurde mitmekülgust. Ehk nii mõnigi noor pillimees leiab võimaluse, kuidas tulevikus "pill peret toitma panna". Oma populaarsusel pole rahvamuusika kõrgel tasemel teiste muusikaliikide hulgas. Miks mitte valida väljendusvahendeid teiste žanrite hulgast ja kasvõi niimoodi traditsiooni alal hoida?

Viljandi Folk Music Festivali peakorraldaja on **Ando Kiviberger**. Noor ja hakkaja mees, kelle soontes voolab Viru veri ja loksab Hiiumaa meri. Pärast keskkooli tuli ta Viljandisse koorijuhtimist õppima ja seejärel pidi koheselt minema sõjaväkke. Tagasi tulles otsustas ta rahvamuusika kasuks ja 1994. aastal lõpetas selle kateedri I lennu. Ando kohta võiks öelda, et on Eestis esimene kõrgharidusega torupillimängija.

Selle kõrval hakkas noormees tegelema ametnikutööga kino "Rubiin" direktorina. Kinost on praeguseks saanud AS Folk, mis tegeleb kultuuriliste ürituste korraldamisega.

Hing kisub siiski paberi kõrvalt muusika poole – ansambel Alle-aa ja loomulikult festivali korraldamine. Suur üritus nõuab pikaajalist ettevalmistust – esinejatega kokkuleppimine, rahade otsimine, meeskonna värbamine. Seetõttu on tihti tööpäeva pikkus ööpäeva pikkus.

Viljandi Folk Music Festival on Noorte Moosekantide Seltsi üks realiseerunud ja populaarsuse võitnud ideedest. Kuid neid on veel teisiigi.

Ülle Jantson,
Viljandi Kultuurikolledži rahvamuusika
kateedri juhataja ja õpetaja

Detsember 1926

Detsembrist 1926 jõudis kuulajate ette **Estonia Muusika Osakonna** esituses E. Bossi oratoorium "Kaotatud paradüüs". Juhatas J. Aavik. Muidu alati loorbereid lõiganud koorile heideti seekord ette raskepärast, ebatäpsust rütmikas, tempode mittetabamist. Ingliseor polnud küllalt läbipaistev, Jumala hääle jälle liiga vähe pühalik. Adami ja Eva suur duett K. Viitoli ja M. Lüdigi-Sinkeli esituses oli aga asjakohaselt tõlgitsetud, võimsalt ja hoogsalt laulis Viitol ka Saatanat.

Kuid koorikontserte oli detsembris 1926 teisigi. "Noorusvärsked näod, eluvärske kõlailu... Energiline, sihiteadlik juhataja" - nii iseloomustas A. Kasemetsa taktikepi all toimunud **ÜENÜ Tallinna osakonna segakoori** 4. detsembril Estonia kontserdisaalis antud kontserti Päevaleht. Äsja oli selle 100-liikmelise koori 30 lauljat käinud Rootsis, kus teeniti samuti kiitust. Säravalt ja juubeldavalt esitati A. Lätte "Ärka üles, isamaa" ja M. Härma "Tuljak", õrnalt tuli kuuldavale M. Saare "Valuvõtmise laul", samuti ülikena "Linakatkuja", mille autor A. Lemba sai tormiliste kiiduavalduste osaliseks.

Kuulajate ees oli ka **Tallinna Meestelaulu Selts**. Juhatas A. Krull. Esiettekandel oli K. Tümpu meeleolukas "Lootus" ja J. Jürme teravmeelne "Oled väike sõst-rasilm". Lauldi ka teiste eesti, samuti soome, ungari ja saksa heliloojate teoseid.

Võrreldes noorte ühingu **Koit** segakoori kontserti eelmise aasta esinemisega, võis nentida, et noored lauljad oma agara juhi hr. M. Roomanni käe all olid teinud otse üllatavalt edusamme. 60-liikmeline koor esitas eesti heliloojate J.

Aaviku, M. Härma, M. Lüdigu, R. Tobiasi, K. Tümpu jt. laule. Rahule ei jäänud solistist viuldaja H. Schütsiga, kelle kohta T. Lemba Päevalehes kirjutas: "Ent nüüd, kus tema konservatooriumi lõpetanud, ei tohiks pahemini mängida kui õpilasena ja sarnase lohakusega ja ebapuhta tehnikaga tuntud Sarasate "Mustlaseviise" kuuldavale tuua."

29. ja 30. detsembril olid **Tallinna ülemaalsed koorijuhate kursused**, mõeldud IX üldlaulupeo kava tutvustamiseks. Osavõtjaid oli ligi 200. Tulnud olid isegi Eesti asunduste koorijuhid Lätist. Juhatusi jagasid J. Aavik ja A. Kasemets. EMO ja ÜENÜ Tallinna osakonna koorid andsid kursuste lõpul Estonia kontserdisaalis IX üldlaulupeo lauludest kontserdi. Päevaleht kirjutas: "Kuuldes neid ettekandeid, võib julgelt ennustada, et meie tulev laulupidu suudab... pakkuda küllalt suurepäraselt. Kohal olid ka hõbepäised heliloojad M. Härma ja A. Läte, keda kutsuti välja tormiliste kiiduavaldustega."

5. detsembril esines Viljandi Ugala saalis noor laulja **V. Krull**. Sümpaatse hääle ja puhta intonatsiooniga võitis laulja kohe publiku poolehoidu. Eriti meeldivad olid iiri, eesti, soome ja mehhiiko rahvalaulud. Kontserdi teine pool sisaldas aariaid oopereist.

V. Krull osales ka 11. detsembril Pärnu Endlas toimepandud kontsert-ballil, mille korraldas Kaitseliidu Pärnu Malev. Suurim menu sellel kontserdil oli siiski viuldajal V. Samõkol. "Päris nauding oli kuulata teha mängu," kirjutas Pärnu Postimees. "Kunstnik andub mängule oma täie olemusega."

Eestis oli külas soome kolora-

tuorsopran P. Ravenna, andes siin soolokontserdi ja lauldes Estonia lavastuses "Sevilla habemeajaja" ning "Traviata". Tema hääle helises vabalt ja sundimatult, hõbeselgelt ja kristallpuhtalt kuni kõige kõrgemate nootideni, mäng oli elav, graatsiliselt lustlik, täis liikumist. Meeldiv oli siiski märkida, et meie lauljad suutsid pakkuda heas vormis olevale külalisele samaväärset vastumängu ja -laulu. K. Viitol dr. Bartholona mängis oma osa ja laulis ilusa, paindliku häälega, lavaliselt oli hea ka A. Arder Figarona, ette võis heita vaid ebapuhas intonatsiooni esimeses aarias ja trilleri ebaõnnestumist stseenis Rosinaga. Kes aga oma osaga toime ei tulnud, oli Almaviva osatäitja, kelle nime Päevaleht diskreetsest maha vaikib. Ta täitnud oma osa nii halvasti, et ta kohati enam edasi ei saanud ja kaaslauljad pidid ilma temata läbi ajama. J. Aavik juhatas osavalt.

5. detsembril **Vanemuises** etendunud Verdi "Trubaduur" pakkus erakordset huvi pr. O. Torokoff-Tiedebergi ülesastumise tõttu Leonorana. Külalise hääle oli iseäranis kõrges registris suure ulatusega, näidates head, kõikides registrites ühtlast kooli. Tema tugev, teravuse ja kalkuseta hääle valitses ka kõige tugevama orkestriforte üle. Tartu enda lauljatest vääriskitust Azucenana esinenud A. Kopli-Wiegand.

Üldiselt Vanemuine oma lauljatega just kiidelda ei saanud. Võib-olla just sellepärast toodigi nüüd lavale A. Lortzingi koomiline ooper "Tsaar ja puusepp" oma rohkete koorinumbritega.

Estonias esietendus F. Lehari ooper "Paganini". Nimiosalisena esines hea eduga A. Sällik. Koomilist elementi esindasid kenasti A. Lüdigi, E. Kurnim ja A. Kikas.

Viljandis tuli A. Tõnissoni

taktikepi all lavale O. Straussi ooper "Ringi ümber armastuse". Lavastuses polnud iseseisvust ega uudust, liikumises ja tantsudes puudus leidlikkus, soovida jättis orkester. Kuid 29. detsembril olid Viljandis oma "Sevilla habemeajajaga" ka estoonlysed. Meeldisid A. Arder Figarona, K. Viitol dr. Bartholona ja N. Suursõõdon Basiliona, ka M. Päts Rosinana oli vastuvõetav, kuid ometi ei jäänud ooperist ooperi muljet, sest orkestrit asendas klaver S. Mamontovi isikus.

S. Mamontov pidas aga 15. detsembril oma 25-aastast muusikalise tegevuse juubelit. Kavast olid stseenid Wagneri ooperist "Valküürid", Rimski-Korsakovi "Lumivalgekesest" oli soololaule ja ooperiaariaid, esitajaiks N. Romanova, K. Ots, K. Viitol, H. Klanman-Nõmtak, H. Jurikson, N. Suursõõd, A. Arder ja M. Rosenvald-Aleksandrova. Klaverisaatja oli muidugi lugupeetud juubilar ise. 1877. a. Moskvas sündinud S. Mamontov oli pärast kommunistlikku riigipööret oma Pärnust pärit eestlannast abikaasa toel 1920. a. Eestisse saanud, kus ta nüüd töötas Estonia teatri repetiitorina ja Tallinna Konservatooriumi ooperiansambli õppejõuna.

Tallinna Jaani kirikus leidsid endiselt aset **A. Topmani** eestvõttel vaimuliku muusika kontserdid. Tartus aga hakati koguma **D. O. Wirkhausi** mälestuse jäädvustamise kapitali. Sel puhul oli Maarja lauluseltsi eestvõttel Pauluse kirikus suurem kontsert kihelkonna kooride ja pasunamängijate osavõtul. 5. detsembril oli aga Ülikooli kirikus J. S. Bachi muusika õhtu. Esinesid P. Neuman-Puusepp, A. Saat ja A. Topman.

Mati Märtn

70 ja rohkem aastat raadiohäält Eestis

Eesti Vabariigi Posti Peavalitsuse ülem H. Rikand pöördus juba 1923. aastal keeleteadlaste poole palvega luua sobiv oskussõna, mis väljendaks seni eesti keelepruugis puudunud üldmõistet kõne, muusika, laulu jms. levitamiseks raadio kaudu. Samas kirjutas leidub selleks ka tore ettepanek. See sõna jäi — rahvale kuulamiseks mõeldud on muuotstarbelise raadioside kõrval seni ajani ringhääling.

1925. aastaks oli tööle hakanud mitmes Euroopa riigis järjekordne tehnikame. Maad võttis üldine vaimustumine raadiost, ja veel enne kui ringhääling Eestis päriselt tegutsema asus, leidis siingi huvilisi, kes meisterdasid enesele vastuvõtjaid. Kuid juba 1924. aasta mais asus ringhäälingut meenutavaid saateid Haapsalus korraldama tehnikamees Ernst Laurmann, kasutades selleks kohaliku

telegraafsidejaama ja edastades esimesel traatideta levitatud kontserdil Läänemaa Ühisgümnaasiumi õpilaskoori laulu. Teises saates kõlas kammermuusika ja kaasa löi noor viuldaja Hugo Schüts, kellest juba mõni aasta hiljem sai Raadio-Ringhäälingu muusikajuht.

Usutavasti oli provintsilinnakese isetegevuslik "ringhääling" siiski paari uudishimust pakatava tehnikamees jõe- ja provintsi peamiselt iseenees. Kuid varsti püstitas küsimus tõelise ringhäälingu käivitamisest juba Tallinnas.

Heino Shüts

Toosama E. Laurmann, riigi raadiojaamade ülem, jätkas Haapsalus alustatud, andes talvel 1925/26 katse saateid Postivalitsuse hoonest Kreutzwaldi tänaval (muide, praeguse Raadiomaja kõrvalt!). Vastuvõtjaid oli üles seatud peamiselt kinode fuajeedesse. Rootsist hangiti ka väheldane poole kilovattise võimsusega saatja, mis paigaldati esialgu Reisibüroo ruumidesse Pikk t. 6, sest uude asja eestvedajateks olid selle ametnikud Hans Oll-Reinson ja Aleksander Tamm.

Laine Mets – õpetaja, isiksus

Kes oskaks sõnadesse kirja panna suhet õpetaja–õpilane? Omad raskused mõlemal poolel – vastutus, kohusetunne. Oskus edasi anda – oskus vastu võtta. Oskus luua suhe, hingus, olukord, kus tekib looming. Läbipõimimine. Kes poleks tundnud soovi – saaks õpiaeg kord ometi läbi, et omada ise õigust otsustada. Ja seejärel äkkteadmine – nüüd pead üksi hakkama saama. Kuigi tegelikult ju midagi ei katke – jäävad toeks õpetaja, endised õpingukaaslased.

Istume koos Nata–Ly Sakkosega ja meenutame oma õpiaega. Püüame oma mälu pilte sirvides jõuda selgusele, mis on Laine Metsale kui õpetajale olnud kõige omasem. Kindlasti on üks temale iseloomulikke omadusi oskus juhtida õpilasi iseseisvusele. See tähendab, et õpilane peab pakkuma oma variandi, endale südamelähedase nägemuse teosest ning pedagoogi ülesanne on seda korrigeerida, suunata, siluda, kui vaja. Laine Mets ei surunud õpilast raamidesse, ei andnud valmis retsepte. Mäletan siiski väga kujundlikke, poeetilisi väljendeid soovitava meeleolu saavutamiseks. Olles tavaliselt tundides rahulik, delikaatne, võis teda kõige rohkem pahandada hooletu suhtumine nooditeksti, samuti tuim, tundetu "ärämängimine". Kõrge nõudlikkus valitses klassis ka kõlavärvide, nüansside ja üldse kõlailu suhtes. L. Mets hindab kõrgelt poeetilisust, elamuslikkust. See on küllap temale kui interpreedile kõige omasem.

Jõuame meenutades Laine Metsa kontsertideni. Iga-aastased soolokontserdid, mida suure huviga ootasid just õpilased, hoidsid põialt ja elasid kaasa. Oma õpetaja esinemine oli pidupäev. Nata–Ly mäletab eriti eredalt Laine Metsa esituses Schumanni "Kreislerianat" ja Chopini b–moll sonaati. Väga mõjuv ja omapärane. Minu meenutused on seotud rohkem Kadrioru lossi saaliga ja õppejõudude kontserdisarjaga, kus Laine Mets mängis koos Lembi Metsaga ning nendest kordadest unustamatu meeleoluga Brahmsi e–moll tsellosonaat. Tõdemee mõlemad kurvastusega, et ka see iseenesestmõistetavus – käia kuulamas oma õpetaja kontserte – hakkab kaduma. On ju looming see, mis toob lähedust ja õppetöös ka vajalikku imetlust, austust. Olles ise tugev interpreet, mõistis Laine Mets väga hästi esinemiseelset ja –järgset meeleolu, oskas kindlakäeliselt julgustada ja ergutada enne lavaleminekut ning taktitundeliselt kommenteerida tulemust. Siiras rõõm õpetaja poolt

75

ja pühendumine on Laine Metsa iseloomustavad sõnad. Tema tundidesse läksid õpilased alati ettevalmistunult. Siin ei saa rääkida mitte kartusest, vaid respektist, austusest.

Nüüd, sünnipäeva eel, on tore meenutada kõiki eelmisi sünnipäevi Laine Metsa kodus. Nimelt on läbi aegade olnud traditsioon oma õpetaja sünnipäeval korraldada kodune kontsert kõigi õpilaste osavõtul. Stiimuliks varem lõpetanutele – hoida end vormis, et detsembris midagi alati mängida, uutele õpilastele aga paras pabin nii auväärse seliskonna ees oma oskusi välja pakkuda. Päriljaljade või ekstravagantsusteni ei mindud, kuid üht–teist omapärast sai kuulda küll, näit. Brahmsi "Liebeslieder" 4–le lauljale ja saade 4–le käele, muusikat 6–le käele ühel klaveril jms. Sünnipäevaõhtu esimese poole pisukese närveerimise lahendas õhtu teine pool kohvi ja küpsetiste keskel, kus sai vestelda nii kunstist kui muusikast, elust ning viimasel ajal ka poliitikast, Eesti saatusest. Süvenes kokkukuuluvustunne ning see ongi meie kõigi jaoks vist kõige tähtsam.

Suure austuse ja armastusega
juubelitervistustega ühinedes

Piia Paemurru

Ettevalmistustöö polnud lihtsate hulgast, kuid 18. detsembril 1926 jõuti avasaateni. Päevakohastele kõnedele järgnes kontsert triolt Hugo Schüts – Alfred Vaarmann – Anna Sivitski. Veel esinesid konservatooriumiprofessor Artur Lemba ja Aleksander Arder.

Veidi hiljem sisustati spetsiaalne stuudio Pikk t. 43 suure saaliga elukorterisse ja saatja viidi Kopli ranna–raadiojaama, kus sai kasutada olemasolevaid antennimaste. Oktoobris 1927 kolis stuudio lähedamatesse ruumidesse "Estonia" hoones. Tööle oli asunud ka legendaarne halloo–mees Felix Moor.

Aprilliks 1927 oli Eestis registreeritud 8200 ringhäälingu–vastuvõtjat (maksuks kujunes 1 mark ja 70 penni iga saatetunni kohta eeldusel, et kuulatakse kõike pakutavat), lisaks arvukalt "raadio–jänesid".

Osaühisus Raadio–Ringhääling sai

eksisteerida ainult sellest küllaltki napist raadiomaksust. Ometi leiti võimalusi programmi rikastamiseks. Järjekindlalt esines keegi prominent kõnega mingil üldhuvitava või –harival teemal, muidugi pakuti päevauudiseid. Agaralt kasutati kohalikke soliste ja päevast päeva esines mikrofone ees juba nimetatud trio, kes pidi ette valmistama ning õhtu jooksul ette kandma viis kuni kümme uut pala.

Trio baasil sündis varsti tosinaliikmeline orkester. Niiviisi on just praegu põhjust märkida **TOPELTJUUBELIT** – ühelt poolt meie päevade **Eesti Raadio** ja teiselt ringhäälingu kunagisest pillikoorigest väljakasvanud **Riikliku Sümfooniaorkestri** oma.

Ka nendel aoeagadel olid tegijad erksa mõtlemisega. Kibekähku loodi tehno–võimalused saate edastamiseks "Estonia" teatri lavalt ja kirikutest ning päris 1927. aasta agluses võisid raadiokuulajad jälgida B. Granichstaedteni opereti

"Orlov" etendust. Juba 23. märtsil sõandati asuda hoopis kõvema pähkli kallale – ülekanndesse anti G. Verdi ooper "Aida", muide, Tallinna elama asunud kuulsa itaalia lauljatar Armanda degli Abbati–Campodonico osalemisel. Muusikasaadete haare avarus teisteski suundades. Varsti vahendati kuulajaile noorukese organisti Lydia Terkmanni (Tiiu Targama) esinemist Kaarli kirikust. Paari tegevuskuu järel osati juba kaugemaid saatjaid transleerida: Tallinna tavalisele lainele astusid puhuti Daventry ja London: "selgelt ja valjult", nagu imestas tolleaegne lehemees.

See oli algus. Mis on kunagisest julgest ettevõtmisest tänaseks saanud, asub meie kõigi kõrval ja täidab argielu. On seitsmekümne–aastased Eesti Raadio ja Riiklik Sümfooniaorkester, on ka ringhäälingu noorem vend ETV. Jõudu nendele edaspidisekski!

Heino Pedusaar

Hilinenud tähtpäevi Pärnust

Maailmas (ja Muusikaleht on osa maailmast) juhtub ikka omapäraseid asju.

See lugu algas sellest, et tahtsime Tiit Kuusiku ümmarguseks tähtpäevaks saada mälestusi temast TK noorusaegselt sõbralt ja tema esimeselt klaverisaatjalt Jüri Rebaselt. Tema oli aga suvel kaua aega Tallinnast ära. Kui lõpuks temaga ühendust ja temalt loo saime, oli juubel ammu läbi. Mälestused,

arvame, pakuvad meie lehe lugejale huvi. Otsustasime need avaldada hilinenult.

Ja siis läks lahti! Tallinna inimesed juhtisid toimetuse tähelepanu sellele, et oleme veel paari Pärnuga seotud muusika tähtpäevad "maha maganud". Egas midagi – otsustasime täbarast olukorrast välja rabelda sellega, et avaldame seekord rubriigi "Hilinenud tähtpäevi Pärnust", kusjuures neis lugudes on ka üks ühine

tegelane – pea et legendaarne Pärnu klaveriõpetaja Alice Mardi.

Rubriigipealkiri on parajalt lai ja mõnevõrra ebatäpne, nii et saime selle alla paigutada veel ühe sündmuse, mille toimumise ümmargusest tähtpäevast on möödas mitte mõni kuu, vaid terve aasta. Selle artikliga on asi vastupidine – sündmus toimus Tallinnas, kuid sellest oma isiklikud mälestused talletanud autor elab praegu Pärnus.

Sajandipedagoog

Mälestusõhtu Pärnu Raekojas novembrikuu viimasel päeval oli pühendatud kauaaegse Pärnu muusikaõpetaja **ALICE MARDI** mälestusele, tähistamaks tema 100–ndat sünniaastapäeva. Õhtu korraldajaiks olid Pärnu muusikakool ja Sütevaka Humanitaargümnaasium, esinesid kohalikud õpilased ja õpetajad.

Alice Mardi elutee on olnud pikk, samuti tema elutöö muusika vallas (sünd. 28. novembril 1896, surnud 26. märtsil 1985).

Pärast klaveriõpinguid Tšaritsõni muusikakoolis prof. Orlovi juures, täiendas ta end Berliini Muusikaülikoolis. See oli fašismieelne Saksamaa, kus täiendust klaveri alal said mitmed tollased meie ärksamad vanemapõlve pianistid, nagu Erika Franz, Aurora Semper, Bruno Lukk, Anna Klas, Alice Mardi (Berliinis), Irmgard Kaudre (Leipzigis).

Pärnusse naastes tuli A. Mardist **klaverisaatja** nr. 1. Ka klaverikunstnikuna sai ta tuntuks, andes aeg-ajalt iseseisvaid klaveriõhtuid Endla saalis.

Klaverisaatjana oli ta nõutav Pärnu linnas nii kohalike interpreetide kui ka välissolistide kontsertidel. Kuna selle sajandi 20–ndail–30–ndail oli päris tavapärane, et solist saabus võõrasse linna ilma oma kindlaskujunenud klaverisaatjata, tuli leida kohapeal karmesti mängupartner. Selleks osutus Pärnus alati Alice Mardi. Eestist näiteks Ludvig Juhtile, Celia Aumerele, Aleksander Arderile.

Mis tegi AM–st sellise hinnatava klaverisaatja? Küllap ikka see, et AM valdas vabalt klaverit, tundis suurepäraselt nii vokaal– kui ka instrumentaalsolistide repertuaari, oli võimeline saatepartiid otsekohe noodist ära mängima, vajaduse korral transponeerima, mida kapriisette lauljate puhul tuli sageli ette. AM saade oli toetav, samal ajal diskreetne ning paindlik, ansambli tунnetus perfektne. Ta oli niiõelda sündinud saatja.

Nüüd on sellest vaid müüt.

Hiljem saatis AM muusikakooli juurde loodud lauluklassi (juhendasid Ludmilla Orav ja Klaudia Taev) õpilasi. Meelde on jäänud muusikakooli aktused ja konterdid, kus lauljaid nõudlike Tšaikovski romansside ning eesti klassika pärlite esitamisel saatis AM ise.

AM oli Pärnu muusikaelu keskeid kujusid. Kõik kultuuriinidid jooksid tema juurde kokku.

AM põhiõpetajaks jääb ikkagi **klaveripedagoogika** valdkond. Tema õpilaseks ihaldati saada.

Olen tema kui mitte vanimaid, siis juba küll II maailmasõja aegne klaveriõpilane. Tee klaveritundi AM koju Suur–Sepa tänavas kulges läbi pimendatud linna, läbi kõleda Vanapargi õhuhäirete ja pommirünnakute ohus. Ja ometi kiputi tundi!

Tema õppemeetod lähtus headuse printsibist. Peale nõutava tehnilise baasi andis ta õpilastele kätte küllalt suure vabaduse nii repertuaarivalikul kui ka loominguilisel tõlgendusel. Ta mängis aeg-ajalt ise ette, viies õpilase sisse suurde muusikasse, lõi ühe võimaliku mudeli heliteosest elavettekandes. Soovi korral andis ta õpilasele vahel kõrgema raskusastmega klaveripala. Selline usaldus võis omakorda viia üllatuslikuks edasihüppeks õpilase arengus.

Näiteks lastemuusikakooli lõpukavasse oli mul kinnitatud Bachi HTK(I) Prelüüd ja fuuga c–moll, Beethoveni sonaat c–duur op. 53, Rahmaninovi Polichinell ja Cui Prelüüd –, küllalt nõudlik kava lastekooli lõpetaja jaoks. Aga tänu AM–le tulin sellega toime. Tallinna Muusikakooli sisseastumisel võeti mind kohe II kursusele.

AM oskas panna muusikat armastama, oli innustav, vajaduse korral kriitiline, aga ikka emalikult soe ja optimismi kiirgav pedagoog. Mee-nutades tunde oma professori juures Berliinis, rääkis ta õpetlikku sellest, kuidas harjutada, kuidas pähe õppida. Kord juhtunud tema endaga kurioosne lugu – muusikaline tekst haihtunud äkki peast, ja seda professorile ette mängides. Motoorikahäire. Edasi ei saa. Sellisel ebakindluse hetkel lasknud professor ilma pikema jututa oma noorel õpilasel klaverikaane sulgeda, et mängitav teos nootides paberile kirja panna. Milline mälu kontroll! Ainult nii võib kindel olla, et õpilane valdab interpreteeritavat. Alice suutis seda. Põnev ülesanne! Proovige järele!

A. Mardi klaverikoolis alustanuist olid **silmapaistvamad õpilased**, tulevased professionaalid:

Leo Normet – sõjaeelne õpilane, hiljem professor Tallinna Muusikaakadeemias;

Arbo Valdma – praegune klaveriprofessor Kölni Muusikaakadeemias, tunnustatud pedagoog, arvukate meistrkursuste läbiviija Ameerikas, Euroopas, ka meil Eestis;

Vardo Rumessen – pianist, eesti muusika restauraator, Heino Elleri, Mart Saare, Rudolf Tobiase jt. vähemtuntud eesti heliloojate klaveriloomingu esitaja ja tuline propageerija. Ed. Tubina kogu klaveriloomingu esmaesitaja ja salvestaja nii meil kui ka Rootsisis (firma BIS vahendusel), nootide kirjastaja, redigeerija;

Valdur Roots – klaveriprofessor Tallinna Muusikaakadeemias, nimekas kontsertmeister, viljakas ansamblist;

Enn Kivilo – pianist, dirigent;

Liia Saar (Mardi) – Pärnu Muusikakooli endine staažikas klaveripedagoog, andekas kontsertmeister;

Olga Tambre – Tallinna Muusikaakadeemia klaveriõppejõud;

Tiiu Rand – Tallinna Muusikakeskkooli kontsertmeister;

Karin Traksmann – Tallinna Muusikaakadeemia kontsertmeister;

Ira Karu, Aino Merila – G. Otsa nim. Tallinna Muusikakooli klaveriõpetajad;

Ingrid Veskus – G. Otsa nim. Tallinna Muusikakooli kontsertmeister;

Helle Levandi – G. Otsa nim. Tallinna Muusikakooli endine kontsertmeister;

Sirje Elbrecht, Krista Jalango – Pärnu Muusikakooli kontsertmeisterid;

100

Linda Valdaru (Aunapuu), Aviva Haitov – muusikateoreetikud ja **Minna Fux** oma klaveristuudioga Phenix'is (Arizona osariigis USA-s).

Kuigi kõigist AM õpilastest ei ole saanud professionaalseid muusikuid, on muusikaõpingud AM juures jätnud nende edaspidisesse ellu kahtlemata olulise jälje.

Heldimusega meenutab Tartu Ülikooli inglise keele õppetooli endine prodekaan dotsent **Nora Toots (Ploompuu)** oma klaveriõpetajat A. Mardit. Ta leiab, et tänu just kõrva teritatusel muusikaõpingute kaudu on ta suutnud välja töötada oma inglise keele spetsiifilise foneetikaõpetuse kõrgkoolidele.

Abi on olnud ka dotsent **Aino Valmetil** omaaegseid klaveriõpinguist AM juures. See on ilmnunud hilisema töö käigus Tartu Ülikooli eesti keele ja kirjanduse õppetoolil, tööpraktikas tudengitega rahvalaulude ja murrete kogumisel, nende ülestähendamisel, regilauluvärsside keeleuuringuil.

Ingrid Rüütel – folklorist, rahvamuusikateadlane, soome-ugri rahvaste kultuuri uurija ja edendaja. Ka IR kinnitab A. Mardit saadud impulssi oma pidevas kutsetöös Eesti Keele Instituudis.

Inge Trikkel – Eesti Raadio kauaaegne toimetaja.

Ants Erm – teadur. Muusikaarmastaja ning koorientusiast.

Lydia Aruvald (Toome) – sõjajärgne AM klaveriõpilane, hiljem Kanadas tegevsaatja eesti noorte suvelaagris, ESTO Päevade muusikaaktivist.

Nimetatagu siinjuures veel rühma vanema põlve tuntud mehi, nagu **Harald Keres, Paul Keres, Jüri Rebane, Ilmar Saava**. Nad kõik on enne suundumist Tartu Ülikooli teinud Pärnus läbi "klaveristudiumi" AM juures, kes pikemalt, kes lühiajalisemalt. **Helju Aarmast (Viljak)** aga tuli pärast Siberist läbikäidud "eluülikooli" Pärnu Muusikakooli edukas õpetaja. AM õpilane oli hiljem ka tema poeg **Jüri Aarma**, ajakirja TMK praegune peatoimetaja.

Selline oleks Alice Mardi klaveriklassi pale, selline tagasiside

tema elutööst. Tahaksin vaid veel ära märkida üht tähtsat tahku AM tegevuses. See on tema **ühiskondlik tegevus**. AM teenete hulka kuulub nimelt muusikakooli asutamine sõjajärgses Pärnus koos helilooja Peeter Lajaga.

Koolil on nüüd täitunud 50 tegevusaastat, on välja kujunenud omad traditsioonid. Ei olnud kaugeltki kergete killast ülesanne rajada kool n.-õ. 0-punktist: hankida ruumid, küte, klaverid, komplekteerida kaader. Peeter Lajast sai selle direktor, AM-st esimene õppealajuhataja, klaveriosakonna juhataja ning pedagoog ühes isikus.

A. Mardi oli kõrgelteacheritunud ning šarmikas daam. Valdab vabalt vene, prantsuse, saksa keelt. Kuni elu lõpuni jälgis oma kunagiste õpilaste käekäiku, nende televisiooniesinemisi, oli kursis poliitikaga, pidas kirjavahetust ning luges võrkeelseid raamatuid, meelsasti Agathe Christitki. Sellise lektüüriaga varustas teda endine õpilane, Mardide perekonnasõber Leo Normet.

Pärast sundlahkumist oma sünnimajast sattus AM elama üürkorterisse Võimlemise tänaval, kohaliku helilooja Heinrich Meri kunagisse majavaldusse. Koos tütre Liiaga tuli tal kuni Liia abiellumiseni leppida vaid ühe toaga, kus harjutati pidevalt klaverit ja toimusid tunnid õpilastega. Tiibklaveri aga pidi ta ruumipuudusel välja vahetama muusikakooli väikese pianino vastu.

Mardide kodus toimus huvitavaid õhtuid koos Meride, Brafmannide, Normetite ning Hanschmidtiga. Oodatud külalisteks olid prof. Bruno Lukk, Hilja Olm, Erna Saar, Elsa Maasik ning kohaliku muusikakooli kolleegid.

Eriti rõõmustavad olid aga õpetajale endiste õpilaste külaskäigud.

Täna, kui meenutame Alice Mardit, kuulub südamlilik tänu sellele kahtlematult suurele isiksusele, kes oma terve elu pühendas eesti muusikakultuuri arendamisele.

Endiste õpilaste nimel

Aino Merila

TIIT KUUSIK, PAUL KERES JA TEISED PÄRNU POISID

Tiit Kuusiku 77. sünnipäeval 11. septembril 1988 tähistati Estonia Teatris suure pidulikkusega tema 50-aastast lavategevust ja lahkumist armastatud kollektiivist. Samal päeval oli Lauluvaljakul "laulva revolutsiooni" kulminatsioon. Ka oli lõpule jõudmas pr. **Ene Pilliroo** hoole ja armastusega kirja pandud Tiit Kuusiku ja tema perekonna mälestused (Elu ja peegeldused, Tallinn, 1992). See teos annab Tiidu elu- ja loometööst suurepärase ülevaate ja proua Linda Kuusiku asjalikud ning vaimukad vahemärkused toovad selle lugejale veelgi lähemale.

Kahjuks ei õnnestunud saatuse tahtel Eesti suurel patrioodil ja suurel artistil ise näha Eesti võimast taasiseseisvumist 1991 ega oma raamatu ilmumist. Me jätsime temaga hüvasti 15. augustil 1990. Ta oleks südamest rahul olnud mõlema sündmusega.

Tiit lõpetas sel aastal Pärnu Poeglaste Gümnaasiumi, kui mina sinna astusin. Koolipoistel on omapärane komme — hästi teada ja mäletada peale oma klassikaaslaste vanemate klasside poisse, nooremaid nagu ei märkakski. Nii ka mina.

Pärnu kool oli tänu õpetajale ja heliloojale **Heinrich Merile** muusikalembeline. Tegutses oma sümfooniaorkester, milles löi kaasa ka Tiit. Ta mängis tšellot, aga peale selle ka viiulit, flööti, klaverit, metsasarve, trompetit, kooli džässorkestris trummi. Ja tema hääl! Ta laulis Endla Seltsi muusikaosakonna kooris, kuid ei osanud siis laulmises oma tulevast elukutset näha.

Edasi aga Tiidu enda sõnadega eelpoolmärgitud raamatust: "Mõningates suurvormides sain päris kõva häält teha. Seda

märkasid koori daamid, kes käisid peale, et ma laulutunde hakkaksin võtma. Olin seda isegi vahetevahel mõlutanud, kuid tunnid maksid raha ja mitte just väikest. Mu vanemate sissetulek poleks seda võimaldanud. Üks koori daamidest õppis ise kohaliku lauluõpetaja Helene Rebase juures ja oli niiivõrd aktiivne, et leppis Helene Rebasega aja kokku, mil pidin minema end näitama. Proua Rebane arvas, et pean tingimata õppima.

"Tulete tundi, annan neid teile tasuta. Kui olete sel alal midagi saavutanud, siis tasute mulle."

Pea käis ringi. Olin kõigeiks valmis,

uskumata oma õnne ja aru saamata nende sõnade suurusest. Tundide eest jäigi mul tasumata. Siis kui selleks valmis olin, polnud enam Helene Rebast..."

Kui Tiit alustas oma lauluõpinguid mu ema juurs, sain tema klaverisaatjaks. Õppisin tollal klaverit suurepärase pianisti ja pedagoogi pr. Alice Mardi juures ja olin saanud hea praktika saatjana ema õpilaste esinemistel kontsertidel nii koolides kui ka teatri Endla kontserdilaval. Tiidu võimas ja kaunis häälmummas tollal paljusid pärnakaid. Tema esinemised kujunesid küllalt tihedaks ja edukaiks, mida kinnitavad rohked lisapalad.

Pärnu tollane kultuurielu oli

Pärnu džässorkester 1929. Paremalt tšelloga Dietrich (Tiit) Kuusik.

mitmepalgeline. Sinna kuulusid ka pr. Rebase ja pr. Mardi laulu- ja klaveriõpilaste kontrollkontserdid kevadeti ja sügiseti. Tiit tõusis kiiresti ema edukaimaks õpilaseks, kes alati lõpetas õpilasohtute kontserdikava.

Suureks õnneks oli Tiidu otsustavus oma lauluoskuse arendamiseks astuda konservatooriumi, kus ta prof. Aleksander Arderi tarmukal juhtimisel tõusis 1938. aastaks sellisesse suurvormi, et võitis 13. juunil Viinis lauljate konkursil 120 laulja seas I preemia (1000 Saksa riigimarka). Edasi väljastati veel II–IV preemiad ja alles sellele järgnesid kuld-, hõbe- ja pronksmedalid. Tiidu karjääri üks Euroopasse oli lahti! Järgnesid esinemised Viini Rahvusoperis 1938–1939.

Paljude talentide arengule pani Teine maailmasõda peale tugevad arengupidurid või hävitas need füüsiliselt. Nii ka eestlastega. Önn, et säilisid eesti rahvale teiste hulgas Tiit Kuusik, Paul Keres, Johannes Kotkas ja paljud teised. Olles mobiliseeritud 1941. aasta suvel Vene sõjaväkke, arvasime, et satume mittevabatahtlikult sõjaväljale. Suunati meid aga Uuralite taha tööpataljonidesse, kus samuti rüüstas surm tuhanded eestlasi. Pidasin vastu ja jäin Uurali ehitusorganisatsiooni tööle. Olin enne sõda olnud Riiklikus Plaanikomisjonis kommunaalsektori juhatajaks, samas oli osakonnajuhatajaks insener **Valentin Nõmm**, Kereste perekonna hea tuttav.

Töötanus Moskvas valitsuse väljakutsel juunist 1944 Riiklikus Plaanikomitees, saabusime 24. septembril 1944 ilusal sügishommikul Tallinna, et garanteerida asutuse töökoht Toompea lossis, kus olime paiknenud ka enne sõda.

Suur oli mu heameel ja imestus, kui lossiplatsil kohtasin insener V. Nõmme. Sain

Lauluõpetaja pr. S. Rebase ja klaveriõpetaja pr. A. Mardi õpilaskontsert „Endlas“
 Nimetatud kontsert äratas kõrgelt meeldivat huvi õpetajate töö kui ka õpilaste võimete kohta. Laulufatest äratas kontserdi esimehel poolel tähelepanu K. Kuusik oma soloonumbriga. Laulja omab meelise taambriga baritoni kui ka meeldiva laulu-annu. Rohati on ta hääli kuuldes veel toorepõlvi ja nõuab pooltammist, jammist pealt ja lõpmata mittemeeldivast affekteeritud esinemisest kui ka laulmisviisist, mis mõjusid formiliselt.

Lauluõpetaja pr. Helene Rebase vaimulit õpilaskontsert. 7

Soovustaratawam õpilast on tahlemata pr. S. Kuusik, etel wälst kõige suuremad wäljawatted saada wäsuõpetawats lauljats. Tema annab ka kõigist hinnatawat laulutahet ja hõimist tuld.

T. Kuusiku omakäelised allakriipsutused retsensioonidel tema esinemise kohta õpilaskontsertitel.

(Illustratsioonid ERR arhiivist)

Paul Keres ning Linda ja Tiit Kuusik enne ärasõitu Helsingisse 15. mail 1967

temalt teada, et **Paul Keres** perega peatub tema juures Tehnika tänava korteris. Lubasin pärast tööd kindlasti kohal olla.

Eks ma siis olingi õhtul seal ja jälleägemisrõõm pr. Maria Kereseaga oli suur. Selgus, et Paul oli läinud Tiit Kuusiku kohvredit tema Raua põiktäna korterisse ära viima.

Otsustasin talle vastu minna. Olin jõudnud vaevalt Falkpargi kõnniteele, kui nägin, et keset sõiduteed (autosid oli tollal ju näppudel lugeda) tuleb rahulikult tühja käru lükates meie malesuurmeister. Ta ei tõstnud pilkugi. Lasksin ta endast rahulikult mööduda, pöörasin ümber ja ühtlustasin temaga sammu sõiduteel. Nii me astusime oma kümme konda sammu, enne kui ta minu poole pöördus. Kohtumisrõõm oli muidugi suur, kuigi vanas üliõpilasvaimus tembu toetusel. Paul oli esimene, kes mulle andis teada Tiidu ja ta pere olukorrast.

Kuna Tiiduga sidusid mind juba koolipõlvest head sõprussidemed, kujunes meil omavaheline sõbralik läbikäimine reeglipäraseks. Tiidu loominguline ja pedagoogiline töö oli ränk, vaba aega ääretult vähe. Peab üldse imestama, kuidas tollaegne tegev eestlaskond tuli toime selle tohutu ülekoormusega. Sõprade ringile sai pühenduda peamiselt öötundide arvel. Aga see aeg leiti!

Raskuste kiuste ehitas Tiit oma perele maja Meriväljale Võra teele, Paul aga Nõmmele Öie tänavale. Proua Maria Keres ja proua Linda Kuusiku tore perenaiseroll löi õdusa meeleolu. Kuna Tiidu koormatus oli suurem, kohtuti rohkem Pauli Nõmme kodus. Peale Tiidu olid Pauli ligemateks sõpradeks **Gustav Ernesaks**, insenerid – Tallinna Polütehnilise Instituudi õppejõud **Leo Tepak** ja **Eugen Soonvald** ning nende ridade kirjutaja. Tiidu sõprade ring oli mõnevõrra suurem. Kohtuti sageli perekondlikel õhtutel, kus vaimukas vestlus käis hiliste õhtu- ja isegi öötundideni. Ei räägitud malest ega ka teatrist.

Tiidu talendi austajaid oli palju väljaspool Eestit, eriti Ukrainas ja Leningradis. Moskva võimukandjad säilitasid Tiiduga diplomaatilise vahekorra, kuigi neile ilmselt ei sobinud Tiidu otsekohene jõuline iseloom. Ega vist seegi, et nii väikese, väheusaldatava vabariigi esindaja võinuks oma laulja- ja näitlejalendiga vallutada rohkem austajaid Eesti kunstile.

Tiidu talent väärilis tuvustamist välismaade

muusikapealinnades. Kuid aeg oli karm – vaid mõned üksikud turneed. Tiidu uhke iseloom ei võimaldanud ühtki järeleandmist tollaegsete kultuurijuhtide soovidele ja tahtmiste.

Samas julgen arvata, et sellise talendi pidurdamise arvel võitis tohutult Eesti asjatundlik ja küllalt nõudlik operipublik. Pikkade aastate jooksul said kümnend tuhanded teatrikülastajad hinge vapustavaid elamusi. Esines ju Tiit Estonias 43 ooperi 60 lavastuses ja iga aasta N korda. Peale selle kontserdid, 23 lauluklassi lõpetajat!

Ajal, kui me olime pidevalt sügava ja ettearvamatult poliitilise surve all, vabastas suur kunst meid paljudest stressikompleksidest. Me veel ei oskagi hinnata tõeselt seda suurepärasest kingitust, mida Estonia teater siis õhtu-õhtult pakkus.

Tiidu 50. sünnipäeval septembris 1961 korraldas Eesti Televisioon tema austamissaate, kuhu olin teiste seas kutsutud ka mina. Suur oli mu üllatus, kui kenade mälestuste heietamise käigus haaras maestro äkki oma portfellist noodid, andis minu kätte, ütles: "Jüri, proovime ka helides meenutada Pärnu kuldseid päevi!"

Ega pääsu olnud, istusin klaveri taha ja saatsin ta toredat laulu sama püüdkult kui kolmkümmend aastat tagasi. Tuli välja küll!

Hiljuti oli Rahvusraamatukogu 6. korruse näitusruumides Tiidu 85. sünniaastapäeva puhul välja pandud hästi läbimõeldud ülevaade tema pikaajalisest suurepärasest näitlejakarjäärist. Seisatades iga tema näitlejafoto ees, jooksid mu vaimulime eest läbi tema hääli ja näitlejameisterlikkus. Tiit Kuusik on muutunud Eestile legendiks.

Meie õnn on, et loominguliselt küllaltki tagasihoidlik Tallinna Kinostudio oskas omal ajal jäädvustada kinolindile Tiidu hiilgeosad. Raadiol ja televisioonil on rohkesti linte Tiidu kaunitest esinemistest. Nüüdisaegse hea tehnika ja mõnede muusikasõprade toel võiks aga ka praegu tuua Tiit Kuusiku kõrge loomingulise taseme rohkem lähedaseks rahvale. Olgem ausad, ega neid suuri andeid meil ju ülearu palju ole olnud.

Lõpetuseks – Pärnu linna suur muusikaarmastus on teada. Oleks kena, kui Pärnu edumeelne linnavalitsus leiaks võimaluse oma kuulsa kaaslinlase mälestuse auväärseks jäädvustamiseks!

Jüri Rebane

Veel üks Pärnu poiss

Eesti Muusikaakadeemias on professor, kes oma tegemisi visalt jagab Pärnu linna muusikaeluga. Igal nädalal vurab ta korra oma teeneka Lada roolis meie muusikakõrgkooli juurest (hea tükk kesklinnast Pärnu poole juba sõidetud) edela suunas, et jagada oma rohkeid teadmisi konsultandina ning ka pianismiajaloo lektorina Pärnu Humanitaargümnaasiumi klaveriõpilastega. Pärnu muusikaharidus on saanud prof. Rootsi südameasjaks.

See on väärtuslik tugi, kui arvestada **VALDUR ROOTSI** rikkalikku interpreedipagasit. Kes ei teaks tema aastakümneid kestnud tööd Rahvusmeeskooi ja kvarteti RAM-3 klaverisaatjana! Nendega on pianist maailmale küll tiiru peale teinud – Jaapanist USA–ni, Soomest Madagaskarini. Selja taga on pikk koostöö Pärnust pärit Tiit Kuusikuga, kaudu on kestnud tegevus Tallinna trios, millest osake on jäädvustatud ka peatselt ilmuvale CD-plaadile, samuti aastaid on väldanud ansambel tšellisti T. Velmeti, laulja J. Pärja ja paljude teiste partneritega.

Mida ehk kõik enam ei mäleta, on Valdur Rootsi särav võit vabariikidevahelisel pianistide konkursil Minskis. Ta ise paneb oma hiilgava esinemise Rahmaninovi Paganini–variatsioonidega võistluse finaalis küll teda äkki tabanud kõrge palaviku arvele. Meie peame siin aga arvestama V. Rootsi väga head

60

pommitamist. Oli see ju tema isa (kes oli elupõline ERSO muusik) ja ema (kes praegugi Tallinnas elab) kodulinn. Seal veedab V. Roots koos oma perega kõik suvenädalad, mis jäävad üle kursustest Soomes ja muudest tööülesannetest.

Kui viskame pilgu V. Rootsi sünnidaatumile, märkame ümmargust arvu. Soovime professorile jätkuvat energiat, senist heatahtlikkust ja palju õnne!

Lilian Semper

Kui Tarvastu ööbik vaikis

Üle viie aastakümne tagusest traagilisest sündmusest on vaikutud. Ega tohtinudki sellest avalikult kõnelda. Ajapikku on manalateele lahkunud need, kes tol ajal sellest kohutavast loost olid mõneti informeeritud. Nii võib jäädagi üldsusele teadvustamata meie esimese kutselise lauljanna, eesti rahvalaulu innukas propageerija ja laulupedagoogi traagiline elulõpp. Lakooniliselt, nagu see 1945. aastal oli ainuvõimalik, kõlas surmateadegi: "Tarvastu ööbiku laul vaikis ootamatult 7. detsembril. Tema põrm sängitatakse Metsakalmistule."

Pisukest pensioni saanud eakal lauljannal tuli sageli elatuslisa hankida oma garderoobi ja väärisesemete müümisega. Selles osutas talle abi üks lauluhuviline vene neiu. Nagu varem, nii avas tollelgi talveõhtul vana daam helistamise peale ukseketi, veendunult, et tulejaks rahatooja lauluneiu. Paraku polnud too seekord ükski, kaaslasteks olid kaks kurjade kavatsustega seltsimeest, kes tuppä trüginult hakkasid kohe jõhkralt tegutsema. Kolmekesi oldi kaitsetu 81-aastase vananimese kallal, kes, nagu naismõrvar hiljem kohtus tunnistas, oli osutanud visa vastupanu. Ohver igaveseks vaikima pandud, täideti kotid kõigegega, mis silma puutus, ning kihutati kuriteo paigast eemale. Kihutati aga nii, et teise linnaossa jõudes ei jäänud tulemata avarii. Auto koos röövsaaigiga tuli maha jätta ja ise kiireimas korras kaduda.

Avariiolukorras omanikuta kraami täis auto äratas kohalejõudnud korralvurites kahtlust. Varastatud kraamiga müllitsaosaakonda jõudnult avastati üsna kiiresti üks oluline detail, mis viitas asjade õigele omanikule. Nimelt leiti raadioaparaadi seest Aino Tamme nimi ja aadress. Viivitamatult sõitsid müllitsad kohale, kus avastati raske kuritöö. Ei möödunud palju päevi, kui tabati ka roimarid. Selleks oli uurijatele tuntav abi ohvriga ühes majas elavast proua Jenny Grodo-Särevist, kellele mõned päevad varem oli Aino Tamm lausunud ennustuslikud sõnad: "Kui minuga midagi peaks juhtuma, siis kahtlustage seda teatud neiu. Ta vahib ja uurib iseäraliku pilguga ja ahnelt minu asju."

Vaatamata sellele et neil aastatel polnud tavaks kiriklikud matused, toimusid need Aino Tammele siiski. Kirstupanekut Tallinna Toomkirikus ei avalikustatud. Ometi oli kirik tulvil inimestest ja täis pingeid, mida põhjustas pastor Pärno kõne pimeduse ja valguse varjude võitlusest. See oli nii julgelt kõnekas, et tekkis hirm: nüüdsama tõstetakse õpetaja kantslist alla ja viiakse teadagi kuhu (siiski tol õhtul seda veel ei juhtunud!).

Matusetalitustki külmal talvapäeval Metsakalmistul ei kulgenud vahejuhtumiteta. Kirst hauda lastud, tahtis pastor Pärno alustada leinatalitust. Teda lükati kõrvale ja teatati, et enne toimub Valitsuse oma. Õpetaja Pärno jäi endale kindlaks,

öeldes, et rituaali kohaselt peab kristlik talitus esimesena aset leidma. Sellele vastas Nigol Andresen väga resoluutselt: teame teie rituaale, kes enam maksab, sellel eesõigus jne., jne. Ta ei lubanud kirikuõpetajal alustada. Matusekõne Kunstide Valitsuse juhatajalt Johannes Semperilt peetud, lahkusid Valitsuse esindajad kiiresti.

Nüüd tulnuks alustada vaimuliku talitusega, kuid tekkis pikk paus. Kui vaikiv olukord oli juba üsna piinlikuks kujunenud, küsis pastor küllalt pirtsakal moel, kas tal on nüüd luba alustamiseks. Saanud selle, jätkus matusetalitus üsnagi kummalises õhkkonnas. Ega sellega polnud ebakõlad lõppenud. Kui haud oli kinni aetud, lillekuhilad kalmu katmas, astus ligi kalmistuvaht matuseluba saama. Teatavasti tuleb see alati enne matusetalitust kalmistuvahile ära anda. Kuna tegu oli riikliku matusega, siis ei nõutud seda kohe. Tekkis segadus: kelle käes või kas seda üldsegi on? Vastust ei tulnud. Kaeva või haud uuesti lahti ja vii lahku minema! Ärevuse haripunkti jõudes tuli pastorit autosse saatnud kirikliku matusetalituse organiseerija Muusikafondi direktor Artur Uritamm kohale ja temalt saadigi see ülitähtis dokument.

Nii lahkus eesti lauluema oma maiselt teekonnalt igavikku.

Ellen Uritamm

Grammophone'i 1996. aasta plaadiauhinnad

Tänavused Grammophone'i plaadiaastaauhinnad jagati välja juba 19. korda. **Natalie Whun**, kes viibis žürii hääletusprotseduuri juures ja kuulab läbi väljavalitud CD-d, pakub välja oma arvamuse võitjate kohta. Tõlgime selle ära lühendatult.

Te tahaksite visata oma mütsi õhku, pärast seda kui olete kuulanud Stephen Hough' suupäraselt tõlgitsust Scharwenka 4. klaverikontserdist. Siin on galantne virtuoosus koos põhjendatult dramaatilise esituslaadiga – tore musitseerimine, nii et saab

Stephen Hough

arusaadavaks, miks publik unustab enda, nagu seda on juhtunud ka vanadel headel aegadel, mil see teos on kirjutatud. Nii Scharwenka 4. kui ka Sauer'i 1. klaverikontsert, mis samuti kõlab tollel auhinnaga pärjatud plaadil Hough' esituses, on mõlemad kaks oivalist romantismiajastu helitööd, mis on ära teeninud sagedamini avalikel kontsertidel esitamise.

Samas peab ütlema, et vaid vähesed suudavad mängida neid teoseid nii suure respektitundega ja samal ajal nii teatraalselt, nagu seda teeb Stephen Hough. **Concerto** kategoorias ei olnud midagi panna selle plaadi kõrvale ja toosama CD tunnistati üksmeelselt **aastaplaadi** auhinna võitjaks.

Instrumentaalkategoorias oleks võinud tulla veel teinegi auhind Hyperioni firma poolt plaadistatud ja S. Hough' poolt esitatud inglise helilooja York Bowen'i klaverimuusika plaadile. Siin oli tugev rebimine eelmainitu ja Kocsis'i Rahmaninovi (Philipsi firma) ning Kovacevichi Schuberti (EMI firma) tõlgenduste vahel. Võitjaks osutus aga hoopis Virgin Classics'i poolt tehtud väga

omapärane salvestus Scarlatti sonaatidest vene pianisti Mihhail Pletnjovi esituses. Klaver ei ole instrument, mis oleks antud stiili esitamise jaoks vaieldv – meil on mitmeid häid näiteid Horowitzi ja Anne Queffelec'i näol olemas – kuid Pletnjov kõigutas oma seekordse esinemisega alustalasid. Pedaali kasutades muutus Scarlatti sonaat tema tõlgitsuses väga lähedaseks romantismiajastu klaverietüüdile. Kui see esmane ehmatus on üle elatud, ei suuda kuulaja pärastpoole plaadimängijat arvatavasti enam välja lülitada.

Kokkulangevusena sai Scarlatti muusika interpretatsioon veel ühe auhinna. Selleks osutus **baroki mittevokaalses** kategoorias väga emotsionaalse stiiliga klavessinist Andreas Staier, kes jäi selles kategoorias teiseks. Tema mäng oli kirglik ja leegitsev, kohati isegi veidi jonkslev, kuid seda põhjendatult.

Mõlema barokikategooria võitjaks oli Vivaldi: kaksik- ja kolmikkontserdid esitas itaalia barokkmuusika interpreetide üks säravamaid, kollektiiv nimega *Il Giardino Armonico* esotsas Christophe Coin'iga (Teldec'i firma). Temaga võrdväärne oli **baroki vokaalses** kategoorias kantaatide ja Stabat materi tõlgitsuste osas Chiara Banchini juhitud *Ensemble 415* (plaadifirma Harmonia Mundi), milles kontratenor Andreas Scholl näitas meile väga stiilset esitust. Milline täht! Tema elektriseerivat esituslaadi on nüüdisaja helitehnika suutnud ilma kadudeta jäädvustada plaadile. On huvitav võrrelda kahte erinevat ettekandestii: aednikel (Il Giardino Armonico) on jõulisust, Ensemble 415 seevastu esindab rohkem tundelist ettekandelaadi. Mõlemad kõrgel tasemel.

Cristophe Coin ilmus tähelepanu orbiiti jällegi koos ansambliga *Quatuor Mosaïques*, kes tuli esikohale **kammerkategorias** Haydni keelpillikvartettide tõlgitsusega plaadifirmale Auvidis Astorée. See ansambel võitis antud kategoorias juba teist korda. Konkurentsi selles kategoorias pakkusid helilooja Arnold Bax'i

kammerminiatuurid, plaadistatud Hyperioni firmale *Nash Ensemble*'ilt.

Varajase muusika kategoorias suutis *Orlando Consort* saada küll kaks CD-d väljavalitute lehele, kuid leidis veel üks edukam esitaja John Dunstable'i näol – Metronome'i firmale salvestatud teos "Popes and AntiPopes".

Varajase ooperi kategoorias osutus väljavalituks Harmonia Mundi firmale tehtud salvestus Händeli Ariodantest Lorraine Hunt'iga peaosas, dirigendiks Nicholas Mc Gegan. Lindistus pärineb möödunud aastast Göttingeni festivalilt ja selles kajastub hästi Händeli kui teatri suurmehe energia. Arvan, et järgmisel aastal on William Christie' dirigeeritud Glyndebourne'i "Theodora" ka üks kandidaate selle kategooria auhinna.

Eelmisel aastal saatis **muusikateatri** kategoorias edu Dawn Upshaw'd. Tema oli võitjaks ka tänavu. Muusikal "Oh Kay!", mis oli viimane Gershwini lavastuste seerias, ületas sära poolest kõiki teisi rivaale samas kategoorias.

Ooperite omavahelises mõeldvõtmises tõusis teiste seast esile Prokofjevi faustlik muinasjutuoper "Tuliingel". Philipsi kompaniile tegi salvestuse Valeri Gergijev koos Kirovi Teatri jõududega. Eelmisel aastal olid nad samuti edetabelis "Sadko" ja "Vürst Igoriga". Nii on tänavune auhind neile ära teenitud tasuks ka varasema töö eest. Auberi "Le domino noir" Richard Bonnyngé dirigeerituna Decca firmale oli paremustabelis tänavu teine.

On huvitav vaadata, kas traditsiooniline standardrepertuaar on piisavalt tugev, et konkureerida võrdselt teistega täna sel päeval nii mainekatele aastaauhinnadele, nagu seda on Grammophone'i omad. Sir Colin Davis'e Beethoveni tsükkel Dresdeni orkestriga plaadistatuna Philipsile jäi **orkestrikategorias** väga napilt alla Franz Welser-Möst'i salvestusele LPO-nimelise orkestriga EMI-kontsernile, milles ta esitas Franz Schmidt'i IV sümfooni. See suhteliselt vähetuntud austria helilooja oli Bruckneri järglane nii oma muusika poolest kui ka eludaatumitelt. Welser-Möst ja tema orkester tegid suurt muusikat ja see on aasta üks kahtlemata kaalukamaid plaate. Aga ka sir Colini Beethoven on soliidne

ja tõsine interpreteering, milles iga kuulamisega võib leida uusi väärtusi. Üks sama kategooria auhinnakandidaatidest oli BIS-ile salvestatud Sibeliusi V sümfoonia. Seda on võrreldud unistusega ja ka mina ei oska paremat analoogiat välja mõelda. Teose salvestus oli nii selge ja läbipaistev, et see plaat pärjati **helirežii**-alase aastaauhinnaga, millega ta edestas Chandose firmale tehtud "Peter Grimesi" (dirigent Richard Hickox) ja Vaughan Williamsi V sümfooni (EMI-le, dirigent Bernard Haitink).

Kui me läheme varasemate aastakäikude helisalvestuste juurde, mis kuulub **jaloolisse mittevokaalsesse**, siis seisame keerulise probleemi ees. Kes võiks seada paremusjärjestusse Wilhelm Kemffi Beethoveni sonaadid (CD firma salvestus) Furtwängleri Brahmsi sümfooniad Viini filharmonikutega (EMI salvestus) ning Walter Gieseking'i Debussy kogutud teosed (samuti EMI salvestus)? Gieseking osutus siin lõpuks väljavalituks, osaliselt võib-olla ka seetõttu, et Debussy kogutud teoste salvestus 50-ndate aastate alguses oli mõneti riskantne ettevõtmine.

Ülejäädud kategooriate võitjatest lühidalt: **Vokaale soolo** osas oli parim Ian Bostridge'i interpreteering Schuberti

Anne Sophie von Otter

"Möldrineiust". **Koorimuusika** salvestuses tuli esikohale John Eliot Graingeri tõlgitsused Berlioz, Holsti ja Beethoveni teostest Philipsi kompaniile. **Video** ja elutöö auhinna sai maestro Yehudi Menuhin. **Aasta noore artisti** auhinnaga pärjati inglise metsasarvemängija David Pyatt. **Aasta artistiks** valiti metsosopran Anne Sofie von Otter, kes esitas DG plaadifirmale rootsi autori Bengt Forsbergi vokaalteoseid.

Tõlkinud Aaro Pertmann

UUT EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU MUUSIKAFONDIS

KIRJANDUS

Musiikni atk-luettelointi. – Helsinki, 1996.

NOODID

Bryan Adams. So far so good. – Guitar/tab/vocal. – London, 1994. – 101 [3] lk.
Charles Aznavour. Forty-two great songs arranged for voice & piano with chord symbols & french lyrics. – London, 1995. – 160 lk.

Lenny Krawitz. Let love rule. – Piano, vocal, guitar. – Port Chester, 1990. – 56 lk.: portr.

The Verne, A handbook of chord substitutions. – Katonah, 1991. – 89 [5] lk.: portr.

Lilore, J. Improvising jazz bass lines. – Secaucus, 1987. – (The modern bassist; Supplementary book 2). – 64 lk.

My favorite classics: level 2: intermediate keyboard masterworks. – Miami Beach, 1967. – 119 lk.: ill., level 3: an educational piano album. – Miami Beach, 1969. – 168 lk.: ill., fot.

My favorite easy classics: book 5: world's favorite classic melodies / simplified piano arrangements by John Brimhall. – Miami Beach, 1982. – 128 lk.: ill.

Tobias, R. Des Jona Sendung = Joonase lähetamine: orgatoorium viies pildis viiele solistile, kahele segakoorile, lastekoorile, orkestrile ja orele. – Tallinn, 1996. – Klaviir (383, [1] lk.): portr.

We will rock you and the best of rock + roll. – Guitar edition, includes supertab notation. – [USA], [1990].

The Kai Winding method of jazz trombone improvisation including harmonic approach technique... – Pacific, 1979. – 71 [1] lk.: ill., portr.

HELIÜLESVÕTTED

KOMPAKTPLAADID

Ciurlionis, Mikalojus Konstantinas. Teosed klaverile / esit. Aleksandra Juozapenaite–Eesmaa, klaver. – Vilnius, 1996.

Josquin Desprez. Missa Pange lingua / perf. by: Choir of Westminster Cathedral, cond. James O'Donnell. – London, 1992.

Legendaarne Milvi Laid. – Tallinn, 1996 (salvestatud 1937–1960).

Palestrina, Giovanni Pierluigi da. Missa O Rex Glorise / perf. by: Westminster Cathedral Choir, cond. James O'Donnell. – London, 1989.

Pöld, Naan (tenor). Eesti soololaule. – Tallinn, 1996.

Schubert, Franz. Missa Nr. 1 in F–Dur / vorgetr. von: Laurence Dutoit, Sopran, Rose Bahl, Alt, Kurt Equiluz, Tenor, Kunikazu Ohashi, Bass, Wiener Akademie – Kammerchor. Orchester der Wiener Staatsoper, Dir. Georg Barati. Heidelberg, 1992.

Varése, Edgar. Teosed / pr, sente: Phyllis Bryn–Julson, soprano, Orchestre National de France, direction Kent Nagano. – 1993.

Xenakis, Iannis. Pléiades / perf. by The Kroumata Percussion Ensemble: Psappha: for percussion solo / perf. by Gert Mortensen. – 1990.

HELIKASSETID

Autohit 4 / esit.: D. J. Bobo, Imperio, Sound of R.E.L.S., Fugitives, Trance A 190 jt. – Tallinn 1996.

Haabjäv, Jaan (tenor). Mind ära unusta... – Tln., 1994.

Kellad oreli / esit. Ines Maidre, orel. – Tln., 1995.

Laks, Henry. Hoi mu poole: Henry Laksi parimad laulud 1985–1996. – 1996.

Lobsand Dorje (ansambel). The owls are not what they seem. – 1996.

Lu:k (ansambel). Dreams in drums. – 1996.

Skydancer (ansambel). Frozen. – Tln., 1995.

Ühel hääl, ühel meelel III: Krambambuli / esit.: Tehnikaülikooli Akadeemiline Meeskoor, Riigi Piirivalveameti Orkester, dir.: Arvi Miido, Jüri Rent. – Tln., 1996.

Tulemas naiskooride võistulaulmine

26. aprillil korraldatakse Sakala Keskuse kammersaalis eesti naiskooride võistulaulmine 3 (A, B, C) kategoorias. Auhinnad 1000–4000 krooni. Registreerimine jaanuari lõpuni. Lähemaid teateid saab Eesti Kooriühingust.

Helsinki Biennale 1997

7.–13. märtsini 1997 toimub järjekordne Helsinki Biennale. Esitatakse USA–s autoriteedi võitnud, kuid Euroopas vähetuntud helilooja John Corigliano, Joseph Schwantneri ja Christopher Rousil'i teoseid, samuti mitmeid Lääne–Ida vastastikuse mõjutamise tulemusel loodud lugusid, k. a. selle ala klassikute Colin Mc Pheeni ja John Fouldsini omi. Kõlab mitmete Soome ja Rootsi heliloojate teoseid nende maade tuntud muusikute interpreteeringus. Eelmüük algab 2. I 1997, tel. 8–00–3589–96–4600.

Buklett, sh. kontsertide ajakavaga on olemas Muusikalehes.

NB! MÜÜA ROBERT SCHUMANNI 4 sümfoniilist ja 2 avamängu kolmel uuel, kasutamata kassetil Dresdeni Riikliku Kapelli esituses. Dirigent W. Swallisch.

Täpsem info Tallinna tel. 52–42–39. Harry Kõlar.

EESTI KONTSERDI KONTSERDID JAANUARIS

1. I kell 16 Estonia Kontserdisaal – **ERSO uusaastakontsert**. Dirigent Peeter Saul. Öhtut juhib Mart Sander. Otseülekanne ETV–s. Piletid 75–150.–.

5. I kell 16 Estonia Kontserdisaal – **Eesti–Soome Barokkorkester, Tallinna Vanalinna Barokkorkester**. Dirigent Wieland Kuijken (Belgia), üks vanamuusikakultuuri maailmakuulsatest algatajatest. Piletid 30–100.–.

9. I kell 19 Estonia Kontserdisaal, 10. I kell 19 Rakvere Teater – **Franz Schubert 200**. ERSO, RAM. Dirigent Andrei Boreiko (Venemaa). Solist MARE JÕGEVA. Schubert, Mahler. Piletid 30–50.–.

10. I kell 19 Rotermani Soolaladu – **Weekend Guitar Trio**, Lausanne'i rahvusvahelise kitarrikonkursi võitja (1995). Piletid 40.–.

14. I kell 19 Mustpeade Maja Valge saal – **250 AASTAT KEELPILLIKVARTETTI**, I osa 6–kontserdilisest sarjast. **Tallinna Keelpillikvartett**. Bach–Mozart, Haydn, Beethoven. Piletid 40.–.

14. I kell 19 Kuressaare Raekoda, 18. I kell 15 Kiviõli Kunstide Kool – **Tiit Peterson** (kitarr). Bach, Duarte, Ponce, Brouwer, Peeter Vähi uue teose esietekanne. Piletid Kiviõlis 20.–.

15. I kell 19 Pärnu Raekoda – **VILLU VALDMAA** (bariton), **MARTTI RAIDE** (klaver). Schubert, Kõrvits, Sumera.

16. I kell 19 Estonia Kontserdisaal – **FRANZ SCHUBERT 200**. ERSO. Dirigent Arvo Volmer, solist IVARI ILJA (klaver). Schubert, Prokofjev. Piletid 30–50.–.

17. I kell 19 Tallinna Raekoda – **Unustatud viiulinovaatoreid**. **ULRIKA KRISTIAN** (viulil), **IMBI TARUM** (klavessiin), **TÕNU JÕESAAR** (barokktšello), Biber Smeltzer, Corelli. Piletid 150.–.

18. I kell 18 Tartu Ülikooli aula, 19. I kell 16 Estonia Kontserdisaal – **Ostrobotnian Chamber Orchestra, Tallinna Kammerorkester**. Dirigent Juha Kangas (Soome), solist RISTO LAUR (klaver). Piletid Tartus 50.–, Tallinnas 40–75.–.

19. I kell 15 Narva Linnus – **Jaán Arder** (tenor), **Neeme Punder** (flööt), **Ivo Sillamaa** (klaver). Beethoven, Schubert, itaalia ja naapoli laulud läbi aegade. Piletid 20.–.

20. I kell 18 Võru kultuurimaja Kannel, 21. I kell 18 Põlva Kultuurikeskus, 22. I kell 18 Röpina Muusikakool, 23. I kell 18 Valga kultuurimaja, 24. I kell 18 Tõrva Kammersaal – **TALLINNA SAKSOFONIKVARTETT**.

22. I kell 19 Viljandi Maavalitsuse saal, 26. I kell 16 Purtses Linnus, 28. I kell 19 Paide Kultuurikeskus – **Rein Rannap** (klaver). Beerhoven, Chopin, Bach, Debussy. Piletid Purtses 30.–.

25. I kell 16 Väravatorn – **Hortus Musicus**. Ansambli juht **ANDRES MUSTONEN**. Piletid 50.–.

26. I kell 16 Rakvere Kauri Kool – **Eda Peäske** (harf), **Raivo Peäske** (flööt). Piletid 20.–.

27. I kell 15 Põltsamaa Muusikakool, kell 19 Jõgeva Muusikakool, 28. I kell 19 Tallinna Raekoda – **Flööt läbi aegade**. **NEEME PUNDER** (flöödid), **IVO SILLAMAA** (orel, klavessiin, klaver). Leiab aset ka Neeme Punderi äsja valminud plaadi esitlus. Piletid Tallinnas 50.–.

30. I kell 19 Vanemuise kontserdisaal, 31. I kell 19 Estonia Kontserdisaal – **FRANZ SCHUBERT 200**. ERSO, **Rootsi Raadio Koor, Eesti Filharmoonia Kammerkoor**. Dirigent Tõnu Kaljuste. Piletid Tartus 50.–, Tallinnas 40–75.–.

31. I kell 22 Mustpeade Maja Valge saal – **Galakontsert "SCHUBERTI SÜNNIPÄEV"**. Piletid 50.–.

UUS GUINNESSI REKORD

Ligi 3000–liikmeline orkester

28. novembril püstitati uus Guinnessi rekord – 2845 last kogu Inglismaalt moodustasid orkestri, kes 15 minuti jooksul mängis Birminghami sümfoniiahallis Simon Rattle'i juhatusel selleks puhuks komponeeritud Howard Blake'i pala "Laske muusikal elada". Sellega ületati alles k. a. juulikuus samuti Inglismaal püstitatud rekord, kui ühel vähihäigetel raviks mõeldud heategevusüritusel mängis korraga 2023 9–18-aastast last ja noorukit.

Igor Tõnurist

Rahvapillimehed naljameestena

Hea pillimees oli endisaegses külaelus üsna tähtis kuju. Temast sõltus nii mõnegi ühisürituse kvaliteet, olgu see siis simman või pulmapidu. Sel ajal kui pulmakombestik hakkas taanduma vana, enamasti regivärsiline tavandilaul, hakkas suurema pillimehe osatähtsus lõbustuste korraldajana. Eduard Pedosk kirjutab oma mälestustes Räpina elu-olu kohta (1970. a.), et "pulma lõbu aluseks oli ikka pillimees" ja "mängumehel tuli ka nalja ettekandeid oma mänguga saata ja noortele tantsu keerutamiseks mängida".

olnud "Lõika leiba, katsu kala, murra mulle kah". Kas said aru?

Toreda kirjelduse kuulsal Hiiumaa pillimehe Torupilli Jussi (Juhan Maaker, 1845–1930) kohta on meile jätnud August Pulst, kes tolle pillimehega käis 1920–ndail aastail muusikamuuseumi ringreisidel. Peale hiiu labajalavallside oli Torupilli Juhani repertuaaris näiteks "Vene paruski" lugu. Keha keerutades käisid jalad vaheldumisi ja nobedasti edasi-tagasi. Teine tants olnud "Mustlase kargutants". Pillimees tegi siis kummalisi liigutusi küll

fotolt aastast 1912, mis kujutab tantsivaid setu neiusid, ei saa kohe arugi, mida teeb nende ees kükitav noormees. Mängib kannelt! Rõugest pärit Aleksander Mängli istub serviti asetatud kandlel ja mängib põlvede all pilli. Ilmselt polnud tal tooli kuskilt võtta. Ühel teisel fotol mängib ta juba istudes, kannel põlvedel. Kuid kandle peal istudes mängimist mäletas 1972. aastal ka lõõtspillimängija Tatjana Ojamees Setumaalt (vaata fotot!).

Nii et A. Mängli "kandlenali" polnudki nii ühekordne juhus.

Kandlega võib vigurit teha nii mees kui naine.

Eks igal pillimehel, kes tahtis rahva ees enam silma paista, oli (ja on tänapäevalgi) igasuguseid naljanippe, millega nad oma mängu ilmetasid või humoorikamaks muutsid. Need võtted kuulusid meie rahvapillimängukultuuri juurde, lisades sellele omajagu välist atraktiivsust. Tänapäeval rahvapillimängu õppides võiks ka niisuguseid momente arvestada. Muidugi, palju sõltus pillimehe enda huumorimeelest ja ettevõtlikkusest. Kuid arvestagem sellega, et selline pealtnäha "omavolitsemine" kuulus traditsiooni juurde, oli n.-ö. lubatud.

Vanasti olevat ka pillid rohkem inimkeeli kõnelnud kui tänapäeval. Hiidlane kiitnud korra, et suurel maal lambareie (viulil — I. T.) mängimist kuulnud. Esiteks teind mängija "Küljeluu, küljeluu", siis "säareluu, säareluu", varsti aga "üks viitkinnas, teine labakinnas, kolmas sõrmkinnas". (Kadrina). Tori kõrtsis Jämajas hakanud üks teekäija sööma. Lõupõllu Juhani olnud kõht tühi, kuid ta ei julgend suud paotada, hakanud viulil küsima. Lugu

kehaga, küll jalgadega. Seljaga kuula-jaskonna poole seistes kummardas ta ette ja laskis näkkadel nõks-nõks mängida. Torupill aga hüüdis hoogsalt edasi.

Alutaguselt Illuka kandist on teada, et torupillimees lõõnud veel kaikaga vastu torupilli tuulekotti. Küllap naerutasid siis äkki tekkivad kiunutamised rahvast, kuidas see aga tal mängutehnilisel õnnestus, on raske ette kujutada.

Mõned pealtnäha naljakad võtted tekkisid pillimeestel esialgu puhtpraktilistel kaalutlustel, siis aga muutusidki teadlikult kasutatavateks mänguvõteteks. Näiteks vahel oli tarvis mängida külma ilmaga väljas. Läänemaal meeste jõuluagsetel ringsõitudel oli vaja lõõtspilli mängida. Siis tõmmati labakindad kätte. Igat lugu ei saanud kinnastes ette kanda, nii sündisid teatud "labakindalood". Kihnlane Ull Peeter mänginud labakinnastes koguni viulil!

Ootamatuid mänguvõtteid on selle sajandi algupoolel kasutanud Kagu-Eesti kandlemehed. Juurdelisatud A. O. Väisäe

1965. a. suvel näitas mulle Aleksander Parkja Keeni lähedalt, kuidas mängitakse kannelt põrandal. Istuv pillimees pani kandle enda ette serviti põrandale ja lugu läks lahti, kusjuures puitpõrand resoneeris kaasa ja kandle kõla oli palju tugevam kui tavaliselt. Nii olevat tihti mängitud, kui peolauas polnud suure pilli jaoks lihtsalt ruumi ja kannel oli siis sõna otseses mõttes laua all!

Kandle heli on tugevdatud ka teisiti: pandi pill serviti näiteks vastu aidaseina ja kaasa resoneeris kogu hoone. "Seina sisse mängimine" olnud tüüpiline ehaliste mänguvõtte ja tüdrukutele meeldinud see väga!

Kandle võis panna ka tühjale õlle-vaadile või tühja sahtliga lauale. Üks naljahammastõmmanud kandlekeeled lausa õllevaadile ja sellel pillil olnud erilisel madal kumisev kõla.

Pärnumaal Tali vallas mänginud üks mees kannelt selja taga – ju olid tal siis parajalt pikad käed.

Järgneb

Muusikaleht

Peatoimetaja Mart Vainu. Korrespondent Aaro Pertmann. Väljaandja AS Askarell Kultuurkapitali toel. Telefonid 6 313 182, 421 456, 525124. Kirjad EE0034, Tallinn, pk. 996. Honorari saab kätte Narva mnt. 30 (EVEA panga maja), IV korrus vasakule trepist üles, tuba 411.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOOL
AP

AS-INFOTRÜKK

470